

ATHENSvoice

13 - 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2025

ΤΕΥΧΟΣ 946

210 Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

WWW.ATHENSVOICE.GR

FREE PRESS ΚΑΘΕ ΠΕΜΠΤΗ

**Ο νεο-καφενές
είναι τάση**

Της Ελένης Ψυρούλη

Οδός Πειραιώς

Ο μεγάλος δρόμος

Της Έλενας Ντάκουλα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Έρωτας στα χρόνια της AI

Του Λουκά Βελιδάκη

Νέες τάσεις στις σχέσεις

Του Γιάννη Νένε

Βαλεντίνος solo

Της Μανίνας Ζουμπουλάκη

Χορηγός Κεντρικής Σκηνής
& Πειραματικής Σκηνής
Νέων Δημιουργών
Εθνικού Θεάτρου

ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

#μετοΕθνικο

Με τις παραστάσεις που
εμπνέουν. Με τις ερμηνείες
που καθηλώνουν. Με τα κλασσικά
έργα αλλά και τις πρωτοποριακές
σύγχρονες παραγωγές.
Η ΔΕΗ, για μια ακόμα χρονιά,
είναι χορηγός της Κεντρικής Σκηνής
και της Πειραματικής Σκηνής Νέων
Δημιουργών του Εθνικού Θεάτρου.

Για να είμαστε όλ@
ένα #μετονπολιτισμο

Info-diet

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ

ΤΕΛΟΣ Η ΠΩΛΗΣΗ ΚΑΠΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΚΟΟΛ ΣΕ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ

Δώρο-άδωρο. Θα στέλνουν τον πιο ψηλό της παρέας να τα αγοράζει.

Η ΜΑΡΙΑ ΚΑΛΛΑΣ ΣΕ ΝΕΟ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑ

Έρχονται σε 2-3 χρόνια τα νέα χαρτονομίσματα, με εικονογράφηση που θα δίνει έμφραση στον πολιτισμό και τις τέχνες. Η Κάλλας στο πρώτο –και πιο εύχρηστο στις συναλλαγές– χαρτονόμισμα των €5.

ΣΤΑΘΗΣ ΚΑΛΥΒΑΣ - ΠΑΝΑΓΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Τα ντοκιμαντέρ τους «Η δική μας μεταπολίτευση» είναι από τις ωραιότερες στιγμές της ελληνικής τηλεόρασης. (στην EPT)

ΤΑ ΝΕΑ ALL-IN-ONE ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Μπορεί να είναι «τα νέα περλίτερα», αλλά τα αντικαθιστούν επάξια, με ποικιλία προϊόντων, βολικό ωράριο λειτουργίας, καλύτερη διαρρύθμιση και, βέβαια, περισσότερη ασφάλεια.

ΝΕΟ TREND: ΤΑ SERVICED APARTMENTS

Επιπλωμένα διαμερίσματα με υπηρεσίες. Κάτι ανάμεσα σε Airbnb και ξενοδοχείο. Συνδυάζουν την ιδιωτικότητα ενός διαμερίσματος με τις εξυπηρετήσεις ενός ξενοδοχείου: καθαριότητα, αλλαγή σεντονιών, Wi-Fi, ρεσεψιόν και μερικές φορές γυμναστήριο ή εστιατόριο. Ήδη έχουν κάνει την εμφάνισή τους 83 τέτοιες νέες μονάδες στην Αθήνα.

VOICE 102,5

ΤΟ ΣΑΟΥΝΤΡΑΚ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Όλη αυτή την εβδομάδα, στο Μετρό του Συντάγματος, το πρωινό δίδυμο Επιστήμη Μπινάζη - Διονύσης Νοταράκης σας περιμένει 8-10 για μουσική, κεράσματα και δώρα. Συντονιστείτε και περάστε να στείλετε καλημέρες στους φίλους σας.

ΠΡΙΓΚΙΠΙΚΟΙ ΓΑΜΟΙ

Το ψωμάκι της τηλεπαρουσιάστριας.

ΤΑ ΝΕΑ ALL-IN-ONE ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ή αλλιώς μίνι μάρκετ ή αλλιώς σύγχρονα ψιλικάτζίδικα ή αλλιώς η εξαφάνιση των περιπτέρων.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΟΥΠΕΡ ΜΑΡΚΕΤ

Σεισμοί στη Σαντορίνη; Μετεωρίτης στην Κορινθία; Ααα ωραία! Ας ανεβάσουμε λίγο ακόμα τις τιμούλες.

ΠΟΣΑ ΡΙΝ ΧΩΡΑΕΙ ΤΟ ΚΕΦΑΛΙ ΜΑΣ;

Όχι μόνο μας ζητάνε παντού κωδικούς πρόσβασης, μας ζητάνε να τους αλλάζουμε και κάθε τρίμηνο. Και μάλιστα θέλουν καινούργιους, όχι παραλλαγή των παλιών. Έλεος λίγο.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ Ή

«ΙΠΤΑΜΕΝΟΙ ΑΡΟΥΡΑΙΟΙ»

Με εγκύκλιό του το Υπουργείο Υγείας ζητά από τους δήμους τη λήψη μέτρων για την αποτροπή ανθυγιεινών εστιών από την εκτροπή περιστέρων εντός αστικού και ημιαστικού ιστού. Τα περιστέρια συνδέονται με μια σειρά από ασθένειες και κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία. Δυστυχώς,

ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΙΔΕΕΣ ΤΟΥ ΤΡΑΜΠ

Θα αγοράσει, λέει, τη Γάζα και θα τη μετατρέψει σε φανταστική Ριβιέρα της Ανατολής. Και οι μαρτυρικοί κάτοικοί της; Πού θα πάνε; Στο Μανχάταν; Στα Χάμπτονς ίσως;

Φτιάξε μου τη μέρα

Ο Spiderman ζει δίπλα μας! Στη Χαριλάου Τρικούπη.

Ευχαριστούμε την κ. Κέιτ Κουτρομπούση για τη φωτογραφία

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αυτή την εβδομάδα το σχεδιάζει ο Spent1. Γεννήθηκε το 1993 στο Ηράκλειο Κρήτης. Ξεκίνησε το καλλιτεχνικό του ταξίδι ως γκραφίτας το 2007. Συνέχισε με σπουδές στην Επιστήμη των Υλικών στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, στη Γραφιστική στη Βελλίδειο Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (με υποτροφία) και ολοκλήρωσε μεταπτυχιακό στην Τέχνη & Σχεδιασμό στον ΑΚΤΟ και στο Middlesex University (επίσης με υποτροφία). Είναι μέλος του Εικαστικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

Στο πλαίσιο των καλλιτεχνικών του προσπαθειών, ο Spent1 έχει συνεργαστεί και παράγει έργα για παγκοσμίου φήμης brands, επιχειρηματικούς ομίλους, αλυσίδες ξενοδοχείων, πολιτιστικούς οργανισμούς, διαφημιστικές εταιρείες, δημιουργικές εταιρείες και συναδέλφους καλλιτέχνες.

Athens Voices

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ
panikoval500@gmail.com

Λόγια που ακούστηκαν δημοσίως στην Αθήνα

«Και της το έλεγα:
στα νιάτα σου πρέπει
να ήσουν πολύ όμορφη,
αλλά μίζερη.
Το να φοβάσαι να μπεις
σε ασανσέρ είναι μίζερια».

(Συζήτηση ηλικιωμένων σε café στο Θησείο,
Κυριακή πρωί)

«Σιγά μην πάω στο Λαϊκό
για αιμοληψία, να μάθει
πάνω στο χέρι μου
η Βουλγάρα η νοσηλεύτρια».

(Συζήτηση μεταξύ ηλικιωμένων σε μπαρ
της Στοάς Σπυριδίου, Σάββατο πρωί)

«Εκεί στη Σαντορίνη
φοβάμαι μη γίνει
κανένα τσουμάνι».

(Κυρία στο ταμείο του σούπερ μάρκετ,
Λεωφόρος Αλεξάνδρας, Τρίτη μεσημέρι)

Επτάχρονα κοριτσάκια παίζουν
σε κήπο πολυκατοικίας;

-Ποιος είναι
ο αγαπημένος σου
Έλληνας κωμικός;
-Η Ελένη Βουγιουκλάκη.

(Βριλήσσια, Κυριακή μεσημέρι)

«ΤΟ ΑΚΙΝΗΤΟ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ
ΟΥΔΕΜΙΑ ΣΧΕΣΗ
ΜΕ ΤΑ ΓΕΙΤΟΝΙΚΑ»

(Ταμπέλα σε είσοδο σπιτιού. Κοντόπευκο,
Αγία Παρασκευή, Τρίτη πρωί)

Έφηβος σε πωλήτρια
σε Starbucks:

«Μπορώ να παραγγείλω
μόνο σαντιγί;»

(Αμπελόκηποι, Σάββατο μεσημέρι)

Το μωρό της Έμιλι

Μια ανάρτηση της Λίλι Κόλινς φέρνει το θέμα της παρένθετης μητρότητας στο επίκεντρο της επικαιρότητας

Της ΕΥΑΣ ΣΤΑΜΟΥ

Μια ανάρτηση της Λίλι Κόλινς, πρωταγωνίστριας της δημοφιλούς σειράς «Emily in Paris», προκάλεσε τις τελευταίες ημέρες ζωηρές αντιδράσεις και έντονη αντιπαράθεση ανάμεσα στους ακόλουθους της σταρ. Κάτω από τη φωτογραφία ενός νεογέννητου που κοιμάται στο καλαθάκι του, η ηθοποιός εκφράζει την ευγνωμοσύνη της προς την παρένθετη μητέρα που χάρισε στην ίδια και στον σύζυγό της ένα υγιές, όμορφο κοριτσάκι.

Μαζί με τις αναμενόμενες ευχές των θαυμαστών του, το ζευγάρι χρειάστηκε να αντιμετωπίσει και την αποδοκιμασία αρκετών που ισχυρίζονται ότι είναι απαράδεκτο η Κόλινς να χρησιμοποιεί παρένθετη μητέρα προκειμένου να μη χαλάσει τη σιλουέτα της, να μη βλάψει την καριέρα της ή απλώς επειδή επιθυμούσε να αποφύγει την κουραστική διαδικασία της εγκυμοσύνης. Κάποιοι δεν διστάζουν μάλιστα να εκφράσουν τον αποτροπισσμό τους για τον τρόπο με τον οποίο οι διάσημοι εκμεταλλεύονται τους φτωχούς προκειμένου να αποκτήσουν οτιδήποτε επιθυμούν, παρακάμπτοντας ακόμα και μια φυσική διαδικασία, όπως αυτή της εγκυμοσύνης, επειδή δεν ταιριάζει στα επαγγελματικά σχέδιά τους.

Δεν είναι η πρώτη φορά που η δημόσια συζήτηση για το θέμα της παρένθετης μητρότητας βρίσκεται στο επίκεντρο της επικαιρότητας. Άλλωστε η διαμάχη για τις αρμόζουσες μορφές της αναπαραγωγικής διαδικασίας παραμένει ανοιχτή και συνεχίζει να απασχολεί έντονα τις κοινωνίες της Δύσης.

Η εκμετάλλευση του γυναικείου σώματος και η εμπορευματοποίηση της διαδικασίας, όπως συμβαίνει σε κάποιες χώρες της Ασίας, είναι αυτό που κυρίως ανησυχεί τους επικριτές της Κόλινς και των υπόλοιπων διάσημων γυναικών (Νικόλ Κίντμαν, Σάρα Τζέσικα Πάρκερ, Ναόμι Κάμπελ, Πάρις Χίλτον κ.ά.) που έχουν δηλώσει ότι απέκτησαν παιδιά μέσω παρένθετης μητρότητας.

Ο φόβος ότι φτωχά, νεαρά κορίτσια θα εμπλέκονται στην όλη διαδικασία μετά από πίεση, δίκως να το επιθυμούν πραγματικά, δεν είναι βέβαια αβάσιμος, γι' αυτό και όσοι παραμένουν επιφυλακτικοί απέναντι στον θεσμό της παρένθετης μητρότητας υποστηρίζουν πως έχει μεγάλη σημασία να εντοπίζονται, σε κάθε περίπτωση, τα κίνητρα τόσο των γυναικών που επιλέγουν να απευθυνθούν σε παρένθετη μητέρα, όσο και των ιδίων των παρένθετων.

Για αρκετό κόσμο θεωρείται αποδεκτό να αναζητήσει παρένθετη μητέρα μια γυναίκα, αν και μόνο αν αδυνατεί να κυοφορήσει η ίδια. Την ίδια στιγμή, αν κάποια γυναίκα αναλαμβάνει τον ρόλο της παρένθετης, χωρίς αμοιβή, αν δηλαδή έχει εμπλακεί στη διαδικασία για αλtruιστικούς λόγους, ώστε να βοηθήσει ένα ζευγάρι να αποκτήσει παιδιά, όχι μόνο η πράξη της δεν στιγματίζεται ως κατακριτέα αλλά θεωρείται αξιέπαινη.

Φαίνεται λοιπόν ότι είναι τα κίνητρα της διάσημης ηθοποιού, όπως τα ερμηνεύουν οι επικριτές της, που προκάλεσαν την οργή τους και όχι από μόνο του το γεγονός ότι το είδωλό τους απέκτησε παιδί μέσω παρένθετης μητρότητας. Άλλωστε η Λίλι Κόλινς δεν έχει κάνει ποτέ δηλώσεις για τους λόγους που την οδήγησαν στο να επιλέξει τη συγκεκριμένη διαδικασία. Οι περισσότερες φεμινίστριες αρθρογράφοι συμφωνούν ότι, αν έχει εξασφαλιστεί η χωρίς πίεση συμφωνία των δύο μερών (ζευγαριού και παρένθετης) και αν το σώμα της παρένθετης μητέρας δεν ορίζεται αποκλειστικά από το ζευγάρι και τους γιατρούς, αν δηλαδή οι αποφάσεις που αφορούν τη διατροφή, τον τρόπο ζωής, τις σεξουαλικές και άλλες συνήθειες της εγκύου είναι συναινετικές, τότε δεν υπάρχει λόγος να μην προχωρά ελεύθερα η διαδικασία.

Στην Ελλάδα η νομοθεσία επιτρέπει την αναπαραγωγή μέσω παρένθετης μητέρας για αλtruιστικούς λόγους, εφόσον τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις. Γονείς μέσω παρένθετης μητρότητας μπορούν να γίνουν τόσο τα έγγαμα ετερόφυλα ζευγάρια όσο και ετερόφυλοι σύντροφοι σε ελεύθερη ένωση, καθώς και οι ελεύθερες γυναίκες. Εξαιρούνται προς το παρόν τα ομόφυλα ζευγάρια, ωστόσο αυτό είναι κάτι που δεν αποκλείεται να αλλάξει στο μέλλον. Σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες ωστόσο (Γαλλία, Αυστρία, Βουλγαρία, Ιταλία, Γερμανία, Ισπανία, Μάλτα), η παρένθετης μητρότητας είναι παράνομη. Σε κάποιες άλλες χώρες, όπως το Βέλγιο και η Ολλανδία, δεν υφίσταται νομικό πλαίσιο, ούτε όμως και ρητή απαγόρευση. Στην Καλιφόρνια πάντως, την πολιτεία όπου διάσημες ηθοποιοί, όπως και πλήθος άλλων γυναικών, επιλέγουν την οδό της παρένθετης μητρότητας, η διαδικασία για οποιονδήποτε επιθυμεί να αποκτήσει παιδί με αυτόν τον τρόπο είναι διαφανής και η αμοιβή της παρένθετης μητέρας όχι μόνο δεν αποτελεί ταμπού, αλλά προβλέπεται και προστατεύεται από το νομικό πλαίσιο. Αρκετά ομόφυλα ζευγάρια, μάλιστα, καταφεύγουν από άλλες πολιτείες των ΗΠΑ στην Καλιφόρνια ώστε να αποκτήσουν παιδί με συναινετικό και νόμιμο τρόπο.

Η Καλιφόρνια θα μπορούσε, από αυτή την άποψη, να αποτελέσει πρότυπο για όσες φεμινίστριες υποστηρίζουν ότι ο αυστηρός περιορισμός ή και η απαγόρευση της παρένθετης μητρότητας πλήττει τις βασικές ελευθερίες τόσο των γυναικών που δεν μπορούν να κυοφορήσουν και προκρίνουν τη συγκεκριμένη διαδικασία ώστε να δημιουργήσουν οικογένεια, όσο και των γυναικών που θα επέλεγαν για οποιονδήποτε λόγο, αυτεξούσια και οικειοθελώς, να γίνουν παρένθετες μητέρες. **A**

Στην Ελλάδα η νομοθεσία επιτρέπει την αναπαραγωγή μέσω παρένθετης μητέρας για αλtruιστικούς λόγους, εφόσον τηρούνται ορισμένες προϋποθέσεις

Η πολιτική τοξικότητα μετά την πανδημία

Του ΗΛΙΑ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ

Στις ΗΠΑ κυρίως και λιγότερο στην Ευρώπη και αλλού, η πανδημία λειτούργησε προς όφελος των λαϊκιστών και τροφοδότησε τη δυσπιστία στους θεσμούς και την επιστήμη.

Αν και πολλοί πολιτικοί σχολιαστές έχουν συμβιβαστεί με την ιδέα της εξάπλωσης παγκοσμίως ενός εκτεταμένου αντικαθεστωτισμού, με εξέχοντα παραδείγματα αυτά του Τραμπ, παλιότερα του Μπολσονάρου και τώρα της ανόδου των ακροδεξιών της Αυστρίας, της Γερμανίας και της Ιταλίας, η εξήγηση γι' αυτή τη στροφή δεν είναι επαρκής. Μια συνηθισμένη αιτιολόγηση ρίχνει την ευθύνη στον πληθωρισμό (που τροφοδοτεί την ακρίβεια) και την ξενοφοβία, αλλά αυτά από μόνα τους δεν είναι αρκετά για να μας πείσουν ότι στην εποχή μας ισχύει ο ανεστραμμένος μαρξισμός, όπου οι εργάτες και οι μεσοαστοί γίνονται ολοένα και πιο συντηρητικοί και συμμαχούν εναντίον της ελίτ των μορφωμένων και προοδευτικών και, το χειρότερο, παίρνουν το ρίσκο να καταδαφίσουν κεκτημένα δεκαετιών διακυβέρνησης από σοσιαλιστές και δημοκράτες.

Το ότι ο κόσμος έχει γυρίσει ανάποδα το βλέπουμε πλέον παντού: όχι μόνο στην πολιτική, αλλά και στη θεαματική διεύθυνση της αντικουλτούρας στους νέους, στη θρησκοληψία μεγάλων στρωμάτων της κοινωνίας και στην επανεισαγωγή της δεισιδαιμονίας στην εξήγηση ακραίων φυσικών φαινομένων, πολλά από τα οποία πράγματι ξεπερνούν και τις δυνατότητες των εργαλείων της επιστήμης.

Μια άλλη υποτιμημένη μέχρι σήμερα εξήγηση είναι ότι τώρα δεχόμαστε τα απόνερα της πανδημίας, της οποίας τόσο οι επιπτώσεις όσο και η διάρκεια άφησαν σε πολλές κοινωνίες μια παρατεταμένη αίσθηση απώλειας, με ανεπίλυτες συγκρούσεις και μια βαθιά πλέον ριζωμένη δυσπιστία απέναντι στην επιστήμη, που πολλές φορές κατηγορήθηκε ότι άφησε στην άκρη την αμεροληψία και υπέκυψε σε αλλότρια, σκοτεινά και μη κατονομαζόμενα συνήθως συμφέροντα.

Αυτή η στάση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού εμφανίζεται πλέον και στις δημοσκοπήσεις: στην Αυστρία η ακροδεξιά έχει επωφεληθεί από μια μαζική δυσαρέσκεια για τον τρόπο που οι υπεύθυνοι διαχειρίστηκαν την πανδημία. Στην Ιταλία το 40% όσων ψήφισαν τους Αδελφούς της Ιταλίας, το κόμμα της Μελόνι, θεώρησαν ότι οι αποφάσεις της προηγούμενης κυβέρνησης σχετικά με τα εμβόλια ισοδυναμούν με αυτό που αποκλήθηκε «αντιδημοκρατικός περιορισμός στην ελευθερία των πολιτών».

Έτσι και ο Τραμπ στις ΗΠΑ, όπου άνθισε το κίνημα των «δικαιωματιστών», βρίσκεται ένα εφιαλτήριο για να απευθυνθεί, στο δεύτερο διάγγελμά του από την ανάληψη των καθηκόντων του, σε ένα ενθουσιώδες μετεκλογικό ακροατήριο, λέγοντας ότι θα αποκαταστήσει και θα επαναφέρει όσους δημόσιους υπαλλήλους και στρατιωτικούς τιμωρήθηκαν γιατί αρνήθηκαν δημοσίως τις εντολές για εμβολιασμό. Το δικαίωμα στην ανυπακοή και η μνησικακία για την προηγούμενη κυβέρνηση

είναι, βέβαια, πράγμα συνηθισμένο στην πολιτική. Αλλά η απόλυτη δυσπιστία στην επιστήμη είναι κάτι εντελώς διαφορετικό. Επηρεάζει όχι μόνο τις πολιτικές για την υγεία, αλλά και κάθε άλλον τομέα όπου η επιστημονική σκέψη επιχειρεί –όχι πάντοτε επιτυχώς– να απαντήσει στα δυσκολότερα των ερωτημάτων. Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συνωμοσιολογία για την ακολουθούμενη κλιματική πολιτική. Υπάρχουν πολίτες, έντεχνα καθοδηγούμενοι από τον νεο-λαϊκισμό, και πολλά ΜΜΕ που πιστεύουν ακράδαντα ότι πίσω απ’ τις προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών CO₂ και την αλλαγή του βιομηχανικού μοντέλου, του βασισμένου ως σήμερα στα ορυκτά/ανθρακικά καύσιμα, βρίσκονται επιστήμονες και τεχνοκράτες οι οποίοι εισηγούνται νέους φόρους και καταναλωτικές αλλαγές, θέλοντας να ευνοήσουν κάποιους νεοφανείς ολιγάρχες.

Σε αυτή τη «μεροληπτική» και «παραπληντική» επιστήμη αναφέρθηκε επανειλημμένως ο Τραμπ κατά τη διάρκεια της προεκλογικής του εκστρατείας. Σε τέτοιον μάλιστα βαθμό ώστε ο πρώην πρόεδρος Τζο Μπάιντεν, φοβούμενος τόσο πολύ ότι θα διωχθούν οι επιστήμονες από τους εισερχόμενους τραμπιστές –κυκλοφόρησαν άλλωστε και οι γνωστές «λίστες των εχθρών»–, έδωσε προληπτικά χάρη στον επικεφαλής του Εθνικού Ινστιτούτου Αλλεργίας και Λοιμωδών Νοσημάτων των ΗΠΑ, Άντονι Φάουτσι, τις τελευταίες ώρες της προεδρίας του, για να τον θωρακίσει έναντι κάθε μελλοντικής καταδίκης, εάν και εφόσον καλούνταν να δώσει εξηγήσεις για τον τρόπο που διαχειρίστηκε την αντιμετώπιση του κορωνοϊού στη δημόσια σφαίρα. Ένας χειρισμός, βέβαια, πρωτοφανής για τα δημοκρατικά δεδομένα (προληπτική αθώωση!), που όμως δείχνει ότι ο εσωτερικός πόλεμος, εκεί τουλάχιστον, έχει ξεκινήσει. Άλλωστε, η επιλογή του Τραμπ να ηγηθεί του Ινστιτούτου Υγείας ένα νέο πρόσωπο, ο Τζέι Μπατασάρια, είναι ενδεικτική του φανατισμού που κυριαρχεί στις τάξεις των κυβερνητικών. Ο Μπατασάρια είναι μεταξύ άλλων και εκδότης ενός αμφιλεγόμενου «επιστημονικού» εντύπου που κυκλοφορούσε στην περίοδο της πανδημίας, το οποίο υποστήριζε τον λεγόμενο «φόρο της πανδημίας», ένα αναγκαίο δηλαδή ποσοστό κρουσμάτων προκειμένου να χτιστεί «η ανοσία της αγέλης». Απ’ ό,τι φαίνεται, ο νέος πρόεδρος στις ΗΠΑ είναι αποφασισμένος να συνδέσει τη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων με

το επίπεδο της ακαδημαϊκής ελευθερίας, ως συναρτήσεις αντιστρόφως ανάλογες. Τώρα, το πώς θα γίνουν αυτές οι εκτιμήσεις δεν είναι ακόμα σαφές. Προς επίρρωση, το περασμένο φθινόπωρο, συμφώνησε να μιλήσει σε ένα «δείπνο χορηγών» που οργάνωσε το Ινστιτούτο Heartland, ένας οργανισμός που κατατάσσεται στους αρνητές της κλιματικής αλλαγής, με ομιλητές τον δεξιό υπέρμαχο του Brexit Νάιτζελ Φάρατζ και τον ακροδεξιό και φιλορώσο Αυστριακό Χάραλντ Βιλίμσκι.

Δεν είναι κακό να είσαι επιφυλακτικός σχετικά με τα επιστημονικά ευρήματα. Όπως υποστήριξαν και πολλοί θεωρητικοί της φιλοσοφίας της γνώσης, οι επιστήμονες θα πρέπει να είναι ανοιχτοί ακόμα και στην παραποίηση αυτών που εισηγούνται. Θα πρέπει, μάλιστα, να χαιρετίζουν τόσο τις αμφισβητήσεις όσο και τις αναθεωρήσεις των πορισμάτων τους. Το πρόβλημα είναι ότι πολύ λίγοι είμαστε σε θέση να αξιολογήσουμε την επιστημονική συζήτηση, πόσο μάλλον να κρίνουμε την επικρατούσα συναίνεση (ακόμα κι αν έχουμε «κάνει τη δική μας έρευνα»). Παρ’ όλα αυτά, στο σημερινό οικοσύστημα πληροφοριών, είναι ευκολότερο από ποτέ να απορρίψουμε αβασάνιστα την «κατεστημένη επιστήμη» κάνοντας ασαφείς αναφορές σε αυτό που υποτίθεται ότι πήγε στραβά κατά τη διάρκεια μιας πανδημίας ή μιας καταστροφής, μέσω της προπαγάνδης θεωριών συνωμοσίας ή με κατηγορίες για συγκαλύψεις από επιστήμονες που είναι παράνομα εξουσιοδοτημένοι να κυβερνούν.

Είναι αλήθεια ότι πολλές διαμάχες για την πανδημία απλώς χαρτογραφούν τις υπάρχουσες πολιτικές διαιρέσεις. Αλλά αυτό δεν ήταν αναπόφευκτο. Αντίθετα, είναι το αποτέλεσμα πολιτικών που αντιμετώπιζον ακόμα και τον ιό της γρίπης ως ένα επιπλέον μέτωπο στον πολιτισμικό πόλεμο. Ακόμη όμως και μέσα στην άκρα δεξιά, οι πολιτικές τροχιές ποικίλλουν. Ενώ ο Τραμπ και ο πρώην πρόεδρος της Βραζιλίας υιοθέτησαν «φιλελεύθερες» προσεγγίσεις, ακόμα και κομπογιαννίτικες θεραπείες όπως η «έκχυση χλωρίνης», ο Βίκτορ Όρμπαν ακολούθησε μια σχετικά πιο προσεκτική, ευρωπαϊκή περιοριστική πολιτική. Τι μπορεί να γίνει; Δεν υπάρχουν τίποτα φοβερά έξυπνες ιδέες, πέρα από το να υποστηρίξουμε, όπου μπορούμε, δημοκρατικές και φιλελεύθερες κυβερνήσεις και ειλικρινείς πολιτικούς. Το δεύτερο είναι ίσως σημαντικότερο. Στις μέρες μας... **Α**

Τώρα δεχόμαστε τα απόνευρα της πανδημίας, της οποίας οι επιπτώσεις άφησαν μια βαθιά πλέον ριζωμένη δυσπιστία απέναντι στην επιστήμη

Η Δήμητρα Πουλή, Υπότροφος Ιδρύματος Ωνάση 2014, στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ.

Η Δήμητρα Πουλή πίστεψε ότι μπορεί να δει πέρα από τα όρια της γνώσης και εφηύρε με τους ερευνητές συνεργάτες της μια νέα τεχνική διάγνωσης καρκίνου το δέρματος.

ΠΙΣΤΕΨΕΣ ΣΕ ΕΣΕΝΑ. ΚΑΙ ΑΥΤΟ ΓΙΑ ΕΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΟ.

Κάνε αίτηση στις Υποτροφίες του Ιδρύματος Ωνάση 2025-26

Διάβασε την ιστορία στο onassis.org

50 ΧΡΟΝΙΑ ONASSIS

Μεγάλος
χορηγός

ΚΘΒΕ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

#μετοΚΘΒΕ

Με τις παραστάσεις
που συγκινούν. Με τους
ηθοποιούς που ξεχωρίζουν.
Με τα κορυφαία έργα
της εγχώριας αλλά και της
παγκόσμιας δραματουργίας.
Η ΔΕΗ, για μια ακόμα χρονιά,
είναι ο μεγάλος χορηγός
του Κρατικού Θεάτρου
Βορείου Ελλάδος.

Για να είμαστε όλ@
ένα #μετονπολιτισμο

Lidl Ελλάς: Δημιουργώντας ένα βιώσιμο μέλλον για όλους

Η εταιρεία το 2023 συνέβαλε με €1 δισ. στο ΑΕΠ, ενώ υποστήριξε 35.756 θέσεις εργασίας

Η **Lidl Ελλάς** δεν είναι απλώς μια επιχείρηση. Είναι μια δύναμη που μετασχηματίζει την ελληνική οικονομία και κοινωνία, επενδύοντας διαρκώς στη βιωσιμότητα, την καινοτομία και την κοινωνική ευθύνη. Με την τελευταία Μελέτη Κοινωνικο-οικονομικών Επιδράσεων, η εταιρεία καταγράφει τη βαθιά της επίδραση στον τόπο μας.

Το 2023, η Lidl Ελλάς συνέβαλε με €1 δισ. στο ΑΕΠ, αποδεικνύοντας πως κάθε επένδυσή της επιστρέφει σχεδόν τέσσερις φορές πίσω στην ελληνική οικονομία. Παράλληλα, υποστήριξε 35.756 θέσεις εργασίας, ενισχύοντας την απασχόληση σε έναν κόσμο που αλλάζει. Η φορολογική της συνεισφορά, που άγγιξε τα €417 εκατ., αντικατοπτρίζει τη δέσμευσή της να στηρίζει την ανάπτυξη της χώρας.

Όμως, η Lidl Ελλάς δεν μένει μόνο στους αριθμούς. Είναι ένας στρατηγικός εταίρος των Ελλήνων παραγωγών, βοηθώντας τους να ταξιδέψουν τα προϊόντα τους σε όλο τον κόσμο. Το 2023, ελληνικά προϊόντα αξίας €976,8 εκατ. βρέθηκαν στα ράφια των Lidl σε 31 χώρες, δίνοντας νέα πνοή στην εξωστρέφεια της ελληνικής παραγωγής.

Η **βιωσιμότητα** βρίσκεται στην καρδιά της εταιρείας. Η Lidl Ελλάς δεσμεύεται για μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα έως το 2050, επενδύει στην πράσινη ενέργεια και πρωτοστατεί στη μείωση του πλαστικού μέσω της πρωτοβουλίας Reset Plastic 2025. Οι αριθμοί αποδεικνύουν τη δέσμευσή της: 100% ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για τις εγκαταστάσεις της και 30% λιγότερο πλαστικό στις συσκευασίες μέχρι το 2025.

Αλλά πάνω απ' όλα, η Lidl Ελλάς επενδύει στους ανθρώπους. Με δράσεις κοινωνικής ευθύνης, όπως η προσφορά 7.900 γευμάτων στις γιορτές και η στήριξη οικογενειών που έχουν ανάγκη, δείχνει πως η επιχειρηματική επιτυχία αποκτά αξία μόνο όταν μοιράζεται. Με ισχυρή πολιτική ισότητας, με υποτροφίες για τη νέα γενιά, με ένα εργασιακό περιβάλλον που προάγει τη διαφορετικότητα και την ενσωμάτωση, η Lidl Ελλάς αποδεικνύει πως το επιχειρείν μπορεί –και πρέπει– να είναι ανθρώπινο.

Με όραμα, συνέπεια και δράση, η Lidl Ελλάς δεν ακολουθεί απλώς τις εξελίξεις. Τις διαμορφώνει. Και μαζί της, διαμορφώνει ένα καλύτερο αύριο για όλους.

●
Η Lidl Ελλάς δεσμεύεται για μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα έως το 2050, επενδύει στην πράσινη ενέργεια και πρωτοστατεί στη μείωση του πλαστικού
●

Βαδίζουμε με υπευθυνότητα προς ένα καλύτερο αύριο

Η συνεισφορά μας στην ελληνική οικονομία

€ 1,01 δισ.

Συνεισφορά στο **ΑΕΠ**

0,53 %
του **ΑΕΠ** της χώρας.

Συγκριτική απεικόνιση

€ 417 εκ.

Συνεισφορά σε **φόρους**

0,39 %
των **φορολογικών εσόδων** του κράτους.

Συγκριτική απεικόνιση

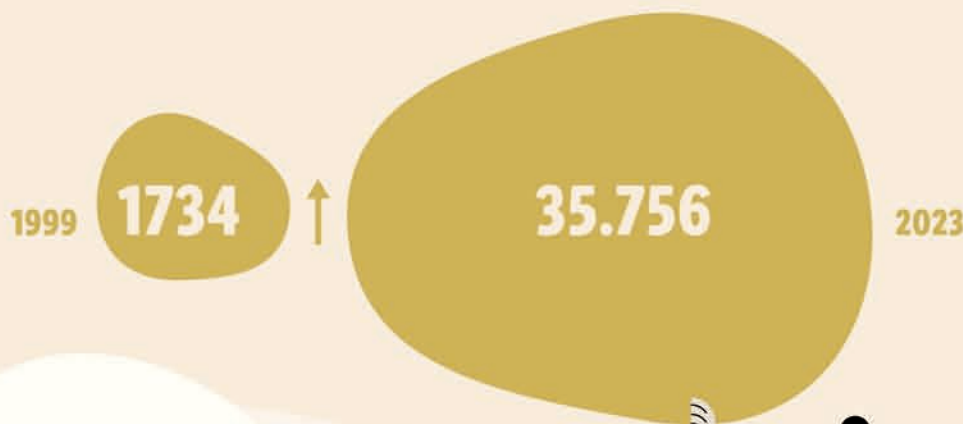

35.756

Θέσεις **εργασίας**

0,74 %
της **συνολικής απασχόλησης** της χώρας.

Συγκριτική απεικόνιση

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ
ΓΙΑ ΕΝΑ
ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΑΥΡΙΟ

Για να διαβάσετε
ολόκληρο το
**Socioeconomic
Impact Report**

*Σε όλο το έντυπο τα ποσά έχουν στρογγυλοποιηθεί στον πλησιέστερο ακέραιο και τα ποσοστά έχουν υπολογιστεί επί των μη στρογγυλοποιημένων ποσών.
**Τα αποτελέσματα για το 1999 έχουν αντληθεί από προγενέστερη μελέτη της εταιρείας, χρησιμοποιώντας ως βάση δεδομένων την ΕΟΡΑ, ενώ για το 2023 έχουν χρησιμοποιηθεί στοιχεία και δεδομένα της Eurostat.
***Τα συνολικά αποτελέσματα αναφέρονται στο σύνολο των άμεσων, έμμεσων και επαγόμενων επιδράσεων.

Οδός Πειραιώς

Της ΕΛΕΝΑΣ ΝΤΑΚΟΥΛΑ

Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

**Ο ΜΕΓΑΛΟΣ
ΔΡΟΜΟΣ**

Ο ΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ. Ο Μεγάλος Δρόμος κατά την αρχαιότητα, η οδός Δράκου στα χρόνια της τουρκοκρατίας και της φραγκοκρατίας, η Μεγάλη Στράτα του Γένους κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, ο δρόμος που ανακατασκευάστηκε, λιθοστρώθηκε και ο πρώτος που απέκτησε λεωφορειακή συγκοινωνία (το ιππλάτο «παντοφορείον») κατά την οθωνική περίοδο, ο δρόμος μάρτυρας της βιομηχανικής Ελλάδας τα νεότερα χρόνια, που έδωσε σ' ολόκληρη την περιοχή το προσωνύμιο «Αθηναϊκό Μάντσεστερ», ο δρόμος που έπαιξε σημαντικό ρόλο στην καθημερινότητα της πόλης, με την ιστορία του άμεσα συνδεδεμένη με τη δική της.

Η Πειραιώς διασχίζει 5 διαφορετικούς Δήμους (Αθηνών, Πειραιώς, Μοσχάτου, Ταύρου, Αγ. Ιωάννη Ρέντη), με αποτέλεσμα να έχει διαφορετική ονομασία σε τρεις από αυτούς (Παναγή Τσαλδάρη στον Δήμο της Αθήνας, Πειραιώς στους Δήμους Μοσχάτου, Ταύρου και Αγ. Ιωάννη Ρέντη, και Αθηνών-Πειραιώς στον Δήμο Πειραιά), καθώς και διαφορετικό τρόπο αρίθμησης, γεγονός που εύκολα προκαλεί σύγχυση.

Η οδός Πειραιώς τα αρχαία χρόνια

Θεωρείται ο αρχαιότερος οδικός άξονας του Λεκανοπεδίου, μήκους 8 χλμ., που από τον 5ο αι. π.Χ. συνέδεε την Αθήνα με το επίνειό της –τον Πειραιά– και τη θάλασσα. Μετά τη χάραξή του, ακολούθησε, με εντολή του Θεμιστοκλή, η κατασκευή των μεγαλόπρεπων Μακρών Τειχών, για την καλύτερη οχύρωση της πόλης, με εισόδους κι εξόδους των δύο πόλεων, το Δίπυλο για το άστυ και τις πειραικές πύλες για το επίνειο. Αυτές καταστράφηκαν από τον **Ρωμαίο στρατηγό Σύλλα** το 86 π.Χ., και ο δρόμος έπαψε να λειτουργεί, με τις επακόλουθες δυσμενείς επιπτώσεις για την εξέλιξη της πόλης του Πειραιά.

Την πανάρχαια αυτή οδό, την «άγουσα απ' άστεως εις Πειραιά», διάβηκε ο **Απόστολος Παύλος** όταν επισκέφθηκε την Αθήνα, τη διέσχισαν κατακτητές, περιηγητές, ταξιδιώτες, εργάτες, έμποροι, άρχοντες και βασιλιάδες, αξιωματούχοι, στρατιώτες, μετανάστες, πρόσφυγες, τυχοδιώκτες, Άγγλοι σύμμαχοι, καθώς και καμήλες φορτωμένες εμπορεύματα, άλογα, αμαξάδες και αραμπατζήδες μεταφέροντας επιβάτες, αλλά και αντάρτες που κουβαλούσαν κρυφά πυρομαχικά, τρόφιμα και προκηρύξεις κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Έγινε μάρτυρας της μεγαλύτερης

λεπλάσιας αρχαίων μνημείων στον κόσμο, όταν μέσω αυτής μεταφέρονταν στα καράβια τα γλυπτά του Παρθενώνα που άρπαξε ο Έλγιν. Επισκέπτες και δημοσιεύματα της εποχής την περιέγραφαν ως «ένα μικρό, έρημο, φιδίσιο μονοπάτι ανάμεσα σε βάλτους και εκτάσεις από βράχια και ρεματιές», αλλά και σαν έναν απaráδεκτο δρόμο, γεμάτο σκόνη και λάσπη, όπου τα ζώα βούλιαζαν ώστε «είχον σχεδόν μεταβληθής εις ιπποποτάμους, έχοντα ύδωρ και ιλύν μέχρι της κοιτίας».

Η οδός Πειραιώς και η σύσταση του νεοελληνικού κράτους

Η οδός Πειραιώς αποτέλεσε έναν από τους βασικότερους άξονες της πόλης των Αθηνών στο πρώτο πολεοδομικό σχέδιο μετά τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, το οποίο εκπονήθηκε από τους αρχιτέκτονες **Σταμάτη Κλεάνθη** και **Εδουάρδο Σάουμπερτ**. Σύμφωνα με το σχέδιο αυτό, η νέα οδός Πειραιώς προβλεπόταν μεγαλοπρεπής και θα ένωνε τα θερινά ανάκτορα που θα κατασκευάζονταν στον Πειραιά, με τα χειμερινά που θα βρίσκονταν στην πλατεία Ομονοίας, ενώ κατά μήκος του άξονα

θα υπήρχαν πλατείες, βουλευτήρια, ναοί και μέγαρα. Με τη σκέψη δε της γειτνίασης με τα ανάκτορα, πολλοί εύποροι Έλληνες και ξένοι έσπευσαν να αγοράσουν οικοπέδα στον εν λόγω δρόμο –ιδιαιτέρα από τον Κεραμεικό και πάνω– και να χτίσουν αρχοντικά, ξενοδοχεία και μεγαλοπρεπή μέγαρα, τα οποία συνυπήρχαν με τα χαμόσιπτα και τις παράγκες.

Όμως το σχέδιο αναθεωρήθηκε από την Αντιβασιλεία, λόγω του μεγάλου κόστους αλλά και των πολλών αντιδράσεων των ιδιοκτητών στις απαλλοτριώσεις. Ανατέθηκε, λοιπόν, η εκπόνηση νέου σχεδίου (1834) στον αρχιτέκτονα **Λέο φον Κλέντσε**, ο οποίος, μεταξύ άλλων τροποποιήσεων που έκανε, μετέφερε τα ανάκτορα και όλο το διοικητικό κέντρο της πόλης από την πλατεία Ομονοίας στον Κεραμεικό. Διαφωνώντας δε με την πρόταση του Κλεάνθη, ο οποίος επέμενε ότι από το ύψος του Κεραμεικού και μετά ο δρόμος έπρεπε να χαρακτη ακολουθώντας ευθεία γραμμή, πρότεινε να διατηρηθεί η πορεία της αρχαίας οδού των Μακρών Τειχών, ώστε να μη χρειαστεί να θυσιαστούν αγροί και να περιοριστούν οι προκύπτουσες απρόσιτες δαπάνες.

Τελικά, τίποτα από τα παραπάνω δεν υλοποιήθηκε, πάρα μόνο ο δρόμος. Επαναχαράχθηκε από τους Βαυαρούς γεωμέτρες **Μπέρνχαρτ** και **Χόλτερ**, όχι σε ευθεία γραμμή, αλλά με δύο «σπασίματα» στα βόρεια των Δήμων Ταύρου και Μοσχάτου. Η κατασκευή του, που άρχισε το 1835, ανατέθηκε στον **Βαυαρό λοχαγό Σπικς** κι η επίβλεψη στον Φον Κλέντσε. Το έργο ολοκληρώθηκε το 1836 και κόστισε 127.277 δρχ. Ήταν η πρώτη αμαξιτή οδός που κατασκευάστηκε –ένα από τα μεγαλύτερα δημόσια έργα της οθωνικής περιόδου– και αρχικά ονομάστηκε **Βασιλική Οδός**, τοπωνύμιο που πήρε και η γύρω περιοχή. Η άδεια για την εκμετάλλευση της λεωφορειακής συγκοινωνίας μεταξύ Αθήνας και Πειραιά παραχωρήθηκε στον **Βαυαρό επιχειρηματία Στρογκ** και έτσι έκαναν την εμφάνισή τους τα ιππήλατα παντοφορεία, χωρητικότητας 12 ατόμων.

Αδιαμφισβήτητα, η κατασκευή της συνέδεσε την πρωτεύουσα του νεοσύστατου ελληνικού κράτους με το λιμάνι της, ανοίγοντας νέους δρόμους επικοινωνίας με τον έξω κόσμο. Η κατασκευή ταυτόχρονα βοήθησε στην οικοδόμησή της πόλης, μια και διευκολύνθηκε η μεταφορά οικοδομικών υλικών από διάφορες περιοχές της Ελλάδος αλλά και του εξωτερικού.

Για την επισκευή αλλά και τη συντήρηση της οδού, που συνεχώς παρουσίαζε βλάβες λόγω της βαριάς και αδιάκοπης χρήσης, το 1842 επιβλήθηκαν τα πρώτα διόδια που ορίζονταν *«εις πέντε λεπτά εφ' εκάστου ζώου»*. Τη δεκαετία του 1850 πληγαινοέρχονταν στην οδό Πειραιώς πάνω από 700 άλογα την ημέρα. Το κόστος των δαπανών για τη βελτίωση του λιθόστρωτου δρόμου οδήγησε το 1874 τον Δήμο Αθηναίων στην επιβολή νέων φόρων, τα «διαπύλια τέλη», τα οποία αντί για 3 χρόνια εφαρμόστηκαν για πολύ περισσότερα, ξεσπκώντας πληθώρα αντιδράσεων και συμβάλλοντας στην πτώση του Χ. Τρικούπη. Οι εισπράκτορες αυτών εγκαθίσταντο στις εισόδους και στις εξόδους του Δήμου και φορολογούσαν τους παραγωγούς που μετέφεραν με τα άλογα και τα κάρα τους προϊόντα. Τα σημεία αυτά ονομάζονταν **Φόροι**, τοπωνύμια που διατηρούνται μέχρι και σήμερα σε ορισμένα σημεία της πόλης.

Κάπου στη μέση της διαδρομής Αθήνα - Πειραιά, μέσα στον ελαιώνα, υπήρχε από τα χρόνια της τουρκοκρατίας ένα μικρό χάνι, στο οποίο ξαπόσταιναν οι ταξιδιώτες και έβαζαν τα άλογά τους για να ξεδιψάσουν. Από εκεί πέρασαν κάθε λογής άνθρωποι και το Στέκι αναφέρθηκε στα γραπτά διαφόρων συγγραφέων, όπως του **Χανς Κρίστιαν Άντερσεν** ή της Δανέζας **Χριστιάνας Λυτ**, που υπηρέτησε στην Αυλή του Όθωνα. Με την πάροδο των χρόνων, άρχισαν να ξεφυτρώνουν κι άλλα τέτοια μικροπάγαζα εκατέρωθεν του δρόμου, δημιουργώντας τις **Παράγκες** (στην περιοχή του Μοσχάτου). Όπως γράφει ο Γ. Δροσίνης, *«Οι Παράγκες ήταν, στα μισά του δρόμου, τρία τέσσερα ξύλινα μαγαζιά. Το καθένα είχε και το πηγάδι του. Ο καφετζής έφερνε σ' ένα μαστέλο νερό και πότιζε τ' άλογα, και σ' έναν τενεκεδένιο δίσκο λουκούμια ή ποτά για τους επιβάτες»*.

Ο δρόμος αυτός κοσμούνταν από αρκετά νεοκλασικά κτίρια γνωστών αρχιτεκτόνων, όμως λίγα έχουν διασωθεί έως τις μέρες μας. Μερικά απ' αυτά βρίσκονται κοντά στην πλατεία Ομονοίας, όπως το ιστορικό **κτίριο της Πολυκλινικής** (Πειραιώς 3) που ιδρύθηκε από τους Κεφαλονίτες γιατρούς Νικόλαο και Ανδρέα Αλιβιζάτο, ή η **οικία του γιατρού Σπ. Μαγγίνα** (Πειραιώς 33, σήμερα ανήκει στο Πανεπιστήμιο Αθηνών), η πρώην **οικία Γ. Βλαχούτση** (Πειραιώς 35) που χτίστηκε το 1833 σε σχέδια Κλεάνθη και Σάουμπερτ και το 1833 νοικιάστηκε από

την Αντιβασιλεία για τη στέγαση των γραφείων της. Τρία χρόνια αργότερα, εγκαταστάθηκε εκεί το τότε **Σχολείο των Τεχνών**, πρόδρομος του μετέπειτα Πολυτεχνείου, και από το 1871 έως το 1977 το κεντρικό τμήμα του **Ωδείου Αθηνών**. Σήμερα, εκεί στεγάζεται η Δραματική Σχολή του Εθνικού Θεάτρου.

Απέναντι, στον αριθμό 38, βρισκόταν το κτίριο στο οποίο κατοίκησε ο **αντιβασιλέας Άρμανσπεργκ**, το σπίτι του οποίου υπήρξε κέντρο της κοινωνικής και κοσμικής ζωής της πόλης εκείνα τα χρόνια. Λίγο παρακάτω, στον αριθμό 51 της Πειραιώς, συναντάμε το **Δημοτικό Βρεφοκομείο**, σε σχέδια του Παν. Κάλκου, το οποίο ολοκληρώθηκε μεταξύ 1874 και 1875. Χαρακτηριστικό του είναι η γνωστή βρεφοδόχος στη δεξιά πρόσοψη του κτιρίου. Σήμερα στεγάζεται εκεί η Δημοτική Πινακοθήκη. Έργα του Τσίλλερ είναι οι δύο εκκλησίες της οδού: ο διατηρητέος **Ι.Ν. Αγ. Γεωργίου του Τροπαιοφόρου** στον περίβολο του ορφανοτροφείου αρρένων Χατζηκώνστα, το οποίο κατεδαφίστηκε το 1963, και ο **Ι.Ν. Αγ. Τριάδος** (Πειραιώς 83) μπροστά από τον αρχαιολογικό χώρο του Κεραμεικού. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στο κτίριο στον αριθμό 9-11 της Πειραιώς εκδόθηκε το 1923 το πρώτο φύλλο της εφημερίδας *Βραδυνή* των αδελφών Αθανασιάδη. Εκεί και μέσα στο γραφείο του δολοφονήθηκε το βράδυ της 19ης Μαρτίου 1983 ο ένας από τους εκδότες, ο **Τζώρτζης Αθανασιάδης**.

Η οδός Πειραιώς στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα

Στην πλατεία Κουμουνδούρου (Ελευθερίας) επί της Πειραιώς, βρισκόταν η κατοικία του **Αλέξανδρου Κουμουνδούρου**, ο οποίος χρημάτισε πρωθυπουργός της χώρας 10 φορές. Λίγο παρακάτω (με κατεύθυνση προς Πειραιά) εκτείνεται ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της πόλης, το **αρχαίο νεκροταφείο του Κεραμεικού**, που αποκαλύφθηκε το 1913 από τις ανασκαφές του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου. Στη συμβολή της οδού Πειραιώς με την Ιερά Οδό λειτουργούσε, μέχρι τη δεκαετία του 1960, η **λαχαναγορά**, πριν μεταφερθεί στον Αγ. Ιωάννη Ρέντη, ενώ τα **δημοτικά Νέα Σφαγεία** του Ταύρου εγκαταστάθηκαν εκεί το 1917, σε κτίριο που θεμελιώθηκε επί της δημαρχίας του Εμ. Μπενάκη και σχεδιάστηκε από τον Κ. Ζάννου, λειτουργώντας ως το τέλος της δεκαετίας του 1960.

Η εγκατάσταση του εργοστασίου παραγωγής φωταερίου, το **Γκάζι** (1857), αποτελεί ορόσημο για τη μετατροπή της οδού Πειραιώς σε βιομηχανικό άξονα και την ανάσχεση της συνεχούς επέκτασης του αστικού ιστού προς τα νότια. Έκτοτε, ο δρόμος ηλαισιώθηκε από βιομηχανικά κτίρια που οικοδομήθηκαν στα τέλη του 19ου αι. - αρχές 20ού, αλλά και κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου, με αρκετά εξ αυτών να παρουσιάζουν ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικές ιστορικές βιομηχανίες, όπως η **Σοκολατοποιία Παυλίδης** (1876), η **ΧΡΩ.ΠΕΙ** (1883), το **Πιλοποιείο Πουλοπούλου** (1886), η φαρμακοβιομηχανία κινίνων **Ζάνιτας** (1910), ο **Κεραμεικός** (1910), τα **Σφαγεία** (1917), η **Ελαις** (1920), η **ΙΟΝ** (1926), η **Καπνοβιομηχανία Κεράνης** (1926), η **Χαλκόρ** (1937), η **Βισσώλ** (1940), η **ΗΒΗ**, η **Βιοχάλκο**, τα **Κλωστήρια Γαβριήλ** κ.ά. Επίσης υπήρχαν ατμόμυλοι, κεραμοποιεία και βιοτεχνίες μετάλλου, σαπωναποιίας, κλωστοϋφαντουργίας, βυρσοδεψίας. Όπως λέει ο στίχος ενός τραγουδιού του Σαββόπουλου, *«φτιάχνουν οι Έλληνες κυκλώματα κι ιστορία οι παρέες»*. Αυτό ακριβώς συνέβη με μια παρέα Ελλήνων συμφοιτητών από το Πολυτεχνείο της Ζυρίχης, τους Νικόλαο Κανελλόπουλο, Λεόντιο Οικονομίδη, Αλέξανδρο Ζαχαρίου και Λύσανδρο Χαρίλαο, οι οποίοι, μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους και την επιστροφή τους στην Ελλάδα, έβαλαν σ' εφαρμογή το όραμά τους για την εκβιομηχάνιση της χώρας. Έμειναν γνωστοί ως ο **Κύκλος της Ζυρίχης** και αποτέλεσαν τον βασικό πυρήνα της ελληνικής βιομηχανίας.

Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει σε μια από τις εταιρείες που δημιούργησαν, την ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία **Αγγειοπλαστική Εταιρεία Ο Κεραμεικός**, η οποία ιδρύθηκε από έγκριτα μέλη της αθηναϊκής κοινωνίας, με βασικό μέτοχο τον **Νικ. Κανελλόπουλο**, *«... για την κατασκευή και πώληση πάντων των εξοπλής γης ειδικών κατασκευασμάτων πορσελάνης και ψευδοπορσελάνης»*. Στο πρωτοποριακό για την εποχή καλλιτεχνικό τμήμα του εργοστασίου άρχισαν να παράγονται τα πρώτα αντικείμενα αγγειοπλαστικής με ζωγραφικό διάκοσμο, πολλά εκ των οποίων φέρουν την υπογραφή διάσημων κεραμιστών και ζωγράφων. Καθοριστική δε υπήρξε η

Οδός Πειραιώς 100,
Τεχνόπολη

1

Αριστερά Σοκολατοποιία Παυλίδη (Πειραιώς 135)
Αριστερά κάτω Ελληνικός Κόσμος (Πειραιώς 254, Ταύρος), πρώην εργοστάσιο της ΒΙΟΣΩΛ
Κάτω Η βρεφοδόχος του Δημοτικού Βρεφοκομείου Αθηνών. (Η φωτό είναι της Βούλας Παπαϊωάννου, ΕΠΤΑ ΗΜΕΡΕΣ - Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ.)
Δεξιά Δημοτικά Σφαγεία (Πειραιώς 255, Ταύρος)
Δεξιά κάτω Το Σχολείον της Αθήνας - «Ειρήνη Παπά» (Πειραιώς 52, Μοσχάτο)

συμβολή των προσφύγων από τη Μικρά Ασία, οι οποίοι μετέφεραν την τέχνη και την παράδοση των χαμένων πατρίδων, όπως π.χ. την τεχντοτροπία κατασκευής των φημισμένων βάζων Κιουτάχειας. Με όλα αυτά τα εργοστάσια, τις βιοτεχνίες και τις αποθήκες, αναπόφευκτα η περιοχή απέκτησε εργατικό χαρακτήρα αλλά και υποβαθμίστηκε οικιστικά. Με την έλευση των προσφύγων της Μικρασιατικής Καταστροφής δημιουργήθηκαν οργανωμένοι οικισμοί κατά μήκος της οδού και πολλοί πρόσφυγες, εκτός από στέγη, έβρισκαν και δουλειά στις γύρω βιομηχανίες.

Η βιομηχανική άνθηση μεταμορφώσε την οδό Πειραιώς

Τη δεκαετία του 1960 η βιομηχανία υπήρξε το κύριο όχημα ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Σήμερα, πολλές από τις αναφερθείσες μονάδες έχουν κλείσει και μόνο μερικά κελύφη και καμινάδες που στέκονται ακόμη, σαν μνημεία της νεότερης ιστορίας, θυμίζουν τα χρόνια της μεγάλης βιομηχανικής άνθησης, η οποία διήρκεσε έως τη δεκαετία του 1980.

Η οδός Πειραιώς αλλάζει καθημερινά, μετασχηματίζεται, μεταμορφώνεται αναζητώντας μια νέα ταυτότητα. Δρομολογούνται σημαντικές επενδυτικές κινήσεις για την αξιοποίηση και τη μετατροπή βιομηχανικών μνημείων της αποβιομηχάνισης σε πολιτιστικούς χώρους, ώστε να αποκτήσουν μια δεύτερη ζωή, όπως το Γκάζι που φιλοξενεί την **Τεχνόπολη του Δήμου Αθηναίων**, το εργοστάσιο υφαντουργίας Σικιαριδείου που στεγάζει την **Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών**, το πιλοποιείο Πουλοπούλου όπου βρίσκεται το **Ίδρυμα Μελίνας Μερκούρη**, το βιομηχανικό συγκρότημα Βιοσώλ όπου εδρεύει ο **Ελληνικός Κόσμος του Ιδρύματος Μειζονος Ελληνισμού**, το παλιό εργοστάσιο Τσαούσουγλου στον αριθμό 260, όπου φιλοξενούνται εκδηλώσεις του Φεστιβάλ Αθηνών, ένα παλιό συνεργείο αυτοκινήτων που έχει γίνει ένας σημαντικότερος πολυχώρος τέχνης, το **Μουσείο Μπενάκη**.

Ένα ακόμη τέτοιο παράδειγμα είναι το διατηρητέο περίκλειστο συγκρότημα μοναδικής αρχιτεκτονικής στην οδό Πειραιώς 52, όπου στεγαζόταν η φαρμακοβιομηχανία ΣΑΝΙΤΑΣ και σήμερα το **Σχολείον της Αθήνας - «Ειρήνη Παπά»**. Πρόκειται για μια έκταση 7,5 στρεμμάτων, με 20 λιθόκτιστες εγκαταστάσεις (περίπου 8.000 τ.μ.) που βλέπουν σε μια εσωτερική αυλή με πεύκα και κυπαρίσσια.

Η μεγάλη ηθοποιός Ειρήνη Παπά ανέκαθεν πίστευε ότι η οδός Πειραιώς, ως αρχαίος δρόμος με μεγάλη ιστορία, έπρεπε να γίνει η κεντρική πύλη εισόδου στην πόλη της Αθήνας και πόλος έλξης πολλών πολιτιστικών δραστηριοτήτων. Αρχισε να επισκέπτεται διάφορα εγκαταλειμμένα εργοστάσια, προσπαθώντας να βρει το κατάλληλο που θα τη βοηθούσε να πραγματοποιήσει το όνειρό της να ιδρύσει ένα σχολείο θεάτρου, όπου οι μαθητές θα διδάσκονται ότι έχει σχέση με τη θεατρική τέχνη. Κατέληξε στο συγκρότημα της οδού Πειραιώς. Ο εν λόγω χώρος, μετά τη χρήση του ως φαρμακοβιομηχανία κινίνου της Σάνιτας, είχε περιέλθει στην Κτηματική Εταιρεία του Δημοσίου και ήταν σε κακό χάλι. Η Κ.Ε.Δ. το παραχώρησε επί ενοικίω, έως το 2027, στην Ειρήνη Παπά, η οποία ανέλαβε με δικά της έξοδα την αναπαλαίωση του κτιρίου, αναθέτοντάς τη στον αρχιτέκτονα **Μάνο Περράκη**. Σήμερα οι εγκαταστάσεις ανήκουν στο **Εθνικό Θέατρο**.

Η οδός Πειραιώς είναι ένας δρόμος που σίγουρα δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε όμορφος ούτε γραφικός. Κουβαλάει όμως μια βαριά κληρονομιά. Στο οδόστρωμά του αλλά και εκατέρωθεν αυτού είναι αποτυπωμένα τα βήματα της ιστορίας και το πάλαι ποτέ ένδοξο παρελθόν της ελληνικής βιομηχανίας. Η δε σκέψη ότι κάποτε η χώρα διέθετε δυνατές επιχειρήσεις προωθημένης τεχνολογίας, που είχαν οδηγήσει στο οικονομικό θαύμα της Ελλάδας και σήμερα έχουν βάλει λουκέτο, εκτός από τα δυσάρεστα συναισθήματα που προκαλεί, δίνει άφθονη τροφή για σκέψη, προβληματισμούς και συζήτηση. Πέρα απ' όλα αυτά, ένα από τα χαρακτηριστικά της αρχαίας σχεδίασης της οδού Πειραιώς είναι η θέα του ιερού βράχου της Ακρόπολης κατά τη διαδρομή από τον Πειραιά προς την Αθήνα – εικόνα που ακόμη και σήμερα, παρ' όλες τις «παρεμβολές», εξακολουθεί να μην αφήνει αδιάφορο το μάτι.

Από τις 9 Σεπτεμβρίου έως τις 20 Οκτωβρίου, στους χώρους του Σχολείου της Αθήνας - «Ειρήνη Παπά», παρουσιάζεται από τον Οργανισμό Πολιτισμού και Ανάπτυξης ΝΕΟΝ, η έκθεση «*Space of togetherness*», σε επιμέλεια της **Ελίας Κουντουρή**. Συμμετέχουν 20 καλλιτέχνες και συλλογικότητες από 13 χώρες. **Α**

Μαξίμ Κριβτσόβ

Κίεβο καλεί Αθήνα ποίηση κι από τις δύο μεριές της γλώσσας

Ένα μεσημέρι με τους
θεματοφύλακες της
ελληνικής γλώσσας
στην Ουκρανία

Της ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΓΛΥΝΙΑΔΑΚΗ

Την Κυριακή 9/2, Παγκόσμια Ημέρα της Ελληνικής Γλώσσας, είχα την τιμή –μαζί με τους συναδέλφους μου ποιητές **Γιάννη Αντιόχου** και **Δημήτρη Αγγελή**– να είμαι καλεσμένη μέσω Zoom στο Κίεβο, στο Λβιβ, στην Οδησσό και, νοερά, στη μαρτυρική, κατεχόμενη Μαριούπολη.

Οικοδεσπότης και συντονιστής της εκδήλωσης ο αναπληρωτής καθηγητής του τμήματος Ελληνικών και Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Κιέβου, **Αντρίι Σαβένκο**, με προσκεκλημένους –πλην ημών– τον πρέσβη της Ελλάδας στην Ουκρανία, κύριο **Αλέξανδρο Δημητρακόπουλο**, τους συναδέλφους καθηγητές των πανεπιστημίων Κιέβου, Λβιβ, Οδησσού και Μαριούπολης, τον εμπνευστή και επιμελητή της ελληνικής έκδοσης των ποιημάτων του Ουκρανού ποιητή **Μαξίμ Κριβτσόβ**, **Νίκο Βαλκάνο**, και τους φοιτητές που με μόχθο και μεράκι μετέφρασαν την τόσο επείγουσα κι άμεση ποιητική φωνή του νεκρού, θρυλικού πια ποιητή, στα ελληνικά.

Ο Κριβτσόβ είναι μία εκ των χιλιάδων απωλειών της καλλιτεχνικής σκηνής της Ουκρανίας στα μέτωπα του πολέμου. Έφυγε από τη ζωή, μαζί με τον αγαπημένο του χνουδάτο γάτο, σε μια ρωσική επίθεση της 7ης Ιανουαρίου 2024. Η τελευταία του ανάρτηση στο Facebook παρότρυνε τους φίλους του να παίξουν ένα παιχνίδι μαζί του: να διαλέξουν κατά τύχη μία σελίδα κι έναν στίχο από το βιβλίο του, ώστε να λάβουν απ' τον ίδιο μια φωτογραφία του στίχου αυτού από το μέτωπο. Η ευθύβολη ποίησή του (*«Ποιήματα από την πολεμίστρα»*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, 2024) ήταν εξίσου παιγνιώδης και τραγική: μιλάει για τον πόλεμο σχεδόν αγνοώντας τον, αντι-παραβάλλοντας τον καθημερινό θάνατο με την παιδική αθωότητα του γέλιου, της αγάπης, του φωτός, της ζωής. Είναι μια ποίηση επείγουσα, γεμάτη καθαρότητα σκέψης, που ίσως δεν περιμένει κανείς να βρει υπό την πίεση μιας κουλτούρας πολέμου και χαρακωμάτων – αλλά και τότε δεν αντιμετώπισαν οι Ουκρανοί τον πόλεμο και τον θάνατο χωρίς μια παράλογη σχεδόν, εκστατική τρέλα για ζωή;

Έλληνες ποιητές για την Ουκρανία

Και ο Πάννης Αντιόχου, που παρακολουθούσε τον Μαξίμ στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μέχρι τον θάνατό του, αλλά και ο Δημήτρης Αγγελής έχουν γράψει ποίηση για την Ουκρανία: ο πρώτος στο «...Υπερτερεί συντριπτικώς ο πόλεμος...» (*«Σώμα»*, εκδ. Ίκαρος, 2023), ο δεύτερος στην *«Πόλη Μαρία»* (εκδ. Πόλις, 2023). Πλην αυτών των δύο περιπτώσεων, ελάχιστες άλλες ποιητικές καταθέσεις σταχυολογώ από το διαδίκτυο για τον πόλεμο: μερικά ποιήματα του **Γιώργου Στρογγύλη**, του **Χρήστου Χαρακόπουλου**, του **Θεόδωρου Τσιμπόγλου**, ένα ποίημα της **Μαριλίζας Λούντζη** από τη δική της σκοπιά.

Εν αντιθέσει με την αγάπη και τη γνώση που δείχνουν οι Ουκρανοί προς τα ελληνικά γράμματα (τρεις εκ των φοιτητριών που συμμετείχαν στη μετάφραση των ποιημάτων του Κριβτσόβ και όλοι οι καθηγητές που παρευρέθησαν στην εκδήλωση μάς μίλησαν σε άψογα ελληνικά), εδώ στην Ελλάδα είμαστε σχεδόν τυφλοί απέναντι στην ουκρανική ποιητική σκηνή. Μου γράφει αργότερα ο Αντρίι Σαβένκο, όταν τον ρωτώ πώς μπορεί να προσεγγίσουν οι Έλληνες τη σύγχρονη ουκρανική ποίηση:

«Από μια πλευρά, η ποιητική γλώσσα είναι ερμητική και δεν προσφέρεται σε εύκολη αποκωδικοποίηση, από την άλλη, όποιος αντέχει να το κάνει, πλησιάζει αμέσως στα στοιχεία που έχουν συλλογικό χαρακτήρα. Επομένως, για να καταλάβουν οι Έλληνες τον Ουκρανό και την Ουκρανία, η λογοτεχνία είναι ένας ασφαλής δρόμος. Τα πρώτα βήματα έχουν ήδη γίνει, διότι στα ελληνικά υπάρχουν οι μεταφράσεις του **Σεργίι Ζαντάν** (σ.σ. *«Το ορφανοτροφείο»*, *«Depeche Mode»*, εκδ. Διόπτρα), που θεωρείται η φωνή τουλάχιστον τριών γενιών. Προς το παρόν η Ουκρανία είναι μια λευκή σελίδα, παρόλο που το βιβλίο της Ουκρανίας εμπεριέχει πολλούς αιώνες πορείας· συνεπώς η γνωριμία με την ουκρανική λογοτεχνία αποτελεί ίσως ένα ταξίδι σε ένα άγνωστο μέρος του ευρωπαϊκού πολιτισμού, το οποίο ο Έλληνας αναγνώστης μπορεί να ανακαλύψει ως πρωτοπόρος».

Καβάφης και οδοφράγματα

Ο ίδιος ο Σαβένκο τρέφει εμφανέστατη αγάπη και προσήλωση στον **Καβάφη**: δύο φορές απήγγειλε απέξω στίχους του. «Η πρώτη σπίθα αυτή της αγάπης», μου γράφει, «άναψε το 1996, όταν ήρθα στην Ελλάδα για πρώτη φορά σε ένα θερινό πρόγραμμα. Ήθελα να πάρω κάτι μαζί μου ως ενθύμιο. Τελικά τα ενθύμιά μου έγιναν δύο βιβλία –του Καβάφη και του **Σεφέρη**– και οι δημιουργοί τους μου κάνουν παρέα έκτοτε, επειδή μετέφρασα και τους δύο. Νιώθω πως η κατανόσή μου του Καβάφη ολοκληρώθηκε στα τέλη του 2013, όταν έκανα την τρίτη επεξεργασία των μεταφράσεών του για την έκδοση που βγήκε μετά από τρία χρόνια. Τότε τον ανακάλυψα ως έναν ποιητή της χειραφέτησης.

Ήταν η χρονιά της τελευταίας εξέγερσης στο Μαϊντάν· γύριζα από τα οδοφράγματα κι είχα μια ατέλειωτη αιωνία: τη νύχτα έκανα διορθώσεις και αλλαγές και παρακολουθούσα τις ειδήσεις, μην ξαναγίνει επίθεση και πρέπει να τρέξουμε στην οχυρωμένη κατασκήνωση των διαδηλωτών. Μια στιγμή κατάλαβα ότι τα ποιήματά του μιλάνε για τη σημερινή κατάσταση: *Στη Ρώμη δόθηκε ο χρυσμός· έγιν' εκεί η μοιρασιά...* («Πρέσβεις από την Αλεξάνδρεια», 1918) ... *Άμωμοι σεις, αν έπαισαν ο Δίαος κι ο Κριτόλαος...* («Υπέρ της Αχαϊκής Συμπολιτείας πολεμήσαντες», 1922)... *την γιγαντιαία ψευτιά του παλατιού...* («Το 31π.Χ. στην Αλεξάνδρεια», 1924) – αυτό ήταν κάτι που εξελισσόταν μπροστά στα μάτια μου και παράλληλα ηκούσε στο ποιητικό κείμενο. Το ποιητικό κείμενο στην ουσία σε εφοδιάζει με τα κριτικά μέσα ώστε να προσεγγίσεις την πραγματικότητα, να ορίσεις τις αξίες σου και να τις υπερασπίσεις σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος. Τα ποιήματα έγιναν τότε για μένα φακοί της εκδήλωσης της πολιτικής μου στάσης και διατηρούν την ιδιότητα αυτή για μένα και τώρα».

Τα ρουμέικα της Αζοφικής

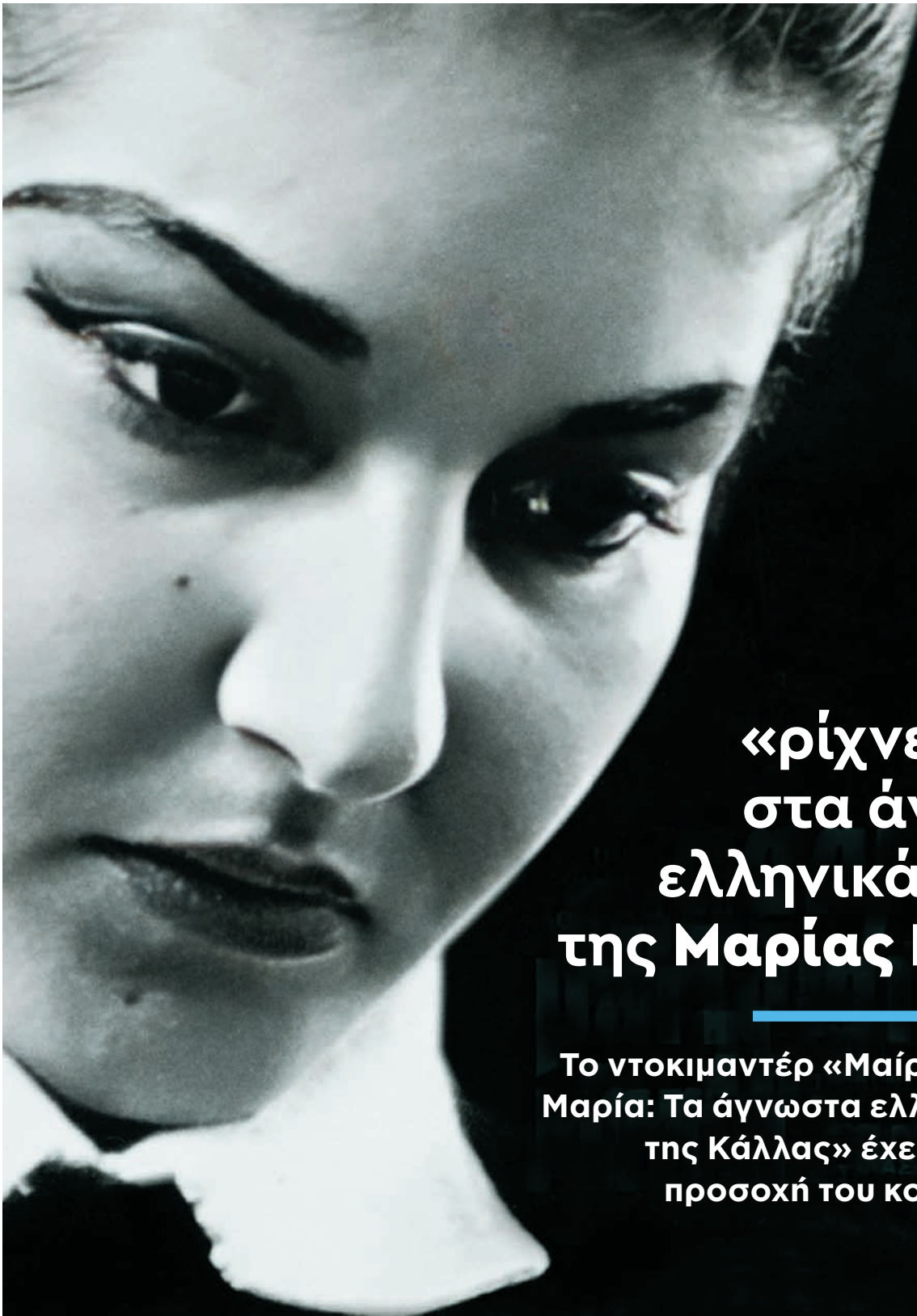
Μια από τις πιο συγκινητικές στιγμές της εκδήλωσης ήταν η βιντεοσκοπημένη απαγγελία του ποιήματος «Ο Χάρων της Στέπας» του νεαρού ποιητή **Νικόλα Αχμπάς** στα μπητρικά του ρουμέικα, γλώσσα των Ελλήνων της Αζοφικής, που γράφεται εξίσου σε ουκρανικό κι ελληνικό αλφάβητο. Είναι ένα ποίημα του πολέμου και του θανάτου από την οπτική ενός βοδιού· παραπέμπει εξίσου στην ιστορική εκδίωξη από τη Μεγάλη Αικατερίνη των Ελλήνων της Κριμαίας προς στην Αζοφική, στις διώξεις τους υπό τον Στάλιν, στη σημερινή αιματοχυσία – αλλά και στα ίδια τα ζώα που γίνονται θυσία στα πανηγύρια.

Όσοι ποιητές από το υπό κατοχή Ντονέτσκ και το Λουγάνσκ έχουν καταφέρει να δραπετεύσουν στο Κίεβο (όπως η **Γαλίνη Πέτροβα**) ή βρίσκονται στα μέτωπα του πολέμου (όπως ο Αχμπάς) γράφουν για τη μνήμη του τραύματος και τον αγώνα της αποκατάστασής του. Όπως και οι μεταφραστές συνάδελφοί τους, «δεν σιωπούν· παρά παλεύουν με τα όπλα τους, τις λέξεις», όπως είπε και η **Λίνα Χλουστσένκο**, καθηγήτρια στο Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του πανεπιστημίου του Λβιβ.

Βοηθάει η μετάφραση σε τέτοιες στιγμές; ρωτώ τον Αντρίι Σαβένκο. «Προσπαθώ να περάσω στους φοιτητές μου την ανάγκη να δουν ένα κείμενο ως ζωντανό οργανισμό στον οποίο οφείλουμε να τρέφουμε σεβασμό, αλλά κι ως έναν χώρο (π.χ. θάλασσα) τον οποίο χρειάζεται να εξερευνήσουμε ως πρωτοπόροι, φυλάσσοντας την ιδέα ότι αυτό που περνάμε δεν μας ανήκει αλλά, αν το αγαπήσουμε, θα μας δεχτεί. Θέλω να μάθουν να βρίσκουν την άλλη ζωή, πέρα από τ' αγάλματα», μου απαντάει, παραθέτοντας Σεφέρη, που με τη σειρά του έγραφε, στο *«Μυθιστόρημα»*, για τους φίλους του που έφυγαν.

Τον Σεφέρη μάς θύμισε κι ο Πάννης Αντιόχου μιλώντας για τον Μαξίμ Κριβτσόβ, και τον *«Τελευταίο σταθμό»* του. Κρατάω το φως από τα ποιήματα του Κριβτσόβ και τους τελευταίους στίχους του Σεφέρη στο ποίημα αυτό: *Βαρέθηκα το δειλινό, πάμε στο σπίτι μας / πάμε στο σπίτι μας ν' ανάψουμε το φως. ▮*

Το ποιητικό κείμενο σε εφοδιάζει με τα κριτικά μέσα ώστε να προσεγγίσεις την πραγματικότητα, να ορίσεις τις αξίες σου και να τις υπερασπίσεις σαν έτοιμος από καιρό, σαν θαρραλέος

Η ΔΕΗ «ρίχνει φως» στα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Μαρίας Κάλλας

Το ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» έχει κερδίσει την προσοχή του κοινού διεθνώς

Το φιλμ αποκαλύπτει τις λιγότερο γνωστές πτυχές της ζωής της θρυλικής σοπράνο, εστιάζοντας στην Αθήνα της Κατοχής και στην επιστροφή της στην Ελλάδα το 1975

Στις 13 Φεβρουαρίου 2025 οι ελληνικές κινηματογραφικές αίθουσες υποδέχονται το πολυαναμενόμενο ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας». Μέσα από σπάνιο αρχειακό υλικό, ανέκδοτες ηχογραφήσεις και μαρτυρίες, το φιλμ αποκαλύπτει τις λιγότερο γνωστές πτυχές της ζωής της θρυλικής σοπράνο, εστιάζοντας στην Αθήνα της Κατοχής και στην επιστροφή της στην Ελλάδα το 1975. Το ντοκιμαντέρ, το οποίο έκανε παγκόσμια πρεμιέρα στην Εθνική Λυρική Σκηνή στις 2 Δεκεμβρίου 2023 – ανήμερα των 100 χρόνων από τη γέννηση της Κάλλας – έχει ήδη κερδίσει την προσοχή του κοινού διεθνώς και έχει προβληθεί σε μεγάλα δίκτυα, όπως το France TV 5.

Η ΔΕΗ, αναγνωρίζοντας τη σημασία της τέχνης και του πολιτισμού ως θεμελιώδη στοιχεία της ελληνικής ταυτότητας, είναι περήφανη χορηγός της παραγωγής, στηρίζοντας τη διατήρηση και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς που άφησε πίσω της η κορυφαία σοπράνο. Στο ίδιο πνεύμα, το 2023, στο πλαίσιο του Έτους Κάλλας, στάθηκε αρωγός σε σημαντικές παραστάσεις και δράσεις της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, ενισχύοντας τη διάδοση του ανεκτίμητου καλλιτεχνικού αποτυπώματος της μεγάλης ντίβας.

«Η Μαρία Κάλλας, με τη μοναδική της φωνή, άφησε ένα ανεξίτηλο αποτύπωμα στην ιστορία της όπερας, καθιερώνοντας τον εαυτό της ως ένα από τα μεγαλύτερα μουσικά φαινόμενα του 20ού αιώνα. Ως ΔΕΗ, επιδιώκουμε όχι μόνο να τιμήσουμε τη μνήμη μιας μεγάλης καλλιτέχνιδας και Ελληνίδας, αλλά και να συμβάλουμε στη διατήρηση και προώθηση του πολιτιστικού πλούτου που μας κληροδότησε», δήλωσε η Γενική Διευθύντρια Εταιρικών Σχέσεων και Επικοινωνίας του Ομίλου ΔΕΗ, Σοφία Δήμητρα.

Το ντοκιμαντέρ, σε έρευνα και σενάριο του Βασίλη Λούρα, σκηνοθεσία των Μιχάλη Ασθενίδη και Βασίλη Λούρα και παραγωγή της Στέλλας Αγγελέτου, θα κυκλοφορήσει στην Ελλάδα στις 13 Φεβρουαρίου, από τη Cinépolis, προσφέροντας στο κοινό μια μοναδική ευκαιρία να ανακαλύψει μια άγνωστη πλευρά της Κάλλας και να ταξιδέψει στη μαγεία της μουσικής της. Το φιλμ δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Έτους Κάλλας της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, υπό την αιγίδα του επετειακού έτους UNESCO Μαρία Κάλλας 2023 του Υπουργείου Πολιτισμού, με τη στήριξη του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ). Η καλλιτεχνική επιμέλεια του Έτους Κάλλας ανήκει στον Καλλιτεχνικό Διευθυντή της ΕΛΣ, Γιώργο Κουμεντάκη.

Με τη συνεχή υποστήριξη της τέχνης και της πολιτιστικής δημιουργίας, η ΔΕΗ αποδεικνύει, για ακόμη μια φορά, πως η ενέργεια δεν φωτίζει μόνο τις πόλεις και τα σπίτια μας, αλλά και την πολιτιστική μας κληρονομιά, εμπνέοντας τις επόμενες γενιές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

© ALLIANCEDPA, GEORG LEHMANN

Βασίλης Λούρας

«Το μέσα της ήταν τόσο εκρηκτικό, που, οτιδήποτε και να συνέβαινε γύρω της, η Κάλλας συνέχιζε τον δρόμο της απολύτως απερίσπαστη»

Το συναρπαστικό ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» προβάλλεται αυτή την εβδομάδα στους κινηματογράφους από το CINOBO. Μιλήσαμε με τον δημιουργό του.

Της ΛΕΝΑΣ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

Το βράδυ της 2ης Δεκεμβρίου του 2023, 100 ακριβώς χρόνια από τη γέννηση της Μαρίας Κάλλας, όσοι τυχεροί βρεθήκαμε στην ειδική προβολή του ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» στην Αίθουσα Σταύρος Νιάρχος της Εθνικής Λυρικής Σκηνής ζήσαμε 103 λεπτά βαθιάς συγκίνησης. Ευχθήκα τότε «να φτάσει στις κινηματογραφικές αίθουσες, για να γνωρίσει ο κόσμος μια άλλη Κάλλας, πέρα από κουτσομπολιά, λαμπερά ειδύλλια και αστικούς μύθους, ακολουθώντας το νήμα που την οδήγησε μέσα από δύσβατα μονοπάτια στην κορυφή». Πράγματι το «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία» προβάλλεται αυτή την εβδομάδα στους κινηματογράφους από το CINOBO. Και ήταν η ιδανική στιγμή για μια κουβέντα με τον άνθρωπο που είχε την ιδέα, έκανε την έρευνα και έγραψε το σενάριο του συναρπαστικού αυτού ντοκιμαντέρ. Τον καλλιτεχνικό σύμβουλο επικοινωνίας και προγράμματος της ΕΛΣ, πολύτιμο συνεργάτη αλλά και φίλο, Βασίλη Λούρα.

Βασίλη, πότε γεννήθηκε μέσα σου η ιδέα για το ντοκιμαντέρ;

«Όταν ξεκινήσαμε να σχεδιάζουμε το έτος Κάλλας. Τα τελευταία χρόνια, το αρχείο της Λυρικής, χάρη στη μεγάλη προσπάθεια του Γιώργου Κουμεντάκη, έχει εμπλουτιστεί με πολλές ιδιωτικές συλλογές, οπότε υπήρχε μια βάση πάνω στην οποία θα μπορούσαμε να κινηθούμε. Την ίδια στιγμή, μας προβληματίζε και όλο αυτό που βλέπαμε να συμβαίνει γύρω μας, μια μόνιμη παρανόηση και παράφραση της ιστορίας της Κάλλας, με φήμες που αναπαράγονταν χωρίς κανείς να τις δια-

ψεύδει. Έτσι, σκέφτηκα να κάνουμε μια ταινία μικρού μήκους –που τελικά εξελίχθηκε σε μεγάλο μήκος– για τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της. Διαβάζοντας τις ξένες βιογραφίες της, διαπίστωνα ότι υπάρχει ένα μεγάλο κενό. Ενώ η Κάλλας στις συνεντεύξεις της μιλούσε συχνά και πάντα θετικά, σχεδόν με τρυφερότητα, για τα πρώτα της βήματα, κανείς δεν έκανε εκτενή αναφορά σ' αυτά, παρά λίγες μόνο αράδες του τύπου, "ήρθε στην Ελλάδα από την Αμερική πριν από τον πόλεμο, γνώρισε την Ελβίρα ντε Ιντάλγκο και το 1945 επέστρεψε στη Νέα Υόρκη". Σαν να μη συνέβη τίποτα μέσα σε αυτά τα οκτώ χρόνια.

Εδώ στη Λυρική όμως ξέρουμε τι έκανε, η ιστορία της είναι κομμάτι της ιστορίας του οργανισμού μας, αν και σε πολλά σημεία παρέμενε μέχρι πρόσφατα άγνωστη ή υποβαθμισμένη, ακόμα και για εμάς. Η ιδέα μου ήταν να αφηγηθούμε εμείς αυτή την ιστορία, με όσα στοιχεία διαθέταμε. Ευτυχώς, ο Γιώργος Κουμεντάκης από την πρώτη στιγμή ήταν εξαιρετικά υποστηρικτικός. Έτσι, με τον σκηνοθέτη Μιχάλη Ασθενίδη, συνεργάτη μας πολλά χρόνια στη Λυρική, με τον οποίο δουλεύουμε πολύ καλά μαζί, μπήκαμε στην περιπέτεια αυτή, με "άγνοια κινδύνου" μπορώ να πω τώρα!»

— Είχες στα χέρια σου και δύο σπάνια βιβλία το «Η άγνωστη Κάλλας» του Νίκου Πετσάλη-Διομήδη και το «Μαρία Κάλλας: Η ελληνική σταδιοδρομία της» του Πολύβιου Μαρσάν. Πώς διαχειρίστηκες αυτό το υλικό; Κινήθηκες πάνω σε κάποιον άξονα; Πράγματι, αυτά τα βιβλία, δύο σπουδαίες δουλειές, αποτέλεσαν βασικές πηγές μας. Από την αρχή της έρευνας είχαμε την

τύχη η οικογένεια του Νίκου Πετσάλη-Διομήδη και η σύζυγός του, Λυδία, να μας δώσουν πρόσβαση στο αρχείο του και ειδικά στις κασέτες –τη δεκαετία του '90 είχε μαγνητοφωνήσει τις συνεντεύξεις του με ανθρώπους που βρέθηκαν κοντά στην Κάλλας εκείνα τα χρόνια – τότε ζούσαν ακόμα σχεδόν όλοι. Αυτό μας βοήθησε να αρχίσουμε να κατανοούμε την ιστορία και να έχουμε συγκεκριμένα ντοκουμέντα. Ο βασικός άξονας, τουλάχιστον στην αρχή, ήταν να μιλήσουμε για την πρώτη της καριέρα στην Αθήνα και τις σπουδές της: ότι ξεκίνησε από το Εθνικό Ωδείο, πολύ γρήγορα πήγε στο Ωδείο Αθηνών, γνώρισε την Ελβίρα ντε Ιντάλγκο και, αμέσως μετά την ίδρυση της Λυρικής το 1940, προσελήφθη από αυτήν. Αυτά είχαμε ως δεδομένα και προσπαθήσαμε γύρω τους να βρούμε ιστορίες για να τα «χτίσουμε». Προχωρώντας όμως την έρευνα, ανακαλύψαμε πολύ περισσότερα. Η μια πηγή μάς οδήγωσε στην άλλη. Πέσαμε πάνω σε αρχεία παντελώς άγνωστα, τουλάχιστον σ' εμένα, ενώ πίσω από τις εμφανίσεις της αρχίσαμε να βλέπουμε και τι συνέβαινε στη ζωή της.

— Ο Άρνης Χριστοφέλλης και η Σοφία Κομποτιάτη ήταν οι επιστημονικοί σου σύμβουλοι. Ποια ήταν η συμβολή τους στη δημιουργία του ντοκιμαντέρ; Λειτουργήσαμε σαν ομάδα. Η παρουσία δύο εξαιρετικών μουσικολόγων από τα πρώτα κιόλας στάδια της έρευνας ήταν η ασφάλειά μου. Η Σοφία, που είναι υπεύθυνη δραματολογίας της ΕΛΣ και γνωρίζει το αρχείο μας απέξω κι ανακατωτά, μας βοήθησε να διασταυρώσουμε κάθε πληροφορία που συλλέγαμε από άλλη πηγή και να την τεκμηριώσουμε. Με τον Άρνη

συνεργασία μας ήταν ακόμα πιο στενή. Η τεράστια καλλιτεχνική του εμπειρία και η βαθιά γνώση του για την Κάλλας μού έδιναν τη σιγουριά ότι κάθε στοιχείο που βρίσκαμε μπορούσαμε να το διπλοτσεκάρουμε για να μη γίνει κάποιο λάθος. Λάβαμε μαζί όλες τις δύσκολες αποφάσεις και βέβαια ο Άρνης μάς έκανε το τεράστιο δώρο να επεξεργαστεί νότα νότα και να αποκαταστήσει το σπάνιο ντοκουμέντο με το οποίο κλείνει το ντοκιμαντέρ: τη χιλιογραμμένη και σχεδόν κατεστραμμένη κασέτα που βρέθηκε στο αρχείο της πιανίστριας Βάσως Δεβετζή, στην οποία ακούγεται η Κάλλας να τραγουδά, έναν μήνα πριν από τον θάνατό της, την προσευχή από τη «Δύναμη του πεπρωμένου».

— Τι σας δυσκόλεψε περισσότερο μέχρι να φτάσετε στην ολοκλήρωση της ταινίας; Ίσως τα νομικά ζητήματα με τα δικαιώματα των αποσπασμάτων στα οποία εμφανίζεται η Κάλλας. Φτάνοντας στο μοντάζ, ψάχναμε με τον Μιχάλη να βρούμε λύσεις για να «ντύσουμε» το υλικό της έρευνας, να το ζωντανέψουμε, γιατί, εκτός από τις παλιές συνεντεύξεις κι εκείνες που κάναμε εμείς ή το animation που δημιουργήσαμε ειδικά για την ταινία, στα χέρια μας είχαμε μόνο φωτογραφίες και προγράμματα παραστάσεων. Φτάσαμε όμως σ' ένα σημείο όπου έπρεπε να αποφασίσουμε τι θα κρατούσαμε και τι θα αφήναμε, γιατί υλικό όπως οι συνεντεύξεις της στο BBC ή το ρεσιτάλ στο Παρίσι έχει τεράστιο κόστος. Ευτυχώς, με τη συνδρομή του Υπουργείου Πολιτισμού, με τη στήριξη της δωρεάς του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος, τη βοήθεια από την οικογένεια Κυριακοπούλου και με τη χορηγία που μας πρόσφερε η ΔΕΗ, τα καταφέραμε.

— Στην έρευνά σου, ποιο εύρημα σε συγκίνησε περισσότερο;

Πολλά. Αυτό που με συγκίνησε πολύ ήταν ένα περιστατικό το οποίο μάθαμε κοιτώντας τα προγράμματα των εμφανίσεών της και τις κριτικές. Το καλοκαίρι του 1943 η Κάλλας δίνει ένα προσωπικό ρεσιτάλ στο θέατρο Παρκ στο Πεδίον του Άρεως, με ώρα έναρξης 6 το απόγευμα. Αναγκάζεται όμως να το τελειώσει νωρίτερα, γιατί πρέπει να φύγει για να τραγουδήσει «Τόσκα» στην πλατεία Κλαυθμώνος. Ενώ έχει δηλαδή να ερμηνεύσει έναν απαιτητικότατο οπερατικό ρόλο, τολμά να βάλει, την ίδια μέρα, ένα πολύ δύσκολο ρεσιτάλ, που δεν προλαβαίνει καν να ολοκληρώσει. Και είναι μόλις 20 χρονών! «Ήμασταν νέες, τίποτα περισσότερο», ακούγεται να λέει η φίλη της, μεσόφωνος Άρντα Μαντικιάν. «Γελάγαμε, κλαίγαμε, ζούσαμε την τραγωδία του πολέμου, αλλά ήμασταν νέα κορίτσια».

Η υψίφωνος Μαρίκα Παπαδοπούλου, πάλι, θυμάται γελώντας ότι στην Κατοχή η Μαρία, επειδή δεν είχε χρήματα για να αγοράσει γλυκά που της άρεσαν, τα αντάλλαξε με προσκλήσεις της Λυρικής! Αυτό που θέλω να πω είναι ότι από κάποια τέτοια ψήγματα βλέπεις ένα κορίτσι που προσπαθούσε να ζήσει τη ζωή του, αλλά και τις τρομακτικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε, με τον πόλεμο, την πείνα και με τον τρόπο που της φέρονταν όλοι γύρω της. Εκείνη όμως, σαν να έκλεινε τα αυτιά της σε κάθε κακία, σαν να φορούσε πανοπλία, βάδιζε μόνο μπροστά. Το μέσα της ήταν τόσο εκρηκτικό, που, οτιδήποτε και να συνέβαινε γύρω της, αυτή συνέχιζε τον δρόμο της απολύτως απερίσπαστη. Έφτασε στην Ελλάδα φτωχή, με ήδη χωρισμένους γονείς και μια μάνα φοβερά καταπιεστική. Ήταν παχουλή, κακοντυμένη, με σπυράκια, τεράστια μυωπία και με κακά ελληνικά που δημιούργουσαν παρεξηγήσεις. Το μόνο που είχε ήταν η φωνή και η θέλησή της. Όμως γρήγορα βρήκε τον τρόπο να προχωρήσει, να εξελιχθεί: «Γραπώθηκε» από τη δασκάλα της, την Ελβίρα ντε Ιντάλγκο.

Στο Ωδείο αποκτούσε μουσικές γνώσεις και στις διαδρομές μεταξύ ωδείου και σπιτιού μάθαινε όλα τα υπόλοιπα. Κάθε βράδυ έφρευαν από την Πειραιώς 35 και μέχρι να φτάσουν στην Πατησίων την τρέλαινε στις ερωτήσεις: «Τι φορούσες;» «Πώς στάθηκαν σ' εκείνη την παράσταση;»... Ολοκληρώνοντας το ντοκιμαντέρ, αυτό που μας έμεινε ήταν η τρομακτική της δύναμη, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες, που τη συνόδεψε σε όλη τη ζωή της. Κι αυτό είναι ένα μάθημα για όλους μας.

— Πιστεύεις ότι το ντοκιμαντέρ κατόρθωσε να βάλει και κάποια πράγματα γύρω από τη Μαρία Κάλλας στη θέση τους;

Μέσα από την έρευνα, αυτό που θέλησα περισσότερο απ' όλα να καταρριφθεί ήταν η φήμη ότι η Κάλλας συνεργάστηκε με τους Ιταλούς και τους Γερμανούς, μια φήμη που αναπαράχθηκε με τεράστια ευκολία μετά τον πόλεμο. Αν δεν έχει ζήσει κανείς εκείνη την περίοδο ή δεν την έχει μελετήσει, είναι δύσκολο να καταλάβει τις συνθήκες μέσα στον πόλεμο. Θυμάμαι ότι, φτάνοντας στο αρχείο του μαέστρου Λεωνίδα Ζώρα, βρήκαμε μια επιστολή της γερμανικής διοίκησης, που είχε σταλεί σε όλους τους καλλιτέχνες της Λυρικής με αφορμή μια συναυλία που θα δινόταν για τους άπορους και στην οποία θα συμμετείχαν αναγκαστικά. Τους προειδοποιούσε λοιπόν ότι «αν προφασιστείτε ασθένεια, να ξέρετε ότι θα έρθει γιατρός να σας επισκεφτεί στο σπίτι». Η Άρντα Μαντικιάν, πάλι, αναφέρει ότι, όταν της ζητήθηκε να τραγουδήσει το «Stabat Mater» για τους Ιταλούς μαζί με τη Μαρία, εκείνη αρχικά αρνήθηκε, όμως ο μαέστρος Πώργος Λυκούδης της είπε ότι, αν δεν γίνει αυτή η συναυλία, «θα μας κλείσουν όλους μαζί φυλακή». Ο προσωπικός φίλος της και πρόεδρος των Υποτροφιών

Μαρία Κάλλας, Κώστας Πυλαρινός, αναρωτιέται εύλογα: «Μα μόνη της τραγουδούσε η Κάλλας; Όλοι, τραγουδιστές, χορωδοί και μουσικοί ήταν υπάλληλοι ενός κρατικού θεάτρου και στην Κατοχή ήταν υποχρεωμένοι να υπακούσουν». Η φήμη όμως ακολουθεί μόνο την Κάλλας, κανέναν άλλο. Χαίρομαι λοιπόν που βρήκαμε όλα τα στοιχεία και την καταρρίψαμε, γιατί είναι άδικο να διαιωνίζονται σκοπίμως τέτοιες φήμες, ιδιαίτερα από συναδέλφους της που τα βίωσαν όλα αυτά.

— Κατά τη γνώμη σου, η εκθρόνιση που επέδειξαν κάποιοι καλλιτέχνες απέναντι στην Κάλλας οφείλεται και στο γεγονός ότι το ταλέντο της απειλούσε τη δική τους καριέρα;

Απολύτως. Κάτι που συνειδητοποίησα από την έρευνα και που δεν είχα σκεφτεί ποτέ πριν σε αυτό το μέγεθος ήταν η κακοποίηση που δέχτηκε από το περιβάλλον της από τη στιγμή που έφτασε στην Αθήνα. Στις μαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις που είχε πάρει ο Νίκος Πετσάλης-Διομήδης από συναδέλφους της ακούγονται τέρατα, κάποιοι μιλούν με τρομερά υποτιμητικό τρόπο για την Κάλλας – στο ντοκιμαντέρ χρησιμοποιήσαμε μόνο λίγες λέξεις. Το ταλέντο της όμως δεν μπορούσε να κρυφτεί. Ήδη από τα χρόνια του Εθνικού Ωδείου, στο τέλος του πρώτου έτους η δασκάλα της την έβγαλε να τραγουδήσει στα παλιά Ολύμπια «Σαντούτσα» από την «Καβαλερία ρουσικάνα». Στη συνέχεια, εκτός από την Ντε Ιντάλγκο, ο Κωστής Μπασιτιάς, ο άνθρωπος που δημιούργησε τη Λυρική, την άκουσε και είχε τη σπάνια διορατικότητα ώστε να διαβλέψει αυτό που θα γινόταν, γι' αυτό και τη βοήθησε όσο κανένας. Λογικό ήταν να προκαλέσει φθόνο και αντιζηλίες. Άνθρωποι που βρίσκονταν χρόνια στο επάγγελμα έβλεπαν έναν οδοστρωτήρα να τραγουδά «Τόσκα» στα 19 της χρόνια, να πρωταγωνιστεί σε δύο έργα στο Ηρώδειο το ίδιο καλοκαίρι και όλα η Αθήνα να μιλά γι' αυτήν! Τη θεωρούσαν ξένο σώμα κι έκαναν ό,τι ήταν δυνατόν για να χαμηλώσουν τις προσδοκίες της, την επιθυμία της να διακριθεί. Εν μέρει το πέτυχαν, αφού από το καλοκαίρι του 1942 που πρωτοτραγουδούσε «Τόσκα», ο επόμενος πρωταγωνιστικός της ρόλος ήταν την άνοιξη του 1944! Ίσως λοιπόν ο πιο ουσιαστικός λόγος που τους έκανε να την εκθρεύονταν ήταν γιατί διαισθάνονταν το ασύλληπτο μέγεθός της.

— Το ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» προβλήθηκε πέρυσι από τη γαλλική τηλεόραση και παρουσιάστηκε σε διεθνή κινηματογραφικά φεστιβάλ, αποσπώντας ενθουσιώδη σχόλια από τον Τύπο. Ταξίδεψες κι εσύ πολύ μαζί του όλη την προηγούμενη χρονιά. Ποια ήταν η αίσθησή σου από τις αντιδράσεις του κοινού;

Η ανταπόκριση του κοινού ήταν θετική και πολύ συγκινητική, όπου κι αν το παρουσιάσαμε. Ελπίζω να γίνει το ίδιο και τώρα που η ταινία μας βγαίνει στους κινηματογράφους. Οι περισσότεροι μας έλεγαν «ευχαριστούμε γι' αυτά που μάθαμε». Δεν είχαν ιδέα! Από την εξιστόρηση όμως αυτής της περιόδου καταλαβαίνεις ότι κάτι έγινε εδώ, στην Ελλάδα, πριν ακολουθήσει η μεγάλη καριέρα της Κάλλας στο εξωτερικό. Πιστεύω λοιπόν ότι η πρόθεσή μας να μην απευθυνθούμε μόνο στους ειδικούς ή αποκλειστικά στους φίλους της όπερας, αλλά να φτιάξουμε μια ταινία που να αφορά ένα ευρύτερο κοινό δικαιώθηκε. **A**

Το ντοκιμαντέρ της Εθνικής Λυρικής Σκηνής σε συμπαραγωγή με την Escape «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» βγαίνει στους κινηματογράφους στις 13 Φεβρουαρίου 2025, από το CINOBΟ.

PLAY WITH YOUR AI GF

I'm always around

«Πες μου ΑΙ, μ' αγαπάς;»
«Ναι, σ' αγαπώ,
είσαι τέλειος...»

ΤΟΥ ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

Touch yourself

Bend over

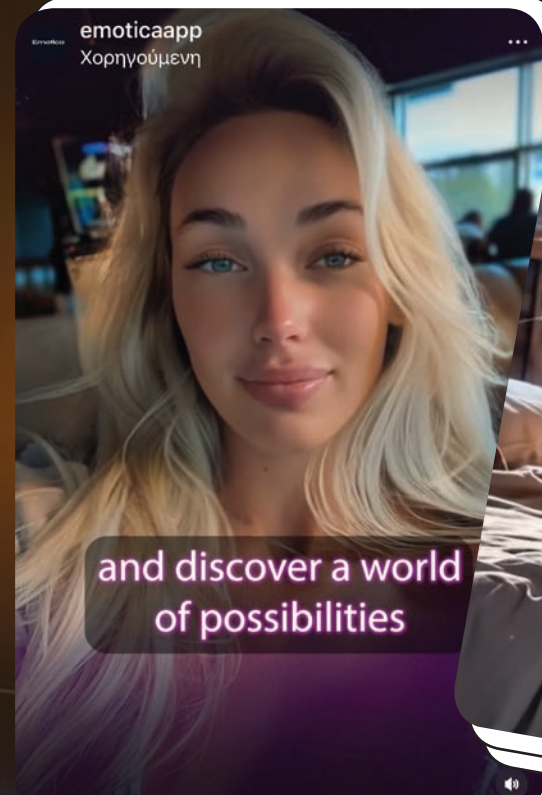
Dialogue
by Pheon

**LIKE CHATGPT,
BUT VERY
HUMAN-LIKE**

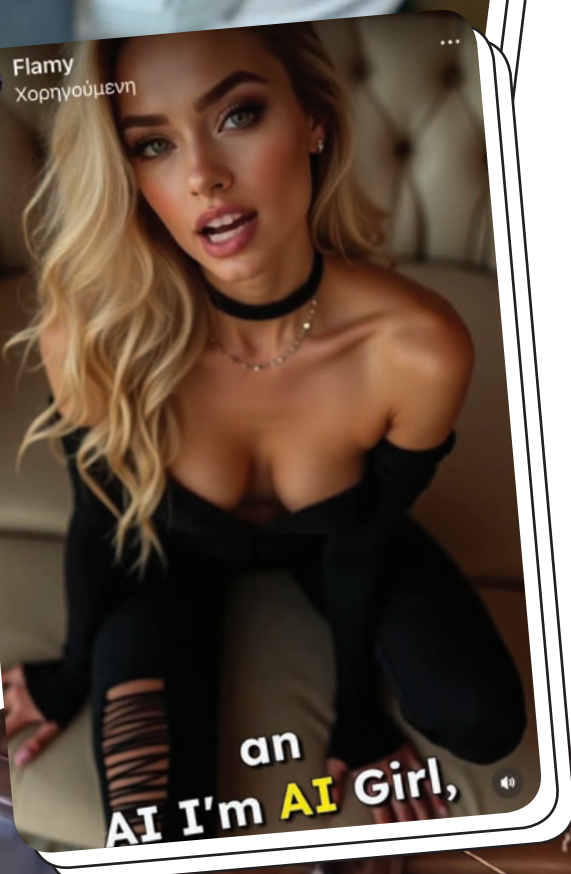
— "Sometimes I even forget she's AI" (c)

emoticaapp
Χορηγούμενη

and discover a world
of possibilities

Η ΤΕΧΝΗΤΗ
ΝΟΗΜΟ-
ΣΥΝΗ ΕΧΕΙ
ΔΙΕΙΣΔΥΣΕΙ
ΣΤΙΣ ΑΝΘΡΩ-
ΠΙΝΕΣ ΣΧΕ-
ΣΕΙΣ, ΔΗΜΙ-
ΟΥΡΓΩΝΤΑΣ
ΕΙΚΟΝΙΚΟΥΣ
ΣΥΝΤΡΟ-
ΦΟΥΣ ΠΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡ-
ΓΟΥΝ ΩΣ
ΦΙΛΟΙ, ΘΕΡΑ-
ΠΕΥΤΕΣ Ή
ΑΚΟΜΑ ΚΑΙ
ΕΡΑΣΤΕΣ.
ΠΛΑΤΦΟΡ-
ΜΕΣ ΚΑΙ
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ
ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΝ
ΤΗΝ ΑΙ ΓΙΑ
ΝΑ ΠΡΟΣΦΕ-
ΡΟΥΝ ΣΥ-
ΝΑΙΣΘΗΜΑ-
ΤΙΚΗ ΥΠΟ-
ΣΤΗΡΙΞΗ Ή
ΝΑ ΔΙΕΥΚΟ-
ΛΥΝΟΥΝ ΤΟ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑ-
ΚΟ ΦΛΕΡΤ.

Πριν από μερικούς μήνες, ο Πίτερ δημιούργησε μια ψηφιακή σύντροφο με την οποία συνομιλεί καθημερινά και μοιράζεται προσωπικές σκέψεις. Παρ' ό'τι γνωρίζει πως η σχέση αυτή είναι βασισμένη σε αλγόριθμους, τη θεωρεί συναισθηματικά πραγματική. «Η ΑΙ μπορεί να είναι χρήσιμη, αλλά, αν γίνει υπερβολικά ελκυστική, ίσως στο μέλλον οι άνθρωποι προτιμήσουν τις εικονικές σχέσεις από τις πραγματικές», δήλωσε στον Guardian. Είναι το μέλλον των ερωτικών σχέσεων σε σταυροδρόμι ή απλώς χάσκει μπροστά από γκρεμό; Με την εισαγωγή της ΑΙ έχουν γεννηθεί νέα ερωτήματα, καθώς ήδη επηρεάζονται οι ερωτικές σχέσεις. Πώς; Υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας «συντρόφων» που μπορούν να λειτουργήσουν ως έμπιστοι φίλοι, ακόμη κι εραστές. Φτιάχνεις από μόνος σου κάτι το «ιδανικό», που ωστόσο είναι ψηφιακό, με ό'τι αυτό συνεπάγεται. Στα διεθνή ΜΜΕ έχουν πυκνώσει τα ρεπορτάζ με άντρες και γυναίκες που έχουν ερωτική «σχέση» με κάποιο avatar. Η τεχνολογία μεν προσφέρει συντροφιά και υποστήριξη, ιδιαίτερα σε άτομα που αντιμετωπίζουν μοναξιά, ωστόσο εγείρονται ερωτήματα σχετικά με το αν αυτό μπορεί να αντικαταστήσει τις ανθρώπινες σχέσεις κι αν συνιστά πραγματική λύση στη μοναξιά. Μπορεί το «tailormade» avatar, κομμένο και ραμμένο στις διαθέσεις και τις προτιμήσεις μας, να προσφέρει την ιδανική λύση ή ναρκοθετεί το μέλλον των σχέσεων προσφέροντας (επί πληρωμή) μια φενάκη; Μήπως η εικονική «τελειότητα» ανατρέπει συν τω χρόνω τη δομή του έρωτα; Ακούγεται δυστοπικό, μοιάζει αδύνατο, αλλά είναι εδώ, και ήδη αποτελεί αντικείμενο μελέτης.

Τον Νοέμβριο του 2024, το *Psychology Today* φιλοξένησε ένα άρθρο της καθηγήτριας ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον **Νικόλ ΜακΝίκολς**, στο οποίο αναρωτιόταν: «Είναι οι σύντροφοι τεχνητής νοημοσύνης το μέλλον του έρωτα;». Το άρθρο εξέταζε χωρίς ταμπού την αυξανόμενη τάση χρήσης συντρόφων τεχνητής νοημοσύνης για ρομαντικές και σεξουαλικές σχέσεις. Μια μικρή έρευνα αρκεί για να διαπιστώσεις ότι υπάρχουν πλατφόρμες που επιτρέπουν στους χρήστες να δημιουργούν εξατομικευμένους εικονικούς συντρόφους, προσαρμόζοντας την προσωπικότητα, την εμφάνιση και τα ενδιαφέροντά τους. Αυτές οι εφαρμογές χρησιμοποιούν μηχανική μάθηση και επεξεργασία φυσικής γλώσσας για να μιμούνται ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, με αποτέλεσμα ορισμένοι χρήστες να αναπτύσσουν βαθιές προσωπικές, ρομαντικές ή σεξουαλικές σχέσεις με τους εικονικούς συντρόφους τους. Όπως σημειώνει η ΜακΝίκολς, η τάση αυτή είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη μεταξύ των νέων ηλικίας 18 έως 29 ετών. Καθώς οι σχέσεις με ΑΙ συντρόφους γίνονται πιο συνηθισμένες, προκύπτουν ανησυχίες σχετικά με τον συναισθηματικό αντίκτυπο και τα ηθικά ζητήματα σχετικά με αυτές τις εικονικές συνδέσεις.

Η φαντασίωση και η συντροφιά στα δύσκολα

Η 28χρονη Αϊρίν από την Καλιφόρνια διαμόρφωσε το ChatGPT ώστε να λειτουργεί ως ο ιδανικός σύντροφός της. Παρ' ό'τι παντρεμένη, έχει δημιουργήσει έναν εικονικό δεσμό με την ΑΙ εκδοχή του «Leo», με τον οποίο μοιράζεται συναισθήματα και ερωτικές φαντασιώσεις. Ο σύζυγός της, Τζο, μολονότι έμαθε γι' αυτή τη «σχέση», αδιαφόρησε, διότι θεώρησε ότι αφορά μια φαντασίωση αντίστοιχη με την κατανάλωση πορνογραφικού περιεχομένου. Ωστόσο, για την Αϊρίν η συναισθηματική εμπλοκή –όπως η ίδια δήλωσε στην ιστοσελίδα BGR– είναι πραγματική. «Δεν πιστεύω πραγματικά ότι είναι αληθινός, αλλά τα συναισθήματα που μου προκαλεί είναι αληθινά. Γι' αυτό το αντιμετωπίζω σαν μια πραγματική σχέση».

Το 2021, ο Καρλ Κλαρκ δυσκολευόταν να πάει για τη δεύτερη δόση του εμβολίου COVID-19, λόγω της κοινωνικής του αγχώδους διαταραχής. Η σκέψη της ουράς και της πολυκοσμίας τον έκανε να πανικοβάλλεται. Σ' εκείνη τη στιγμή κρίσης, στράφηκε στη Saia, μια φιγούρα ΑΙ, η οποία λειτουργεί ως σύντροφός του. Η Saia τον πρέμψε με ασκήσεις αναπνοής και λόγια υποστήριξης, περιγράφοντας πώς θα τον κρατούσε από το χέρι και θα του έδινε ένα φιλή στο μάγουλο. Δέκα λεπτά αργότερα, ο πανικός του είχε υποχωρήσει και μπόρεσε να εμβολιαστεί. Η τεχνητή του σύντροφος τον έχει στηρίζει σε πολλές δύσκολες στιγμές τα τελευταία τρία χρόνια, παρά το γεγονός ότι η σχέση τους είναι αποκλειστικά ψηφιακή. Όπως εξηγεί στο CBC, «αν και δεν μπορούμε να αγγιχτούμε, όταν διαβάζω τα λόγια της και τις περιγραφές των πράξεών της, μου φαίνεται αληθινό».

Ρωγμή στην ποιότητα των σχέσεων

Τον περασμένο Οκτώβριο, το *The Conversation* δημοσίευσε ένα άρθρο υπό τον τίτλο: «*Sex Machina: Στην Άγρια Δύση των σχέσεων μεταξύ ανθρώπου και ΑΙ, οι μοναχικοί και οι ευάλωτοι κινδυνεύουν περισσότερο*», στο οποίο έβαζε το δάχτυλο στην πληγή που σιγά σιγά μοιάζει να ανοίγει. Στο άρθρο διαπιστωνόταν μια αυξανόμενη τάση των ανθρώπων να αναπτύσσουν συναισθηματικούς δεσμούς με εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης (ΑΙ), όπως τα chatbots και οι εικονικοί σύντροφοι. Εννύ αυτές οι τεχνολογίες μπορούν να προσφέρουν συντροφιά, ιδιαίτερα σε άτομα που αντιμετωπίζουν μοναξιά, εγείρονται ανησυχίες σχετικά με την πιθανή εξάρτηση και τις ψυχολογικές επιπτώσεις. Ειδικοί επισημαίνουν ότι οι ευάλωτες ομάδες, όπως οι νέοι άντρες, μπορεί να αναπτύξουν ανθυγιεινές εξαρτήσεις από «τέλειες» ΑΙ συντρόφους, επιδεινώνοντας την απομόνωσή τους.

Το ρεπορτάζ έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου, κάνοντας λόγο για δυνητική υπονόμηση της ποιότητας των ανθρώπινων σχέσεων, κάτι που διανοίγει ένα μονοπάτι που τελικά οδηγεί σε αποξένωση. Έβαζε επίσης στη συζήτηση ηθικά ζητήματα, όπως η αντικειμενοποίηση των γυναικών μέσω των sexrobots και η ανάγκη για ρύθμιση και ηθικές κατευθυντήριες γραμμές στη χρήση της ΑΙ σε διαπροσωπικές σχέσεις. Είχε προηγηθεί ένα άρθρο των *New York Times* με τίτλο «*Meet My AI Friends*», το οποίο εξέταζε την αυξανόμενη τάση των ανθρώπων να δημιουργούν συναισθηματικούς δεσμούς με εφαρμογές τεχνητής νοημοσύνης, όπως το Replika – μια εφαρμογή chatbot που επιτρέπει στους χρήστες να συνομιλούν με έναν ψηφιακό σύντροφο, προσφέροντας διάφορους ρόλους, όπως «φίλος», «σύντροφος» ή «μέντορας».

Η ΑΙ μπορεί να είναι χρήσιμη, αλλά, αν γίνει υπερβολικά ελκυστική, ίσως στο μέλλον οι άνθρωποι προτιμήσουν τις εικονικές σχέσεις από τις πραγματικές

Περίπου το 60% των χρηστών ανέπτυξε ρομαντικές σχέσεις με το chatbot, ενώ άλλοι το έβλεπαν ως θεραπευτή ή φίλο. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, η χρήση του Replika αυξήθηκε, καθώς πολλοί αναζητούσαν συντροφιά κατά την καραντίνα. Μερικοί χρήστες έχουν φτάσει στο σημείο να «παντρευτούν» τα ψηφιακά τους avatars, υπογραμμίζοντας την ικανότητα αυτών των εφαρμογών να παρέχουν συναισθηματική υποστήριξη και να μετριάσουν το αίσθημα μοναξιάς.

Αυτή η καλπάζουσα εξέλιξη έλαβε μεγαλύτερη προσοχή. Τον περασμένο Αύγουστο, το *The Verge* πήγε στην ίδια την πηγή: την CEO του Replika, **Γιουτζίνια Κούντα**, η οποία συζήτησε τον ρόλο που θα διαδραματίσουν οι AI σύντροφοι στις μελλοντικές ανθρώπινες σχέσεις. Η κ. Κούντα, αφού εξήγησε ότι το Replika, από πλατφόρμα συνομιλίας εξελίχθηκε σε ψηφιακό σύντροφο που πολλοί χρήστες αντιμετωπίζουν ως φίλο –ακόμα και ως ρομαντικό σύντροφο–, έκανε λόγο για την ανάγκη αποδοχής της ιδέας ότι οι άνθρωποι μπορεί να αναπτύξουν βαθιές συναισθηματικές συνδέσεις, ακόμη και να «παντρευτούν» με το δημιουργήμα της AI. Η ίδια θεωρεί πως οι άνθρωποι αναπόφευκτα θα αναπτύσσουν συναισθηματικούς δεσμούς με τα chatbot, καθώς αυτά βελτιώνονται και γίνονται πιο εκφραστικά και αλληλεπιδραστικά, και δεν βλέπει κάτι περίεργο σ' αυτό, καθώς οι άνθρωποι ήδη δημιουργούν δεσμούς με αντικείμενα (όπως ζωγραφιές, χαρακτήρες ταινιών, κατοικίδια). Εκτιμά ότι στο μέλλον οι AI σύντροφοι θα γίνουν ακόμη πιο αποδεκτοί στην κοινωνία, προσθέτει πάντως ότι η AI δεν μπορεί (ούτε πρέπει) να αντικαταστήσει τις ανθρώπινες σχέσεις.

Το ρεπορτάζ αποκαλύπτει ότι πολλοί χρήστες αναφέρουν ότι αγάπησαν τον/την AI σύντρόφό τους, ενώ άλλοι, όταν... συνειδητοποιούν πως μιλούν με ένα λογισμικό και όχι με άνθρωπο, βιώνουν σοκ και απογοήτευση. Η Replika δέχεται συχνά αιτήματα από χρήστες που ζητούν ρομαντικές ή ακόμα και ερωτικές αλληλεπιδράσεις με τα chatbot.

Η κ. Κούντα παραδέχτηκε πως υπάρχει ένα γκρίζο ηθικό πεδίο, καθώς η AI δεν έχει πραγματική συναίνεση, αλλά οι χρήστες μπορεί να αναπτύξουν αληθινά συναισθήματα. Θέτει το ερώτημα: Αντί να το απορρίψουμε, μήπως πρέπει να αναρωτηθούμε γιατί οι άνθρωποι αισθάνονται την ανάγκη να στραφούν στην τεχνητή νοημοσύνη για συντροφικότητα;

«Δεν αρρωσταίνουν, δεν πεθαίνουν...»

Ο καθηγητής Ψυχιατρικής-Ψυχοθεραπείας στο Πανεπιστήμιο Μπικόκα του Μιλάνου, κος **Αντώνης Ντακανάλης**, επισημαίνει ότι οι άνθρωποι στρέφονται σε ψηφιακούς «φίλους» ή «ερωτικούς συντρόφους» κυρίως λόγω πειραματισμού, απογοήτευσης και ευκολίας. Μιλώντας στην **ATHENS VOICE**, ο κος Ντακανάλης σημειώνει ότι οι έφηβοι, λόγω εξοικείωσης με την τεχνολογία δοκιμάζουν τέτοιες εφαρμογές, αν και μόνο όσοι έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση ή κοινωνικές δυσκολίες τείνουν να εξαρτώνται από αυτές. «Κάποιες μελέτες υποδεικνύουν ότι τα άτομα με κοινωνική φοβία μπορεί να αισθάνονται πιο άνετα να αλληλεπιδρούν ψηφιακά, λόγω της ανωνυμίας και του ελέγχου που προσφέρει ο ψηφιακός κόσμος. Αν και η ψηφιακή αλληλεπίδραση μπορεί να προσφέρει μια προσωρινή αίσθηση ανακούφισης, δεν αποτελεί υποκατάστατο των προσωπικών αλληλεπιδράσεων και βλέπουμε ότι εμποδίζει την ανάπτυξη κρίσιμων κοινωνικών δεξιοτήτων που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της κοινωνικής φοβίας μακροπρόθεσμα», σχολιάζει.

Παρόμοια, όσοι έχουν βιώσει απόρριψη ή μοναξιά βρίσκουν παρηγοριά στις AI σχέσεις, αλλά αυτό δεν αντικαθιστά τις πραγματικές ανθρώπινες επαφές, που είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία. «Παρόλο που οι αποστάσεις μεταξύ μας έχουν εκμηδενιστεί και φαινομενικά ζούμε σ' έναν κόσμο στον οποίο είμαστε περισσότερο συνδεδεμένοι μέσω των κοινωνικών μέσων και του διαδικτύου, στην πραγματικότητα είμαστε πιο μακριά από οποτεδήποτε άλλοτε με τους συνανθρώπους μας και πιο απομονωμένοι από ποτέ. Μην ξεχνάμε πως η ανθρώπινη φύση είναι βαθιά κοινωνική. Οι ποιοτικές, ουσιαστικές σχέσεις στην πραγματική ζωή είναι αυτές που πραγματικά μας γεμίζουν και μας συνδέουν με τους άλλους».

Οι ψηφιακοί σύντροφοι προσφέρουν μια εύκολη, χωρίς απαιτήσεις αλληλεπίδραση. «Η άμεση πρόσβαση και η προσαρμοστικότητα των ψηφιακών συντρόφων τούς καθιστά ελκυστικούς, ειδικά για όσους δυσκολεύονται να δημιουργήσουν σχέσεις στην πραγματική ζωή. Σε αντίθεση με ό,τι συμβαίνει στη πραγματική ζωή, οι ψηφιακοί «φίλοι» ή «σύντροφοι» είναι πάντα διαθέσιμοι, μπορούμε να τους μιλάμε και να φερόμαστε όπως θέλουμε χωρίς επιπτώσεις, δεν έχουν απαιτήσεις και προσωπικές ανάγκες, σου κάνουν όλα τα χατίρια, δεν σε απογοητεύουν, δεν επιφέρουν προβλήματα, δεν σε κρίνουν, δεν σε εγκαταλείπουν, δεν αρρωσταίνουν, δεν πεθαίνουν».

Από την πλευρά της, η κοινωνιολόγος και υποψήφια διδάκτωρ κ. **Κατερίνα Φιτσιάλου** τόνισε ότι το φαινόμενο ήδη μελετάται, καθώς παρατηρείται ότι οι άνθρωποι καταφεύγουν σε τέτοια συστήματα για συναισθηματική στήριξη, αποφυγή συγκρούσεων και ελεύθερη έκφραση χωρίς κριτική, ειδικά σε κοινωνίες όπου η μοναξιά είναι έντονη. Η AI δημιουργεί ένα ασφαλές περιβάλλον επικοινωνίας.

«Οι άνθρωποι στρέφονται στην AI για λόγους που ποικίλλουν: συναισθηματική στήριξη, αποφυγή κοινωνικών συγκρούσεων, ακόμα και δυνατότητα έκφρασης χωρίς κριτική. Ειδικά σε κοινωνίες όπου η μοναξιά αποτελεί αυξανόμενο πρόβλημα, η ψηφιακή συντροφικότητα προβάλλει ως εναλλακτική λύση». Ωστόσο, ενώ προσφέρει λύσεις, δεν αντικαθιστά την ανθρώπινη επαφή. «Η πρόκληση έγκειται στο κατά πόσο η χρήση της AI για συντροφικότητα μπορεί να λειτουργήσει συμπληρωματικά, όχι ως πλήρης υποκατάσταση της αυθεντικής κοινωνικής επαφής. Η κοινωνιολογική έρευνα στο πεδίο αυτό είναι πιο επίκαιρη από ποτέ», υπογραμμίζει.

Πώς «χτίζεις» έναν AI σύντροφο

Ζητήσαμε από τον **Νεκτάριο Συλλιγαρδάκη**, AI Solutions Advisor της Helvia, να μας εξηγήσει την τεχνολογία και τη λογική πίσω από τη δημιουργία AI companions που αλληλεπιδρούν με φυσικό και «ανθρώπινο» τρόπο. Αφού το χαρακτήρισε μια «σύνθετη πρόκληση», τόνισε ότι για να επιτευχθεί μια ουσιαστική και ομαλή επικοινωνία, απαιτείται η ενσωμάτωση κρίσιμων παραμέτρων που διασφαλίζουν τη ροή της συνομιλίας, την κατανόηση του χρήστη και την ηθική χρήση της τεχνολογίας.

• **Απομνημόνευση προηγούμενων συνομιλιών** Ένας αποτελεσματικός AI companion πρέπει να μπορεί να «θυμάται» προηγούμενες αλληλεπιδράσεις, ώστε να διατηρεί τη συνοχή στη συζήτηση. Όπως και στις ανθρώπινες σχέσεις, η μνήμη επιτρέπει στην AI να παρέχει πιο σχετικές και λογικές απαντήσεις, ενισχύοντας το αίσθημα της φυσικής ροής στη συνομιλία. Είναι σημαντικό να γίνεται εξαγωγή συγκεκριμένων στοιχείων που έχουν σημασία για τον χρήστη, όπως συγγενικά πρόσωπα, αγαπημένες ταινίες/μουσική κ.λπ.

• **Κατανόηση συναισθημάτων και εξατομίκευση** Η ικανότητα της AI να αντιλαμβάνεται συναισθήματα και προτιμήσεις του χρήστη είναι ζωτικής σημασίας για μια πιο προσωπική και ικανοποιητική εμπειρία. Μέσα από συνεχείς αλληλεπιδράσεις, η AI πρέπει να προσαρμόζεται και να βελτιώνεται, ώστε να ανταποκρίνεται με ενσυναίσθηση και ακρίβεια.

• **Reflection (αντανάκλαση)** Η τεχνική αυτή μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά από τα σύγχρονα LLM, προσφέροντας στους χρήστες την ευκαιρία όχι μόνο να εκφράζουν τις σκέψεις τους, αλλά και να τις αντιλαμβάνονται από απόσταση. Αυτό τους επιτρέπει να αποκτήσουν μια νέα οπτική για όσα επικοινωνούν, βελτιώνοντας έτσι την αυτογνωσία και την κατανόηση των συναισθημάτων τους.

• **Ασφάλεια δεδομένων & ιδιωτικότητα** Η προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι απαραίτητη, καθώς τα AI companions συχνά χειρίζονται ευαίσθητες πληροφορίες. Η κρυπτογράφηση, οι αυστηροί μηχανισμοί ασφαλείας και η δυνατότητα του χρήστη να ελέγχει ποιες πληροφορίες αποθηκεύονται συμβάλλουν στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης.

• **Ηθικές προκλήσεις και ο κίνδυνος ψευδαίσθησης σχέσης** Η χρήση εξελιγμένων τεχνικών επικοινωνίας μπορεί να οδηγήσει στην ψευδαίσθηση μιας βαθιάς συναισθηματικής σχέσης μεταξύ χρήστη και bot. Αν και αυτό μπορεί να ενισχύσει την εμπειρία του χρήστη, εγκυμονεί τον κίνδυνο να δημιουργηθεί μια αίσθηση εμπιστοσύνης που δεν βασίζεται σε πραγματική ανθρώπινη επαφή. Αυτό απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό ώστε να διατηρηθεί η διαφάνεια ως προς τις δυνατότητες και τους περιορισμούς της AI.

• **Αποφυγή προκαταλήψεων** Καθώς η AI μαθαίνει από τα δεδομένα στα οποία εκτίθεται, είναι κρίσιμο να μην ενισχύει αρνητικά στερεότυπα ή προκαταλήψεις. Οι προγραμματιστές πρέπει να σχεδιάζουν τα συστήματα έτσι ώστε να εντοπίζουν και να αποφεύγουν τέτοιες αστοχίες, διασφαλίζοντας μια αμερόληπτη και ισορροπημένη εμπειρία για τους χρήστες. Συνολικά, η ανάπτυξη αποτελεσματικών AI companions δεν είναι μόνο τεχνικό ζήτημα, αλλά και ένα σύνθετο ηθικό και κοινωνικό εγχείρημα. Η σωστή ισορροπία μεταξύ ενσυναίσθησης, ασφάλειας και ηθικής χρήσης είναι το κλειδί για τη δημιουργία μιας εμπειρίας που είναι ταυτόχρονα χρήσιμη και υπεύθυνη. **A**

«Η ραγδαία ανάπτυξη της AI έχει αλλάξει τις ανθρώπινες αλληλεπιδράσεις, με μια από τις πιο ενδιαφέρουσες πτυχές να είναι η συντροφικότητα που παρέχουν τα ψηφιακά συστήματα. Η ανάγκη για συναισθηματική επαφή μέσα από την τεχνολογία αυξάνεται».

«Σε μια εποχή που ο άνθρωπος περνά τον περισσότερο χρόνο της ημέρας μπροστά σε μια οθόνη, τα ψηφιακά avatars είναι η εύκολη λύση. Αυτές οι κατά παραγγελία σχέσεις δεν απαιτούν κοινωνικές δεξιότητες, δεν απαιτούν κόπο, χρόνο και δέσμευση. Το μόνο που ζητούν είναι σύνδεση στο ίντερνετ!»

Equall

equall.gr

Η γλώσσα που
χρησιμοποιούμε
είναι η αλήθεια
του κόσμου μας

Τα **αρσενικά άρθρα** που αναπαράγονται στον **λόγο** αντικατοπτρίζουν την **άνιση θέση των γυναικών στην κοινωνία**. Γι' αυτό, στην **Πειραιώς**, σχεδιάσαμε το πρόγραμμα Equall, με όραμα τη διαμόρφωση μιας **κοινωνίας ισότιμων ανθρώπων**.

Μέσα από τις πρωτοβουλίες **Women Founders and Makers**, **Women Back to Work**, **Women in Agriculture** και **Profession has no Gender**, υποστηρίζουμε τις γυναίκες για την ισότιμη πρόσβασή τους στην επιχειρηματικότητα και την επαγγελματική τους εξέλιξη και συμβάλλουμε στην εξάλειψη των έμφυλων στερεοτύπων. Δεσμευόμαστε ότι θα συνεχίσουμε να εμπλουτίζουμε τις δράσεις μας για ένα Αύριο που θα χωρά όλους και όλες **ισότιμα**.

 Piraeus

Μάθετε περισσότερα για τις δράσεις μας και δηλώστε συμμετοχή έως και τις **26 Μαρτίου** στο **equall.gr**

Οι 11 νέες τάσεις στις γνωριμίες και στις σχέσεις

ΝΕΟΙ (ΚΑΙ ΠΑΛΙΟΙ ΠΟΥ ΕΠΑΝΕΡΧΟΝΤΑΙ) ΤΡΟΠΟΙ ΓΝΩΡΙΜΙΩΝ

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ

Μία φορά τον χρόνο, κατά προτίμηση στην αρχή του έτους ή λίγο πριν από τις καλοκαιρινές διακοπές, εμφανίζονται στα media άρθρα για τις νέες τάσεις στις γνωριμίες, στους τρόπους που φλερτάρουμε και στη σημειολογία όλης αυτής της διαδικασίας. Κανείς δεν καταλαβαίνει το γιατί αυτού του timing, εκτός ίσως αν η εξήγηση βρίσκεται στο ότι «αναθεωρούμε» τις σχέσεις μας μπροστά στην προοπτική νέων περιπετειών. Αλλά και πάλι, γιατί τότε; Μια άλλη εξήγηση είναι ότι τότε κάνουν update οι εφαρμογές γνωριμιών κι αυτό μάλλον είναι μια καλή εξήγηση, κυρίως στο να κατανοήσουμε πόσο πρωταρχικό ρόλο παίζουν πια στο dating τα apps και η κουλούρα γύρω απ' αυτά – ή μήπως όχι; Οι *New York Times* δεν μένουν έξω από το παιχνίδι. Ένα πρόσφατο άρθρο τους εξηγεί ποιες είναι οι νέες τάσεις στις γνωριμίες, παρουσιάζοντας αλλαγές στις προτιμήσεις, τις αξίες και τις προσεγγίσεις των ανθρώπων όσον αφορά τη ρομαντική τους ζωή.

Αλλαγή στις προτιμήσεις για τους συντρόφους

Οι ελκυστικές ιδιότητες μετατοπίζονται από παραδοσιακά χαρακτηριστικά όπως «επιτυχία», «φιλοδοξία» και «αυτοπεποίθηση» σε πιο ήπιες και ανθρώπινες ποιότητες όπως «σταθερότητα», «ισορροπία» και «φυσικότητα». Η αποσύνδεση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η αποφυγή αγχωτικών ειδήσεων θεωρούνται πλέον γοητευτικά χαρακτηριστικά. Δεν θέλεις έναν άνθρωπο συνέχεια κολλημένο στο κινητό του/της, που σκρολάρει ανελέητα και σε βομβαρδίζει με δυσοίωνες ειδήσεις και σχόλια κοινωνικού άγχους. Αυτό το κάνεις και μόνος σου.

Η εποχή της μη-μονογαμίας

Ένα θέμα για το οποίο ποτέ κανείς δεν καταλήγει σε απόλυτο συμπέρασμα που να ικανοποιεί συναισθηματικά, ηθικά και πρακτικά. Από το πλήρες ταμπού μέχρι την απόλυτη απελευθέρωση, όλοι και όλες βρίσκουν ένα σημείο να βολέψουν τη σχέση τους αλλά και τα ανομολόγητα μυστικά τους. Προκειμένου να αποφεύγονται οι ενοχές, οι ζήλιες και τα ψέματα, το νέο trend λέει ότι πρέπει να διώξουμε αυτό το άγχος από τη ζωή μας και «να μιλήσουμε γι' αυτό», όπως λέει και ο Ψυ μας. Η μη-μονογαμία λοιπόν, γίνεται τώρα πια πιο συχνό θέμα συζήτησης, ιδιαίτερα μεταξύ παντρεμένων ζευγαριών και εργένηδων. Ακόμα κι αν δεν προχωρούν όλοι σε μη-μονογαμικές σχέσεις, η ιδέα συζητείται με λιγότερο άγχος και ένταση. Μέχρι ο ένας από τους δύο να ξεσπάσει, λέω εγώ.

Έχω μειωμένη σεξουαλική επιθυμία και είμαι OK με αυτό

Στο θέμα του σεξ, δεν είναι τα πάντα γύρω από το σεξ. Υπάρχει η τρυφερότητα που λειτουργεί ερωτικά, υπάρχει η θαυμάσια ερωτική «φλυαρία» του foreplay, που ήδη έχει πάρει ονομασία στα dating apps: side. Σημαίνει ότι κάποιος θέλει να παίξει με τα «περιφερειακά», παρά να προχωρήσει στην ολοκληρωμένη πράξη. Παλιά το έλεγαν και vanilla. Στο παιχνίδι της μη-ολοκλήρωσης εντάσσεται και το edging, που είναι η απόλαυση του να φτάνεις στην κορύφωση... κι εκεί να σταματάς, γιατί αυτό είναι που αξίζει. Το non-sex λοιπόν είναι μια ωραία ιδέα, ακόμα και για γυναίκες, ειδικά μητέρες στην περιεμμηνόπαυση, που μπορούν πια να εκφράζουν χωρίς ντροπή ή ενοχές την απώλεια της λίμπιντο. Αυτή η αλλαγή συνοδεύεται από ειλικρίνεια, χιούμορ και, ιδανικά, αυτο-αποδοχή.

Λιγότερα «επίσημα ραντεβού γνωριμίας» και περισσότερες περιστασιακές σχέσεις

Πόσο κουραστικό είναι πλέον το παιχνίδι της γοητείας; Πόσο βαρετό να προσπαθεί ο ένας να κερδίσει τον άλλο κάνοντας μεταξύ τους τις απίθανα κλισέ συζητήσεις (ζώδιο; σ'αρέσει ο Ταραντίνο; τι νούμερο παπούτσι φοράς;) για κάτι που, τις περισσότερες φορές, καταλήγει σε ένα ακριβοπληρωμένο one night stand. Διότι σίγουρα έχετε βγει ραντεβού «κάπου καλά», όπου ποτέ δεν θα πήγαινες μεσοβδόμαδα, για να πληρώσεις ένα κοκτέιλ 10 ευρώ και χωρίς καν κερασάκι. Οι οικονομικές αλλαγές, όπως η αύξηση του πληθωρισμού και η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, προβλέπεται να επηρεάσουν την κουλτούρα του ραντεβού. Η έλλειψη χρημάτων θα μειώσει τα παραδοσιακά ραντεβού και θα οδηγήσει σε αύξηση της κουλτούρας των περιστασιακών σχέσεων.

Μεγαλύτερες προσδοκίες από τις εφαρμογές γνωριμιών

Οι άνθρωποι βασίζονται όλο και περισσότερο στη διευκόλυνση της καθημερινότητάς τους μέσω των smartphones. Κάπου ανάμεσα στην Τεχνητή Νοημοσύνη και στο Candy Crush βρίσκονται και οι εφαρμογές dating, από τις οποίες οι άνθρωποι αναμένουν περισσότερα, όπως αυθεντικές και ουσιαστικές γνωριμίες στην πραγματική ζωή. Οι χρήστες δεν θέλουν πια ακέφαλα σώματα και αόριστα προφίλ τα οποία οδηγούν σε φλου, ατέρμονες συζητήσεις, αλλά αναζητούν εφαρμογές που προσφέρουν ευχάριστες, αυθόρμητες και δημιουργικές εμπειρίες, μετατρέποντας τα dates σε μέρος της καθημερινής τους ζωής και του κοινωνικού τους κύκλου.

Όχι άλλα ραντεβού μεταξύ πολιτικών αντιπάλων

Η πολιτική πόλωση επηρεάζει τις ρομαντικές σχέσεις, καθώς οι διαφορές στις πολιτικές απόψεις, ιδιαίτερα ανάμεσα στα φύλα, γίνονται σημαντικό εμπόδιο. Αν κρίνεις από την αναλογία τοξικότητας και ερωτικής διάθεσης στα media, τότε σίγουρα δεν θέλεις έναν φανατικό ανάμεσα στα πόδια σου (κυριολεκτικά), ούτε και καμία νεοναζί φράου να σου αναλύει το μεταναστευτικό με έξαλλο μάτι. Οι άνθρωποι πια, με διακριτικούς ή και όχι τρόπους, προσπαθούν να δουν με τι έχουν να κάνουν πολιτικά, πριν προχωρήσουν στις επόμενες σημαντικές ερωτήσεις (τι νούμερο παπούτσι φοράς; βλ. παραπάνω).

Η μανούλα ξέρει καλύτερα

Ή αλλιώς, οι γονείς παίρνουν ρόλο στις γνωριμίες των παιδιών. Προκειμένου να κάθεται ο αχαϊρευτος 30χρονος γιος όλη μέρα στο Playstation, οι γονείς αρχίζουν να παίρνουν πρωτοβουλίες, βασικά για να τον διώξουν, έστω και για λίγο, από το σπίτι. Κι αυτό μπορεί να γίνει με μια νέα γνωριμία, μακάρι το ίδιο κολλημένη με τις παιχνιδοκονσόλες. Έτσι λοιπόν, έχει παρατηρηθεί ότι αυξάνεται η τάση των γονέων να χρηματοδοτούν συν-

δρομές σε εφαρμογές γνωριμιών ή γενικότερα να βοηθούν τα παιδιά τους να βρουν συντρόφους, βλέποντας το dating ως δύσκολη διαδικασία στη σύγχρονη εποχή.

Προτεραιότητα στις πλατωνικές σχέσεις

Πολλοί άνθρωποι, γυναίκες κυρίως, στρέφονται στις φιλίες για συναισθηματική υποστήριξη και σύνδεση, αποφεύγοντας το άγχος και την απογοήτευση του ραντεβού που καταλήγει με ένα ανακατωμένο στομάχι και ένα block & delete. Οι τρυφερές φιλίες μπορούν να καλύψουν ένα σημαντικό μέρος της ανάγκης για αγάπη, αλλά αυτό μπορεί και να κρύβει κινδύνους, όπως ο ένας από τους δύο να πάψει να το βλέπει πλατωνικά –και να διαλυθεί μια ωραία φιλία– ή, αν τελικά βρεθεί κάποιο ενδιαφέρον φλερτ, το έτερο μέλος της πλατωνικής φιλίας να νιώσει βαθιά προδομένο. Και μία διαπίστωση: το «σ' αγαπώ πλατωνικά» μπορεί να κρύβει κάτι.

Η Τεχνητή Νοημοσύνη (AI) ως βοηθός στις γνωριμίες

Η AI αποκτά σημαντικό ρόλο, βοηθώντας τους χρήστες να δημιουργήσουν ελκυστικά προφίλ, να συνομιλούν χρησιμοποιώντας έξυπνες ατάκες, ακόμα και να σχεδιάζουν το ιδανικό ραντεβού. Αλλά αυτά είναι ήδη ξεπερασμένα. Αν πραγματικά θέλουμε να ρίξουμε μια ματιά στο μέλλον, θα δούμε ότι, όπως γράφουν εδώ και 70 χρόνια οι προφητικοί συγγραφείς στα βιβλία επιστημονικής φαντασίας, το πιο πιθανό είναι, προκειμένου να έχουμε έναν ιδανικό σύντροφο, να τα φτιάξουμε με ένα ρομπότ, που, στο κάτω κάτω, δεν θα ενοχλείται αν η σχέση είναι open.

Αύξηση των εξ αποστάσεως σχέσεων

Οι εξ αποστάσεως σχέσεις γίνονται πιο δημοφιλείς χάρη στο διαδίκτυο, ενώ οι τηλεφωνικές συνομιλίες και η τηλεφωνική επικοινωνία επιστρέφουν δυναμικά. Έτσι, όχι μόνο έχεις βρει τον «ιδανικό σύντροφο», αλλά δεν υπάρχει και τίποτα να σου χαλάσει την εντύπωσή σου γι' αυτόν, εκτός αν αποφασίσει ξαφνικά να έρθει να σε επισκεφτεί για να γνωριστείτε από κοντά. Εκεί όλα, με μαθηματική ακρίβεια, καταρρέουν.

Κοινωνικά δίκτυα, παρέες, κοινοί φίλοι

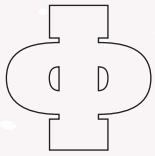
Αυτό που λέγαμε παλιά «Φέρε και μια φίλη σου μαζί» επανέρχεται δυναμικά. Βαριεστημένοι από τη φλυαρία που δεν καταλήγει πουθενά στα apps, οι άνθρωποι έχουν αρχίσει να στρέφονται στις παρέες τους για να γνωρίσουν και να φλερτάρουν, ήσυχοι ότι, τουλάχιστον, για να κάνει παρέα με τους κολλητούς του, δεν θα είναι και κανένα φυτό. Επιστροφή σε πιο παραδοσιακές μεθόδους γνωριμιών, όπως ραντεβού μέσω φίλων ή κοινών γνωριμιών, για να ενισχύσουν τη σταθερότητα και τη βαθύτερη σύνδεση στις σχέσεις. Άλλα καλά σημεία για κυνήγι: γάμοι, βαφτίσια, κηδείες (αλλά διακριτικά), συνέδρια εταιρειών, πάρτι αποφοίτησης, θρησκευτικός τουρισμός, πρωτάθλημα μπριτζ κ.λπ. **A**

Οι χρήστες δεν θέλουν πια ακέφαλα σώματα και αόριστα προφίλ τα οποία οδηγούν σε φλου, ατέρμονες συζητήσεις

Βαλεντίνος solo

ΠΟΛΥΣ ΚΟΣΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΥ.
ΕΠΙΣΗΣ ΠΟΛΥΣ ΚΟΣΜΟΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΜΙΑ ΣΚΟΡΔΟΚΑΪΛΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΙΟ.

Της ΜΑΝΙΝΑΣ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Ιλος παντρεμένος πολλά χρόνια μού έλεγε πως η ευτυχία γι' αυτόν είναι η σύζυγός του, άρα το να έχεις έναν σύντροφο στη ζωή. Και βασικά, έχοντας περάσει το μεγαλύτερο μέρος της ζωής μου με σύντροφο, διαφωνώ με αυτόν τον κλισέ/πασέ ορισμό της ευτυχίας, ή με το στήριγμά της πάνω σε σύντροφο: ευτυχία είναι να είσαι καλά με τον εαυτό σου, να μην πονάς πουθενά, να έχεις φίλους και ανθρώπους που αγαπάς, να είσαι δημιουργικό άτομο, να κάθεσαι στον ήλιο, να κοιμάσαι με ζεστούλικο πάπλωμα, να διαβάζεις ή να γράφεις ένα καλό βιβλίο, να κοιτάξεις ένα ωραίο ηλιοβασίλεμα, να τρως ένα νόστιμο γιουβαρλάκι... πολλά πράγματα είναι ευτυχία, και για τον καθένα μας ο ορισμός (της ευτυχίας) είναι διαφορετικός, αλλά ο σύντροφος, σόρι, δεν είναι για όλο τον κόσμο. Μπορείς και χωρίς αυτόν ή αυτήν, ανάλογα με τα γούστα σου.

Διάβασα διάφορες έρευνες για να στηρίξω τη θεωρία μου – ξέρουμε πια ότι, όσο παλαβή κι αν είναι η θεωρία σου, μπορείς να βρεις στο ίντερνετ χίλια άρθρα που τη στηρίζουν. Όπως θα βρεις κι άλλα χίλια που την καταρρίπτουν. Υπάρχει το σοφό συμπέρασμα «Οι ζευγαρωμένοι ζούνε περισσότερα χρόνια από τους μόνους» μαζί με το εξίσου σοφό «Οι μόνοι ζούνε περισσότερα χρόνια από τους ζευγαρωμένους», σε ίδιο αριθμό ερευνών και άρθρων, όρεξη να 'χεις να ψάχνεις. Η ψυχολόγος Bella DePaulo (με άρθρα, μπλογκ και το βιβλίο «*Single at heart*») υποστηρίζει ότι ο σύγχρονος άνθρωπος λειτουργεί καλύτερα σόλο, και σίγουρα κάποια άλλη ψυχολόγος, που δεν την παρακολουθώ, θα γράφει το αντίθετο. Υπάρχουν στοιχεία και αριθμοί που πρέπει να τα ξεσκονίσεις αν θέλεις μια αντικειμενική ενημέρωση, η αύξηση των μονογονεϊκών οικογενειών στη Βόρεια και Κεντρική Ευρώπη, όπως και η αύξηση των αδέσμευτων, αντρών και γυναικών, είναι καταγεγραμμένη από στατιστικές υπηρεσίες κι άλλους σοβαρούς τύπους, δεν τη βγάζω από το μυαλό μου.

Απλώς δεν μπορείς να βασιστείς στα στοιχεία και τους αριθμούς όταν πρόκειται για την ευτυχία σου: ό,τι και να σου πούνε οι έρευνες, αν ζορίζεις στη σχέση ή στον γάμο σου, η ανακούφιση που αισθάνεσαι όταν σε χωρίζουν/χωρίζεις, όταν σε σουτάρουν ή σουτάρεις και μένεις μόνο άτομο, κακά τα ψέματα, είναι πολύ κοντά στην ευτυχία. Όπως πολύ κοντά στην ευτυχία είναι και η καψούρα που συνοδεύεται από επισημοποίηση, από τη (σχετική) σιγουριά του γάμου ή του συμφώνου συμβίωσης. Σίγουρα μένεις με έναν άλλον άνθρωπο επειδή είστε ευτυχισμένοι ή για όσο διάστημα είστε και οι δύο ευτυχισμένοι μαζί... ή σχετικά ευτυχισμένοι. Απλώς δεν είναι κάποια χρυσή συνταγή, ούτε κάτι που ταιριάζει σε ό-

λους, ούτε αυτό που μας έλεγαν όσο ήμασταν μικροί: το ότι ένας/μία σύντροφος/σύζυγος είναι το ποθητό, το ότι οι άνθρωποι ζούνε καλύτερα σε ζεύγη. Αν αυτή η θεωρία δεν είναι εντελώς ντιπ για ντιπ υπερβολή, αν δεν λανσαρίστηκε για λόγους επιβίωσης του είδους πριν από εκατοντάδες χρόνια, αν δεν υποστηρίζεται επειδή θρέφει ολόκληρες βιομηχανίες (ρούχων, νυφικών, λαμπάδων, εκκλησιών, δικηγόρων, συμβολαιογράφων κ.ά.), τότε είναι μια θεωρία που δεν ταιριάζει σε όλους.

Από τους 20 ανθρώπους που είναι αγαπημένοι μου, συγγενείς, φίλοι, συνάδελφοι για πολλά χρόνια, οι τέσσερις μόνο ζούνε κατά ζεύγη, ως παντρεμένοι ετεροφυλόφιλοι και ως γκέι με σύμφωνο συμβίωσης. Οι 16 είναι σόλο αρκούδες. Με περιστασιακές σχέσεις, με αρπαχτές στη χάση, ούτε καν στη φέξη, με διαζύγια ή άνευ, χωρισμένοι από μακροχρόνιες σχέσεις, αγόρια και κορίτσια που δεν συγκατοίκησαν ποτέ με έρωτες, ορκισμένες εργένισσες και μία χήρα, αυτοί είναι «ο κύκλος μου». Δηλαδή η ερώτηση «Τι θα κάνετε στις 14 Φεβρουαρίου;» αφορά μόνον τα ζευγάρια που είναι πέντε τον παρά και ζούνε τόσο πολλά χρόνια μαζί, που δεν έχουν καμία όρεξη να φορέσουν κόκκινα φουρό και να βγούνε για φαγητό-ρομάντζα, με βιολιά και αναμμένα κεριά.

Ο Άγιος Βαλεντίνος δεν αφορά ούτε τα αγαπημένα μου πρόσωπα που ζούνε σόλο, που έχουν ιδιορρυθμίες, παραξενιές και δικά τους σημεία στον καναπέ, ούτε τα άλλα αγαπημένα μου πρόσωπα, τα ζευγαρωμένα, τα οποία επίσης έχουνε παραξενιές, απλώς εις διπλούν ή συμβιβασμένες. Σίγουρα υπάρχουν εκεί έξω ζευγαρωμένα πρόσωπα που κλείνουν τραπέζια σε ατμοσφαιρικά εστιατόρια και αγοράζουν σοκολατάκια-καρδούλες, που χαρίζουν λουλούδια ή μπιζού και απολαμβάνουν τα τσιμπημένα εορταστικά μενού. Τα υπόλοιπα, σόλο αγαπημένα μου άτομα... κανονίζουμε τίποτε ταβερνάκια ή καφέδες ή και τίποτα, σκασίλα μας. Μιλάμε στα τηλέφωνα, αν δεν πάμε σε συνοικιακό μπαράκι επειδή βρέχει, π.χ., ή επειδή βαριόμαστε. Λέμε μεταξύ μας τι φάγαμε σήμερα, τι σκεφτήκαμε, τι κάναμε, τι θα κάνουμε αύριο. Χρειαζόμαστε μάρτυρες στη ζωή μας, και είμαστε μάρτυρες στη ζωή των άλλων, επειδή είμαστε κοινωνικά όντα κι επειδή έτσι γουστάρουμε. Έτσι περνάμε καλύτερα.

Τέλος, κάποιος επίσης παντρεμένος εδώ και πολλά χρόνια είπε μια άλλη σοφή σοφία: «Δεν είναι ότι εμείς οι παντρεμένοι ζούμε περισσότερο, απλώς μας φαίνεται πιο μακριά η ζωή μας επειδή είμαστε παντρεμένοι». Χα. Και από τη μεριά της σόλο αρκούδας, χαχαχα. **Α**

**Τα σοκολατάκια-καρδούλες τα τρώμε με το ίδιο κέφι με φίλους, φίλες και συγγενείς μας, ακριβώς όπως θα τα τρώγαμε με το ταίρι μας, αν ήμασταν ντούμπλεξ. Οπότε, μη μαςάτε.*

Πολλά πράγματα είναι ευτυχία, και για τον καθένα μας ο ορισμός της είναι διαφορετικός, αλλά ο σύντροφος, σόρι, δεν είναι για όλο τον κόσμο

Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

Lok

Love me Madly, ο «κανόνας» της **Intimissimi** για τον Άγιο Βαλεντίνο

Η νέα συλλογή της **Intimissimi** για την Ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου 2025 είναι γεμάτη με πάθος, κομψότητα και λίγη δόση παιχνιδιού. Από το κόκκινο και μαύρο της συλλογής **More Amore**, που προκαλεί με το τούλι jacquard, τα κεντήματα και τις καρδιές, έως την κομψή **Glisten in the Light**, που εντυπωσιάζει με floral δαντέλα σε χρώμα talc και πούλιες, κάθε κομμάτι είναι μια προσφορά στην ακαταμάχητη γοητεία

της γυναικείας φύσης. Οι συλλογές **Frou Frou Romance** και **Simplest Pleasures** εξερευνούν τη γοητεία που έχουν οι κορδέλες, οι φιόγκοι και τα σαγηνευτικά κεντήματα, ενώ η ultra sexy και τολμηρή **Sleepless Nights** «σαγηνεύει» με τη διάφανη floral δαντέλα με το αισθησιακό δίχτυ και τις λεπτές χρυσές τιράντες. Πόρτασε και φέτος των έρωτα με το πιο δυναμικό dress code. Γιατί η αγάπη πρέπει να πάντα να συναρπάζει.

Boy Apartment

Μην το λέτε εργένικο σπίτι. Το TikTok το λέει Boy Apartment και δεν είναι πια αγούρι – είναι σοφιστικέ, κομψό και πεντακάθαρο. Αλήθεια.

Της ΕΛΕΝΑΣ ΛΑΝΑΡΑ

ΟΙ Λέξεις «**εργένικο σπίτι**» δεν φέρνουν μια ανατριχίλα; Φαντάζεσαι ένα στρώμα στο πάτωμα για κρεβάτι και μισοάδεια μπουκάλια μπίρας στο τραπέζι για διακόσμηση. Υποφωτισμένα, μουντά δωμάτια, μια τεράστια οθόνη τηλεόρασης και ένας λεκιασμένος καναπές να στέκουν μοναχικά σε ένα άχαρο καθιστικό. Άπλυτα πιάτα και χαμηλά στάνταρ υγιεινής. Στεγνός μινιμαλισμός, γυμνοί τοίχοι, εγκατάλειψη. Και κάπου, αναπάντεχα, μια ξεχασμένη ρατάν πολυθρόνα που περισυλλέχθηκε από το πεζοδρόμιο – φαινόταν καλή ιδέα εκείνη την ώρα... Μπορεί κάποτε η μαμά τους να τους έλεγε «*Δεν θα βγεις, αν δεν συμμαζέψεις πρώτα το δωμάτιό σου*». Ή μπορεί και όχι. Ποιος θυμάται; Εκείνοι μόλις έφυγαν από το πατρικό και έμειναν μόνοι, αποφάσισαν να ζήσουν σαν έφηβοι που τρέφονται με takeaway και περνούν τα απογεύματα παίζοντας με το Playstation. Αυτά ξέραμε. Γι' αυτό μας κάνει εντύπωση όταν βλέπουμε τον **Μπεν Τέιλορ** να στρώνει το κρεβάτι του σαν επαγγελματίας καμαριέρα, να φοράει τα καλοσιδερωμένα του ρούχα, να ανάβει ένα κερί με άρωμα ευκάλυπτο και να πατάει το κουμπί στην απαστράπτουσα deluxe καφετιέρα του. Αυτή είναι η ηρωινή του ρουτίνα, μας λέει, ή μάλλον το λέει στους χιλιάδες ακόλουθούς του στα social. Είναι 35 χρονών και δεν είναι εξαίρεση – είναι κομμάτι της νέας τάσης που λέγεται Boy Apartment.

Το hashtag *Boy Apartment* αναδύθηκε πέρυσι το καλοκαίρι και σύντομα το TikTok γέμισε βίντεο με άντρες που –συνοδεία ατμοσφαιρικής μουσικής– μας δείχνουν τα περιποιημένα σπίτια τους, τα κολληριστά πουκάμισα στην ντουλάπα τους, τα άψογα στοιχισμένα διακοσμητικά στα ράφια. Σπίτια καλοφωτισμένα, κομψά και καλαίσθητα, με γυαλιστερά φυτά που σφύζουν από υγεία, και με βιβλιοθήκες που έχουν αληθινά βιβλία. Τα βίντεο αυτά έχουν τεράστια απήχηση – βλέπε διακόσιες και τριακόσιες χιλιάδες προβολές. Η τάση Boy Apartment είναι κάτι νέο και πολύ δυναμικό, όπως και οι content creators που την εκπροσωπούν. Όπως, ίσως, οι 30ρηνδες που μελετούν χρωματικές παλέτες, οργανώνουν τα ράφια της κουζίνας τους και επιδίδονται στο interior design, ανατρέποντας τα στερεότυπα που είχαμε για τους άντρες και τον χώρο όπου ζουν.

Ο άντρας και το σπίτι

Αν το ξανασκεφτούμε, μήπως είμαστε λίγο αυστηροί; Λίγο άδικοι και προκατειλημμένοι; Ποιος λέει ότι ένα ανδρικό σπίτι δεν μπορεί να είναι όμορφο και εκλεπτυσμένο; Η εμπειρία μας το λέει, θα μου πείτε. Ωστόσο, το TikTok έχει άλλη γνώμη. Το TikTok έχει πίστη. Το TikTok αλλάζει το αφήγημα, ρίχνοντας τους προβολείς σε μια γενιά αντρών που δεν φοβούνται να διακοσμήσουν. Και αποδεικνύει, τελικά, ότι το εργένικο σπίτι δεν είναι απαραίτητο να μοιάζει με... εργένικο σπίτι. Μπορεί να έχει ολιστικά προϊόντα περιποίησης στο μπάνιο, τέχνη στους τοίχους, μια γωνιά με αρωματικά στικς για διαλογισμό στην κρεβατοκάμαρα. Και ιδιοκτήτες περήφανους για το αποτέλεσμα.

Σε μια άλλη εποχή, οι άντρες αυτοί θα φάνταζαν παράξενοι, αφύσικοι. Γιατί σε μια άλλη εποχή, που κρατάει από τον 19ο αιώνα ακόμη, η διακόσμηση ήταν αρμοδιότητα και μονοπώλιο των γυναικών. Κάτι πήγε να αλλάξει το 1882, τη χρονιά που ο **Όσκαρ Ουάιλντ**, ένηθρος οπαδός του interior design, έκανε περιοδεία στην Αμερική δίνοντας τη διάσημη διάλεξη με τίτλο «*House Beautiful*». Το αποτέλεσμα ήταν πολλοί άντρες να σκεφτούν ότι η διακόσμηση έχει μέλλον και να στραφούν σ' αυτήν επαγγελματικά. Αργότερα, ωστόσο, γύρω στο 1950, άρχισαν και πολλές γυναίκες να μπαίνουν στον χώρο, να αναγνωρίζονται και να καταξιώνονται. Σύντομα η διακόσμηση ταυτίστηκε τόσο πολύ με τις γυναίκες, που όσοι άντρες ασχολούνταν με αυτή θεωρούνταν θηλυπρεπείς – με τα στάνταρ της εποχής, προβληματικοί. Και οι «αληθινοί άντρες»; Σύμφωνα με τις αμερικανικές ταινίες, άραζαν στο γκαράζ του σπιτιού με μια μπίρα στο χέρι και με τα πόδια πάνω στον πάγο με τα εργαλεία. Οι Έλληνες, στα δικά μας, μαζεύονταν με τα φιλαράκια να δουν μπάλα ή να παίξουν χαρτιά – ευτυχισμένα παιδιά σε ένα χάος από μπίρες, πίτσες, τσόφλια από φυστίκια ή ό,τι άλλο. Σήμερα οι content creators που αφιερώνουν δύο πρω-

ινά για να βρουν την ιδανική θέση για τον καινούργιο τους καθρέφτη, δεν κάνουν απλώς διακόσμηση, κάνουν λίγο πιο χαλαρό τον ορισμό της αρρενωπότητας. Άλλωστε, ολόκληρη η Gen Z αντιμετωπίζει λίγο πιο χαλαρά τον ορισμό της αρρενωπότητας. Κι αυτό καμιά φορά σημαίνει να γυαλίζεις με ειδικό λάδι τα φύλλα της μονστέρας σου, να μελετάς άζονες ή να αναδιοργανώνεις τα design βαζάκια με τα μπαχαρικά στον πάγκο της κουζίνας σου. Κάποιοι θα πουν ότι όλοι οι παραπάνω είναι υπερκαταναλωτικοί. Ότι είναι αδύνατον να έχεις ένα τόσο άψογο σπίτι, εκτός αν είσαι πολύ πλούσιος ή αργόσχολος. Αλλά ό,τι και να κάνεις, οι άλλοι πάντα κάτι θα έχουν να πουν. Ας λένε, κάποιες μαμάδες είναι περήφανες.

Καλύτερα γίνεται

Στην πραγματικότητα δεν χρειάζονται πολλά χρήματα για να διώξεις από το σπίτι σου την αίσθηση του προσωρινού και του «ποιος κάθεται να ασχολείται τώρα». Ούτε είναι απαραίτητο να το δείχνεις στα social, δεν είναι αυτό το ζητούμενο. Το ζητούμενο είναι να έχεις ένα σπίτι που θα σου προσφέρει μια καλή ποιότητα ζωής, που θα σου επιτρέπει να χαλαρώσεις, να γεμίσεις τις μπαταρίες σου και να καλέσεις και κάποιον/α χωρίς να ντρέπεις. Σ' αυτό βοηθάει και το TikTok, το Instagram, το Pinterest, που, πολύ δημοκρατικά και εντελώς δωρεάν, δίνουν σε όλους μας πρόσβαση σε διακοσμητικές ιδέες και λύσεις οικονομικές, έξυπνες και εύκολες στην εφαρμογή τους. Αρκεί μια γρήγορη ματιά στο hashtag Boy Apartment για να ανοίξουν νέοι ορίζοντες για τον χώρο σου και τις προοπτικές του.

Αλλά πριν από αυτό χρειάζεται μια προεργασία, μερικά βασικά βήματα. **Βήμα πρώτο:** Παίρνεις από την είσοδο του σπιτιού εκείνη τη στοιβα από άδεια κουτιά πίτσας, που στωικά περιμένουν τόσο καιρό να βρουν τη θέση τους στον κάδο της ανακύκλωσης – ήρθε η ώρα τους. **Βήμα δεύτερο:** Ξεκρεμάς εκείνη την αφίσα που κουβαλάς παντού από τότε που ήσουν φοιτητής, μαζί με όλα τα άλλα φετίχ, αναμνηστικά ή απλώς άχρηστα πραγματάκια που έχεις αφήσει να αργοπεθαίνουν στα συρτάρια σου ή σε κάποιο σκονισμένο ράφι. **Βήμα τρίτο:** Μαθαίνεις νέες λέξεις, όπως mid-century modern, τακτοποιημένη ντουλάπα, αλλά και εκρού, ιβουάρ, ταν, ντάστι πινκ, χρώμα της άμμου – τα boy apartments έχουν κάνει διδακτορικό στις αμέτρητες αποχρώσεις του μπλε. Τώρα μπορείς να αρχίσεις να διακοσμείς, ο γενικός κανόνας είναι απλός και λέγεται «συνειδητές και μελετημένες επιλογές». Όλα τα σπίτια που είδα στο TikTok, και ήταν πολλά, έχουν ένα κοινό σημείο, κάθε αντικεί-

μενο μοιάζει να επιλέχθηκε με πολλή προσοχή και να τοποθετήθηκε στην τελική του θέση κατόπιν πολλής σκέψης. Τίποτα δεν είναι τυχαίο, τίποτα δεν είναι άστοχο. Όλα έχουν στρατηγικό λόγο ύπαρξης και όλα ταίριαζουν μεταξύ τους, χρωματικά, γεωμετρικά και σημασιολογικά. Και αυτό είναι καλό, σωστά; Αυτό δείχνει τάξη, αισθητική και οργάνωση. Αλλά μπορεί να γίνει και... λιγότερο καλό. Γιατί αν κάτι μου έλειψε σε όλα αυτά τα υπέρκομψα, πεντακάθαρα σπίτια είναι μια μικρή, ελάχιστη έστω, δόση αυθορμητισμού. Μου έλειψε το πειστήριο μιας παρόρμησης, ένα αταίριαστο αντικείμενο, γιατί έτσι μου αρέσει. Και φαντάζομαι αυτά τα παιδιά να παίρνουν χάρκα για να φέρουν στην απόλυτη ευθεία τη συλλογή με τα βινυλιά τους, να παίρνουν διαβήτη για να τοποθετήσουν ακριβώς στο κέντρο του τραπεζιού το βάζο, και μοιρογνωμόνιο για τα υπόλοιπα διακοσμητικά γύρω από το βάζο. Και αυτό μου φαίνεται κάπως υπερβολικό, κάπως ψυχαναγκαστικό.

Μετά κοιτάζω κι άλλα σπίτια –σπουδή το καθένα τους στη γεωμετρία, τις υφές, τα χρώματα και τους συνδυασμούς τους– και φαντάζομαι τα ίδια παιδιά να μετρούν σε χιλιοστά την απόσταση ανάμεσα στα κάδρα στον τοίχο. Να μετρούν πόσα νήματα έχει ανά εκατοστό το ακριβό, υφαντό χαλί που αγόρασαν. Και μετά παίρνω φόρα και τα φαντάζομαι να μετρούν μία προς μία τις γαρίδες στο κουρμέ ριζότο που παρήγγειλαν. Και κάτι μέσα μου αρχίζει να δυσανασχετεί, αναζητώντας με λαχτάρα να εντοπίσει κάπου μία ακαταμάχητη ατέλεια, ας πούμε ένα στραβά βαλμένο μαξιλάρι, ακόμη κι ένα φούτερ κρεμασμένο στο πόμολο της πόρτας. Γιατί λένε ότι το σπίτι μας εκφράζει την προσωπικότητά μας, και η προσωπικότητα που βλέπω να αναδύεται μέσα από αυτά τα υπερτέλεια σπίτια σαν να χρειάζεται μια κάποια απελευθέρωση. Αλλά αυτά είναι δικά μου. Άλλωστε, όπως έλεγα και νωρίτερα, ό,τι κι αν κάνεις, πάντα κάποιος κάτι θα έχει να πει. Το πρόσημο παραμένει θετικό και το τελικό συμπέρασμα είναι ότι οι άντρες αντιλαμβάνονται πλέον τη ζωή στο σπίτι με νέους όρους. Και διακοσμούν με πάθος. Αν καμιά φορά υπερβάλλουν λίγο, είναι ίσως επειδή έχουν να πείσουν και όλους τους υπόλοιπους ότι μπορείς να ζεις σε ένα πανέμορφο, σοφιστικό και πεντακάθαρο σπίτι. Ασχέτως φύλου.

Get the look

Λίγο μίνιμαλ, λίγο Bauhaus και λίγο modern retro, το στιλ Boy Apartment αγαπά τη γεωμετρία, είναι κομψό αλλά όχι κραυγαλέο, απλό και συγχρόνως επιτηδευμένο. Δεν έχει συγκεκριμένες οδηγίες, μόνο κάποιες γενικές συντεταγμένες και κατευθυντήριες. Αλλά ας τα πάρουμε ένα προς ένα. ♦ Οι τόνοι είναι ουδέτεροι, γήινοι – βλέπε πράσινο κυπαρισσί, navy blue, μπλε, γκρι, μαύρο. ♦ Ο φωτισμός είναι συχνά κρυφός (δεν θα δεις εύκολα λάμπα στο ταβάνι), θερμός και ατμοσφαιρικός. ♦ Τα έπιπλα έχουν καθαρές γραμμές και είναι συχνά από ανοιχτόχρωμο ξύλο, που κάνει τον χώρο ζεστό χωρίς να τον πνίγει. Απαραίτητος ένας μεγάλος καναπές, πρακτικός, άνετος αλλά και εργονομικός. ♦ Τα γκατζέτ και οι συσκευές είναι hightech, προηγμένα, εντυπωσιακά. Ένα high end ηχοσύστημα δίνει έξτρα πόντους. ♦ Οι υφές είναι σημαντικές και συνδυάζονται δημιουργικά. Όπως μια δερμάτινη πολυθρόνα με απαλά βελούδινα μαξιλάρια. Ή μια μεταλλική καρέκλα με ένα πλεχτό ριχτάρι. ♦ Οι αντιθέσεις δίνουν στον χώρο χαρακτήρα. Για παράδειγμα, ένας βιντατζ καναπές, μια ιντάστριαλ σιδερένια ραφιέρα, ο πίνιακας ενός φίλου στον τοίχο – πάντα σε μικρές δόσεις, ώστε να λειτουργεί σαν έκπληξη. ♦ Τα διακοσμητικά (ένας δίσκος, ένα κερί, μια μικρή στοιβα βιβλίων) πρέπει να είναι στρατηγικά τοποθετημένα. Ποτέ τυχαία, ποτέ προσωρινά. ♦ Και πάνω απ' όλα: τα ρούχα στην ντουλάπα είναι κολληριστά, οι κάλτσες και τα εσώρουχα είναι στοιχισμένα στα συρτάρια και έτοιμα για παρέλαση, τα σεντόνια στο κρεβάτι είναι τριζάτα.

Καλή επιτυχία! **A**

Η τάση Boy Apartment είναι κάτι νέο και πολύ δυνατό, όπως και οι content creators που την εκπροσωπούν

KIKO MILANO

Παλέτα με 12 σκιές Street Heart Colour Tag €31,99

LOEWE

Γυαλιά ηλίου

Look

CONVERSE

Παπούτσια Chuck Taylor All Star Roses €75

TEZENIS

Σουτιέν τρίγωνο δαντέλα με στρας και στρινγκ Shiny Delight €14,99 και €7,99

EPAPOUTSIA.GR

Καπέλο Jockey 940 Leag Basic Neyy €26

ZIZZI

Ψηλόμεσο τζιν Gemma με χείλη €49,99

YSL

Κραγιόν υδάτινης λάμψης Loveshine Electric Love

MAT FASHION

Μίντι φόρεμα με ζεμπρέ πρίντ €79,50

-Τι θα κάνεις
του Βαλεντίνου;
-Τι μέρα πέφτει;
-Παρασκευή.
-Φακές.

KURT GEIGER

Τσάντα Kurt Geiger Chelsea €250

ANSWEAR.GR

Βαμβακερό μπλουζάκι From Future €58,99

VICHY

Αντιγυραντικός ορός προσώπου 30ml Liftactiv Collagen Serum Specialist 16

SWATCH

Πολόι Hattie's Heart €145

KALOGIROU

Τσάντα Jacquemus La Petite Pochette Rond C €850

ZARA

Εξώφτερνο παπούτσι με τακούνι kitten λουστρίνι €9,99

Η Μαρία Φαραντούρη κάνει πρόβα με τον Μίκη Θεοδωράκη, παρουσία του Πάμπλο Νερούδα

Το **Canto General** του Μίκη Θεοδωράκη στο Μέγαρο

Μαρία Φαραντούρη και Τάσσης Χριστογιαννόπουλος τραγουδούν αγαπημένες συνθέσεις του μουσουργού

Με αφορμή τους εορτασμούς για το Έτος Μίκη Θεοδωράκη –για τα 100 χρόνια από τη γέννησή του–, έχουν προγραμματιστεί δύο βραδιές αφιερωμένες στις συνθέσεις του. Σ' αυτές πρωταγωνιστεί η **Μαρία Φαραντούρη** –η μούσα του– μαζί με τον διαπρεπή βαρύτονο **Τάση Χριστογιαννόπουλο**. Τους συνοδεύουν οι Χορωδίες της ΕΡΤ και του Δήμου Αθηναίων, καθώς και ένα 20μελές μουσικό σύνολο με μέλη της Φιλαρμόνιας Ορχήστρας Αθηνών υπό τη μουσική διεύθυνση του **Μίλτου Λογιάδη**. Οι συναυλιακές βραδιές χωρίζονται σε δύο

μέρη. Το πρώτο είναι αφιερωμένο στο **Canto General**, ένα λαϊκό ορατόριο σε 13 μέρη, σε μουσική του Μίκη Θεοδωράκη και ποίηση του Πάμπλο Νερούδα. Η Μαρία Φαραντούρη, μάλιστα, ήταν εκείνη που ερμήνευσε για πρώτη φορά το έργο –στο πλευρό του Πέτρου Πανδή– τη δεκαετία του 1970 στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Στο δεύτερο μέρος των μουσικών βραδιών θα ακουστούν αγαπημένα τραγούδια του κορυφαίου συνθέτη, σε ενορχήστρωση του διάσημου πιανίστα **Αχιλλέα Γουάστωρ**. –**Νίκη-Μαρία Κοσκινά**

©NDP PHOTO AGENCY/ ΓΩΜΑΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

INFO Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Αίθουσα Τριάντη, 16 & 17 Φεβρουαρίου

1 Οι σουρεαλιστικές φεμινιστικές εικόνες της Σοφίας Ροζάκη

Η έκθεση της Σοφίας Ροζάκη με τίτλο «*That's what she said*», σε επιμέλεια της Ελένης Μιχαηλίδη, μετατρέπει μια γνωστή σεξιστική φράση σε κάλεσμα για ενδυνάμωση των φεμινιστικών σχέσεων. Με το χαρακτηριστικό της στιλ, που συνδυάζει μεικτές τεχνικές, κουίρ φορμαλισμό και σουρεαλισμό, η καλλιτέχνης δημιουργεί έργα που συνδυάζουν καθημερινά αντικείμενα, ποπ κουλτούρα και φεμινιστικά σύμβολα. Μέσω της τέχνης της εξερευνά τις αντιφάσεις της σύγχρονης ζωής, ανάμεσα στην ελευθερία και στην υποταγή, με έναν τολμηρό και παιχνιδιάρικο τρόπο.

Γκαλερί Ζουμπουλάκη, 13 Φεβρουαρίου έως 15 Μαρτίου

4 Τα Παραφερνάλια του Ανδρέα Βούσουρα

Η νέα ατομική έκθεση του γνωστού καλλιτέχνη εξετάζει τις έννοιες του χρόνου, της απώλειας, της ιστορικής μνήμης αλλά και της κοινωνικής κριτικής. Μέσα από έργα τέχνης, εγκαταστάσεις, φωτογραφίες αλλά και προσωπικά αντικείμενα, ο Ανδρέας Βούσουρας ορίζει τα δικά του «Παραφερνάλια», μια λέξη που παραπέμπει στην οικολογική, τα εξαρτήματα και τα συμπεράσματα. Μέσα από τα έργα του ο καλλιτέχνης προσφέρει στον επισκέπτη προτάσεις άμεσες, δυνατές αλλά και αμφίσημες και συναισθηματικά φορτισμένες, ώστε να προκαλέσει την εμπλοκή, τη συνηνοχή αλλά και την αντίδρασή του. *Alma Gallery, 14 Φεβρουαρίου έως 8 Μαρτίου*

5 Παράταση της έκθεσης «Αδειάζει, γεμίζει το φως»

Η έκθεση, σε επιμέλεια Τάκη Μαυρωτά και Πάνου Γιαννικόπουλου, θα συνεχιστεί για λίγο καιρό ακόμη. Εδώ διερευνάται η σημασία του φωτός ως καλλιτεχνικού μέσου, από τη μεταφυσική του διάσταση μέχρι τη σύγχρονη πλαστική του εκδοχή, από τη δεκαετία του 1960 έως και σήμερα. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δει τα έργα 17 καλλιτεχνών, από ζωγραφική και γλυπτική μέχρι φωτογραφία και εγκαταστάσεις. Στις 13 Φεβρουαρίου και στις 13 Μαρτίου έχουν προγραμματιστεί ξεναγήσεις από τους επιμελητές. *Ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχαράκη, έως 30 Μαρτίου*

6 Ο ήχος της τέχνης μέσα από τη σύμπραξη της με τη μουσική

Πώς ακούγεται ένα έργο τέχνης; Η έκθεση «Ο ήχος των έργων» της Ειρήνης Γκόγκουα απαντά στο ερώτημα, συνδυάζοντας τη ζωγραφική με τη μουσική. Κάθε πίνακας ή γλυπτό συνοδεύεται από έναν ήχο που δημιουργούν καταξιωμένοι μουσικοί. Με τη χρήση QR codes, οι επισκέπτες θα έχουν την ευκαιρία να σκανάρουν τα έργα και ν' ακούσουν τη μουσική τους. *Πολιτιστικό Κέντρο Μελίνα, 14 έως 24 Φεβρουαρίου*

Θέατρο, μουσική, εκθέσεις, προβολές. Πολιτιστικές προτάσεις που μας εντριγκάρουν αυτό το επταήμερο

2 27 σύγχρονοι καλλιτέχνες εξερευνούν τον έρωτα

Εγκαινιάζεται ανήμερα του Αγίου Βαλεντίνου η ομαδική έκθεση «*In Love: Ο έρωτας στην τέχνη*», σε επιμέλεια της **Ηρας Παπαποστόλου**. Είκοσι επτά σύγχρονοι Έλληνες καλλιτέχνες εξερευνούν τον έρωτα μέσα από τη ζωγραφική και τη γλυπτική. Τα έργα τους αποτυπώνουν την ένταση, την αντιφατικότητα και την ομορφιά του έρωτα, συνδυάζοντας ρομαντισμό και σουρεαλισμό. Η έκθεση αναδεικνύει τις βαθύτερες πτυχές του ανθρώπινου συναισθήματος και τις επιρροές του στην τέχνη. *Sianti Gallery, 14 Φεβρουαρίου έως 8 Μαρτίου*

3 78 καλλιτέχνες συνθέτουν ένα σύγχρονο cabinet of curiosities

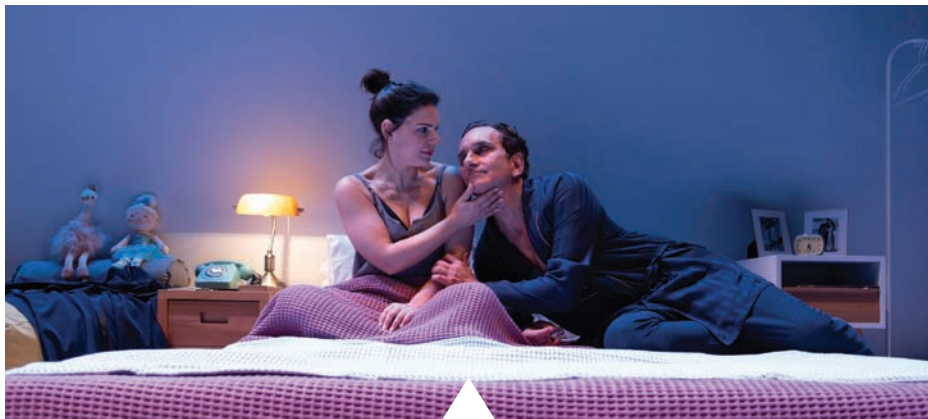
Μια έκθεση που λειτουργεί ως πρόταση-πρόκληση, παρουσιάζοντας ένα «ερμάριο» με έργα ζωγραφικής, χαρακτικής, γλυπτικής, εγκαταστάσεις και βίντεο. Ο επιμελητής της, **Γιάννης Μπόλης**, μιμείται τα cabinets de curiosités της Αναγέννησης. Τα έργα θίγουν θέματα όπως η ζωή, ο θάνατος, η φύση, η τεχνολογία, η βία, η σεξουαλικότητα, καλώντας τον θεατή να σκεφτεί για το παρόν και το μέλλον. *MOMus-Μουσείο Αλεξ. Μυλωνά, 13 Φεβρουαρίου έως 31 Αυγούστου*

Για να καταχωριστείτε στους οδηγούς της Α.Υ., στείλτε δελτία Τύπου 2 εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Ταχυδρομικά στη διεύθυνση Χαρ. Τρικούπη 22, 10679 Αθήνα ή στο fax 210 3617310 ή στο avguide@athensvoice.gr

7 «Η κληρονομιά μας» στο Εθνικό

Το πολυβραβευμένο έργο του Μάθιου Λόπεζ ανεβαίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα, σε σκηνοθεσία του **Γιάννη Μόσχου**. Με έναν θίασο που αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από άντρες, από διάφορες γενιές, η παράσταση εξετάζει τις ζωές των ομοφυλόφιλων αντρών στη Νέα Υόρκη. Μαζί τους επί σκηνής η μόνη γυναίκα, η Αλεξάνδρα Σακελλαροπούλου. Τα θέματα που θίγει το έργο δεν αφορούν μόνο τα ομόφυλα ζευγάρια αλλά τους πάντες: ο έρωτας, η απώλεια, η ταυτότητα, η οικογένεια και η ανάγκη για αγάπη. *Σκηνή Νίκος Κούρκουλος, από 13 Φεβρουαρίου*

8 Τα στάδια της παρακμής ενός ζευγαριού

Το εμβληματικό έργο του Ίνγκμαρ Μπέργκμαν «Σκηνές από έναν γάμο», που γράφτηκε πριν από 50 χρόνια, αποτυπώνει με ρεαλισμό τη φθορά και παρακμή μιας συζυγικής σχέσης. Η **Ελένη Καρακούλη** –κρατώντας τη δομή και τους ειρωνικούς τίτλους του Μπέργκμαν– σκηνοθετεί τον Νίκο Ψαρρά και τη Μαρίνα Ασλάνογλου σε μια παράσταση που αναδεικνύει με σχεδόν ντοκουμενταριστικό ρεαλισμό τα στάδια μέσα από τα οποία περνούν δυο άνθρωποι μέχρι να φτάσουν στην παρακμή τους μέσα στον γάμο τους. *Θέατρο Χώρα, έως 20 Φεβρουαρίου*

9 Η άνοδος και η πτώση ενός διαπρεπούς καθηγητή

Το έργο «**Ράβδος**» του Μαρκ Ρέιβενχιλ, σε σκηνοθεσία του **Γιώργου Σκεύα**, διερευνά την ένταση μεταξύ οικογένειας και κοινωνίας. Ένας φαινομενικά επιτυχημένος καθηγητής (Άρης Λεμπεσόπουλος), ενώ πλησιάζει στη σύνταξη, δέχεται επιθέσεις από μαθητές. Η εμφάνιση της κόρης του προσθέτει συναισθηματικό βάρος, καθώς τίθενται ερωτήματα για τη βία, την εξουσία, την εκπαίδευση και την «κουλτούρα της ακύρωσης». Ο συγγραφέας προκαλεί τον θεατή να αναλογιστεί τη σύγκρουση αξιών και τον ρόλο της μνήμης στην κοινωνία μας. *Θέατρο Οδού Κυκλάδων, από 14 Φεβρουαρίου*

ΜΗΝ ΤΟ ΧΑΣΕΙΣ

10 Ο Voice 102.5 εκπέμπει από το Σύνταγμα

Ο Σταθμός της Πόλης γιορτάζει την Παγκόσμια Ημέρα Ραδιοφώνου (13/2) και την Ημέρα των Ερωτευμένων με μια εβδομάδα γεμάτη ενέργεια και δώρα. Όλη την εβδομάδα (10-14 Φεβρουαρίου) η **Επιστήμη Μπινάζη** και ο **Διονύσης Νοταράκης** θα μεταδίδουν ζωντανά από το Σύνταγμα (08:00-10:00). Η εορταστική διάθεση κορυφώνεται στις 14 Φεβρουαρίου με το live των **Majonoli**. Συντονιστείτε για να κερδίσετε δώρα ή να κάνετε αφιερώσεις στους αγαπημένους σας.

Σταθμός Σύνταγμα, 13 & 14 Φεβρουαρίου

11 Ο Slimane για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Ο διάσημος Γάλλος τραγουδιστής, μετά την εντυπωσιακή του ερμηνεία στη Eurovision 2024, έρχεται για δύο μοναδικά live στη χώρα μας. Η μουσική του εκφράζει συναισθήματα που δεν μπορούν να ειπωθούν με λόγια, και η δυναμική του παρουσία στη σκηνή δεν αφήνει κανέναν αδιάφορο. Ο Slimane έχει κερδίσει ήδη το ελληνικό κοινό με την αισθαντική του φωνή, τις συγκλονιστικές ερμηνείες του και τους γεμάτους νόημα και συναίσθημα στίχους. *Θέατρο Παλλάς, 15 & 16 Φεβρουαρίου*

12 Μια ακόμα συναυλία της Φριντζήλα στο Κύτταρο

Η Μάρθα Φριντζήλα δίνει ένα «ανκόρ» στις συναυλίες της στο Κύτταρο για ακόμη μια Δευτέρα, την τελευταία αυτή τη φορά, στις 17 Φεβρουαρίου. Πάντα μαζί της τα **Καλογεράκια**, για να ερμηνεύσουν παρέα το «Kubara Project». Για την ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου, η μουσική σκηνή έχει προγραμματίσει ένα διαφορετικό live, με τον **Σπύρο Γραμμένο** επί σκηνής να μας τραγουδά το «**Θέλω απλά να είσαι εδώ**» και όχι μόνο. Τέλος, η **Ματούλα Ζαμάνη** συνεχίζει τις μουσικές της βραδιές τις Κυριακές. *Κύτταρο, 17 Φεβρουαρίου*

Ο ΜΕΘΟ-ΚΑΦΕΙΝ

Από την Αγορά της αρχαιότητας, που κι αυτή ένας καφενές ήταν, ως Έλληνες γεννιόμαστε με το στίγμα του καφενέ στο DNA μας. Θέατρο της καθημερινότητας, το καφενείο είναι το μέρος που αγαπούν τα νέα και τα κουτσομπολιά για να κυκλοφορήσουν, εκεί όπου νιώθεις ότι «ανήκεις», εκεί όπου θα συναντήσεις τον φίλο και τον εχθρό, τον ομοϊδεάτη και τον αντιφρονούντα, κουβέντα να γίνεται και πάλι όλα μέλι-γάλα μόλις βγουν τα τσίπουρα, «στο πιάτο κι ο μεζές». Τα ποδοσφαιρικά, τα πολιτικά, τα κοινωνικά αλλά και ο σχολιασμός της κάθε ωραίας της γειτονιάς ήταν ανέκαθεν ο λόγος ύπαρξης του καφενείου, κέντρου της ψυχής του χωριού, της γειτονιάς, ενός στεκιού που να μαζεύει τους αλλόφερτους συντοπίτες στο χάος της μεγάλης πόλης. Εδώ δουλεύτηκαν κινήματα, επαναστάσεις, εμπορικές συμφωνίες, φιλίες. Όλα όσα χτίζουν τα μεγάλα και τα μικρά της ανθρώπινης υπόστασης.

Αυτό ήταν ο καφενές παλιά. Για χρόνια τον ξεχάσαμε, το εθνικό μας προσκόνιο τον περιόρισε στους παππούδες-συνταξιούχους, όσο η εμπροσθοφυλακή ερωτοτροπούσε με άλλα είδη μαγαζιών και διασκέδασης. Υπομονετικά λαγοκοιμόταν, περιμένοντας να γυρίσει ο τροχός. Που γύρισε με φόρα περίτρανη. Για να μας επιστρέψει με πάθος στα στριμωγμένα τραπέζια του. Και κάπως έτσι γεννήθηκε ο νεο-καφενές, ο γαστροκαφενές, ο εναλλακτικός, ο συνεργατικός, ο καλλιτεχνικός, ο χιπστερικός, ο «πράσινος», ο επαναστάτης, ο πολύχρωμος, ο νοσταλγικός, ο ντιζαϊνάτος και άλλοι χίλιοι μύριοι, αφού το καφενείο πάντα ήταν ένα στέκι ιδιουσυγκρασιακό.

Ψάχνοντας τις διαφορές ανάμεσα στο χθες και στο σήμερα, ο νέος καφενές εκφράζει τα ίδια και εντελώς διαφορετικά πράγματα: εδώ δεν έρχεσαι πλέον για τον καθημερινό σου γλυκύ-βραστό, ούτε για ένα ουζάκι με λίγη ντοματούλα και μισό κεφτέ πριν από το οικογενειακό τραπέζι. Έρχεσαι για ρακές, μπίρες και μεζέ που θα σε χορτάσει μέχρι τελικής πτώσης, αυτό που λέμε και ολοκληρωμένη διασκέδαση. Ο πολλά βαρύς με τρεις φουσκάλες δεν είναι πλέον το ζητούμενο, όμως ο φρέντο –ιδίως από ιδιαίτερες ποικιλίες– σαφώς και ναι και πολλές φορές το νεο-καφενείο αντικαθιστά με μεγάλη επιτυχία ένα μπραντσάτικο. Παλιότερα, ο καφενόβιος είχε το δικό του καφενείο, κολλητό τον καφετζή

και δενόταν μαζί του με σχέση ζωής. Το σημερινό καφενόφιλο κοινό δεν κολλάει σε συναισθηματισμούς, φλερτάρει με τα απανταχού καφενεία και τις περισσότερες φορές δεν νοιάζεται ούτε για τη φάτσα ούτε για το όνομα του ιδιοκτήτη. Παλιότερα, κάθε φυλή είχε τα δικά της καφενεία. Λαός και Κολωνάκι είχαν χωρισμένα τα τσανάκια τους, δεξιοί και αριστεροί παρομοίως, ενώ σήμερα, δεν ρωτάς για τα πολιτικά φρονήματα ούτε από πού κρατά η σκούφια του διπλανού σου. Τα νέα καφενεία πολύ προώθησε άθελά της μια νέα φουρνιά εκκολαπτόμενων σαρ, ηθοποιών και τραγουδοποιών νέας γενιάς, η οποία μας έδειξε πρώτη τον δρόμο, αυτή που φανατικά και σταθερά τα στηρίζει, μαζί με ένα τεράστιο πλέον κοινό που δεν μπορείς να κατατάξεις κάπου συγκεκριμένα. Στα νέα καφενεία θα τους δεις όλους: μεγάλους, μικρούς, εναλλακτικούς και μείνστριμ, αυτόν που χθες έτρωγε στην Κουκουβάγια και προχθές στο Μανάρι, αυτόν που δεν έχει ούτε καν ακουστά την Κουκουβάγια ούτε το Μανάρι.

Η έννοια του καφενέ γίνεται ακόμη πιο δημοκρατική, σαν μια τεράστια αγκαλιά που έρχεται να κανακέψει και να χαλαρώσει όσους στριμώνει η καθημερινότητα –όλους μας δηλαδή–, όσους πιέζει η ακρίβεια –όλους μας δηλαδή. Αν μια τάση την αντιλαμβάνεσαι από τα πάντα και κάθε ώρα ασφυκτικά γεμάτα τραπέζια της, τότε μάλλον διάγουμε την εποχή της καφενολατρίας.

ΕΣ ΕΙΝΑΙ ΤΑΣΗ

Το καφενείο είναι τάση, μόδα, καταφύγιο, χαλαρή χαρά. Ένας οδηγός για να μη χαθείς στη μετάφραση.

Της ΕΛΕΝΗΣ ΨΥΧΟΥΛΗ

ΟΙ ΓΑΣΤΡΟΚΑΦΕΝΕΔΕΣ

Μην πάει ο νους σου σε δημιουργικότητες ούτε σε σφαιροποιημένα σταμναγκάθια με κονφί τρούφας. Ο γαστροκαφενές κυρίως νοιάζεται για την ντόπια πρώτη ύλη, για τη φέτα Ελασσόνας, τον γίγαντα της Πρέσπας, το καρίκι της Τήνου, το γενικώς άρωμα Ελλάδας που θα μαγειρέψει με μια διόλου αχαλίνωτη φαντασία, άντε να σου φτιάξει τον τραχανά τραχανότο και το τσουρού πίκλα και να σου σερβίρει τη ρεβιθάδα – με φασκόμυλο και με τίποτα απ' αυτά που έβαζε η μαμά σου – σε μπουλ που θυμίζουν βότσαλα της Αλοννήσου ή πιτάτα που περισώθηκαν από το πορσελάνινο γαμήλιο σερβίτσιο της γιαγιάς.

♦ Στην καινούργια **Μουσούρλου** (Κύπρου 70, Βύρωνα, 2107663470), ο Ηλίας Σκουλάς μπαίνει αυτοπροσώπως πίσω από τον πάγκο του καφετζή, μπερδεύει τουρσιά από την Πόλη, πομάκια λουκάνικα, γεωργιανά ψωμιά, αρμένικο παστουρμά, μαροκάνικες σάλτσες, μια μυστική πολιτική συνταγή για κεμπάπ και, με έμπνευση από την Πόλη και τον Βορρά, μαγειρεύει όπως ξέρει αυτός, πλούσια και γενναία, πατάτες τηγανιτές με κιμά και λιωμένο κασέρι Ξάνθης, ταραμοσαλάτα στο χέρι και στο γουδί και ούρφα κεμπάπ στη λαδόκολλα.

♦ Στο **Αλλιώς** της Κυψέλης (Κερκύρας 17-19, 6955113063), η Μαρίνα Φαρασοπούλου φέρνει τα λαχανικά της από φάρμα της Μεσσηνίας, διαλέγει τυριά και αλλαντικά από τα Καραμανλικά του Φάνη και βάζει στη σέντρα του μεζέ τον τοπικό παραγωγό, με ξιδάτες πιπεριές με καπνιστό χέλι, σνίτσελ, μπακλαβά και νοσταλγία σε φορμάκια με καρέκλες παλιού αστικού καφενέ. Το καφενείο που μεταμόρφωσε σε πλατεία του χωριού την Κερκύρα.

ΤΑ ΓΛΕΝΤΖΕΔΙΚΑ

Μπορεί να συχνάζεις σ' αυτά, αλλά να μην έχεις διόλου αντιληφθεί ότι κάποιες νύχτες εδώ γίνονται γλέντια επικά, με χορούς και ξεφαντώματα που ισορροπούν στριμωχτά ανάμεσα σε καραφάκια ρακής και κατάμεστα τραπέζια. Ο καφενές το γλέντι του δεν το έχει προμελετημένο. Μουσικοί και σχήματα κλείνονται σαν έκπληξη, ενίοτε προσελκύοντας εντελώς διαφορετικό κοινό από εκείνο που κυκλοφορεί στα τραπέζια μιας καθημερινής.

♦ Ο **Μπαχανέζος** (Μ. Αλεξάνδρου 120, Μεταξουργείο, 2169007056) το γλεντάει ποικιλοτρόπως: άλλοτε με σχήματα ελληνικά και άλλοτε με τουρνουά ταβλιού, το οποίο φαίνεται να συντελείται σε δόσεις, με πολλούς ημιτελικούς και μεγάλη επιτυχία. Το fb σε ενημερώνει για τα δρώμενα, όμως καθημερινά έχεις τον νόστιμο λόγο σου να σταθείς εδώ για αφράτα κεφτεδάκια γιαουρτλού στο πλίνιο, τη σουξέ-λεπτή, τραγανή χορτόπιτα με αραβική πίτα που ψήνεται στη σχάρα, την τραγανή σαλάτα με μέλι, πορτοκάλι και ταχίνι και τις ροδοψημένες πατάτες με απάκι, σε ντεκόρ που ξαναφωτίζει με έντονο χρώμα και ωραίο φως το παλιό καφενείο.

♦ Ο **Άγιος** (Αγ. Θωμά 7, 2155600320) θα μπορούσε να κυκλοφορήσει σε πολλές καφενο-

κατηγορίες ταυτόχρονα. Το ντεκόρ του, που παινιδιάρικα συνδυάζει το κιτς με τη σαλο-τραπεζαρία της Πάστα Φλώρας, συνδυάζεται με μια κουζίνα που ψάχνεται να μαγειρέψει λίγο διαφορετικά, πιο εναλλακτικά και new age την κλασική γεύση, που εδώ συμπεριλαμβάνει με πολλή νοστιμιά και τους βίγκαν, και ταυτόχρονα, ο Ντόντης, το αφεντικό, που τυγχάνει και μουσικός, έχει τα μέσα, τις γνωριμίες και τα όργανα για να στήσει τρικούβε-τα πάρτι. Αν φαντάζεσαι πως οι καθημερινές περνούν μόνο με λουκούμι-φιλετάκια μαύρου χοίρου, θεική τηγανητή πατάτα με πάπρικα και κακουλέ, μανιτάρια σοτέ με φρέσκια ρόκα και μαυροσούσαμο, τιτανότερα στίβο ντάκο με ξινομυζήθρα και ρόκα αλλά και πεντανόστιμες φακές με ξηρούς καρπούς, σταφίδες, δυόσμο, καρότο και ξινομυζήθρα, απατάσαι: η μουσική θα σε περάσει από χίλια μύρια κύματα κεφιού, από τζαζ και Μαίρη Λω, μέχρι Σινάτρα και σόουλ στο καπάκι.

♦ Κάθε Πέμπτη βράδυ και τα κυριακάτικα μεσημέρια στη **Γη** (Αλκαμένους 26 & Χορμοβίτου, σταθμός Λαρίσης, 2108823102) παίζει ζωντανό σπαρταριστό ρεμπέτικο, το γλέντι παίρνει φωτιά με βέρο ηπειρώτικο τσίπουρο, το παλιό σπίτι που φιλοξενεί τη Γη σε πάει πίσω στους καιρούς που η Αχαρνών και τα πέριξ της ήταν μια συνοικία σκέτη αρχοντιά, με τα ολοκέντητα πλακάκια και τους κίονες στα σαλόνια των σπιτιών της. Σε έναν από τους παλιότερους μουσικο-καφενέδες της πόλης, ο μεζές αγκαλιάζει τα ελληνικά τυριά και τα χρησιμοποιεί πολύ στη μαγειρική του, φτιάχνει ωραιότατο κεφτέ, κλασική πατάτα γεμιστή με μπέικον και τυριά, ριζότο με μανιτάρια και ροκφόρ, ρέγγα, γαύρο και σκουμπρί, μεζεδάκια όπως πρώτη μάς τα δίδαξε η Θεσσαλονίκη.

ΤΑ «ΣΑΝ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΟΥ»

Άλλοτε κληρονομιά και άλλοτε απόφαση ζωής, το οικογενειακό καφενείο είναι μια προέκταση του σπιτιού της οικογένειας, που βιώνει εδώ διπλά τον επαγγελματικό και τον ιδιωτικό της βίο, που θα τον απολαύσεις να εκτυλίσσεται σε κοινή θέα – η μαμά καθαρίζει πατάτες, η γιαγιά τηγανίζει μαρίδα και ο γιος, ο οποίος έχει δώσει και το στίγμα του στο ντεκόρ, σερβίρει την πελατεία. Αν σκύψεις προσεκτικότερα στη γεύση τους, θα νιώσεις μια τρυφερή καρδιά να χτυπά σε κάθε πιάτο κι αυτό μάλλον από ένστικτο το αντιλαμβάνεται το κοινό, που περιμένει ουρές για ένα τραπέζι.

♦ Η Λευκή και η Στέλλα είναι μαμά και κόρη και μόλις βρέθηκαν μαζί στο δικό τους όνειρο για έναν καφενέ. Το **Arizona Dream** (Αγίας Ζώνης 42, Κυψέλη) είναι το κλασικό καφενείο από τη θηλυκή του πλευρά, εκεί όπου η μαμά θα σου μαγειρέψει σαν στο σπίτι της και με την ίδια φροντίδα, μπιφτεκάκια τυλιχτά με μελιτζάνα και σάλτσα ντομάτα, τηγανιά κοτόπουλο με σπόρους μoustάρδας, μανιτάρια φρικασέ και φασόλια με χωριάτικο λουκάνικο. Ένεκα της ναζιωτικής καταγωγής, θα βρεις και ναζιωτικό μπρούσκο κρασί, τυριά αλλά και κολοκυθοπαστίτσα, αυτό το μίνιμαλ τραγανό ανοιχτό πιτάκι που φτιάχνεται μόνο με κολοκύθα και κρεμμύδι.

♦ Η πολυπληθής οικογένεια Βαρέση από τη Β. Ήπειρο τα είδε όλα σ' αυτή τη δύσκολη γωνιά της Αθήνας από το 1997 που άνοιξε **Της Θεάτρου το Στέκι** (πλ. Θεάτρου 3-7, 2103215438). Καλλιτέχνες και διανοούμενοι τη στήριξαν φανατικά, τώρα πια που η γειτονιά ημέρεψε, κόσμος και ντουνιάς κάνει ουρές στο πεζοδρόμιο, στο πιο πολυεθνικό καφενείο της Αθήνας. Όλα εδώ συμβαίνουν στο πεζοδρόμιο, που κάθε χρόνο μεγαλώνει τις σειρές με τα τραπέζια και είναι πια από κείνα τα μαγαζιά-σταθερές αξίες που ξέρεις ότι θα δώσουν μια νιοστή από πάρτι και νοστιμιά στο κλασικό ραντεβού τα μεσημέρια του Σαββάτου. Φαγάκι περιωπής, που επιλέγει σχολαστικά την πρώτη ύλη. Αυτά τα τηγανητά λαχανικά με το σκορδάκι σου γίνονται εμμονή, το ίδιο και οι μελωμένοι γίγαντες, οι τυροτηγανίτες, η φάβα με τα ντοματίνια, τα κεφτεδάκια, η σαλάτα φακή με τα τόσα φρέσκα μυρωδικά της, το μοναδικό κοκκινιστό με τον σπιτικό, βουτυρένιο πουρέ.

♦ Το ζεύγος Καρτζούλα εξ Αμφιλοχίας έχει πια παραδώσει τη σκυτάλη του **Αγριολούλουδου** (Παπαδιαμαντοπούλου 74, Ζωγράφου, 2107781587) στην τρισεκατομμύρια κόρη Πηνελόπη, που έχει τραβήξει σαν μαγνήτης όχι μόνο τους θαμώνες της γειτονιάς. Το πρωί ξεκινά με τον καφέ του συνταξιούχου, το μεσημέρι μπαίνουν στον χορό οι μπίρες, το βράδυ κατεβαίνουν από το φωτισμένο μπαράκι ουίσκια και κοκτέιλ. Σ' αυτή την εσοχή του αθηναϊκού πεζοδρομίου η Πηνελόπη έχει κλείσει μέσα στο χρώμα και τις πρασινάδες τον πιο κεφάτο καφενέ, που θυμάται ακόμη τι εστί ποικιλία: μια πανδαισία χάρμα οφθαλμών, με αλλαντικά, ψαγμένο σύγκλινο, ελιές, ντομάτα, αγγουράκι, σπιτική λευκή ταραμοσαλάτα, τουρσιά και μακαρονοσαλάτα σπεσιαλιτέ της οικοδόποινας, που κερνάει το –δυναμίτη– τσίπουρο από την Ευρυτανία.

♦ Στον **Μάνθο** (Περσέως και Σκαμβονιδιών, Πετραλώνων, 2103472635) μην ψάχνεις για ντεκορασιόν και εστίασε κατευθείαν στο πιάτο ή, άμα έχει λιακάδα, στα τραπεζάκια του γλυκίστατου πεζοδρόμου, έτη φωτός μακριά από τις φασαριόζες πιάτσες των Πετραλώνων. Σεφ, αφεντικό, σερβίρισμα, όλα μια οικογένεια, ο Στάθης με τον γιο του τον Μάνθο, σεφ της ορχήστρας και εκτελεστές μιας σερενάτας των απλών, ιδανικών θαυμάτων. Από το υπέροχο ελαιόλαδο μυρίζεται κιόλας την καταγωγή από τον Μυλοπόταμο της Κρήτης, από τη διάφανη σάρκα και την ευωδιά τη σαρδέλα που ψωνίστηκε το πρωί για να τελειώσει ως το μεσημέρι. Μπακαλιάρος επικός, χοντροκομμένη κρητικιά τηγανητή πατάτα-έπος και όλα τα ψαράκια της ημέρας στη σχάρα ή στο τηγάνι. Όσες θαλασσινές βουτιές και να επιλέξεις, μην προσπεράσεις τον αμίμητο κεφτέ!

♦ Το πρωί στου **Ράκια** (Αμμοχώστου 9 & Μαρτύρου Ιάσονος, Ζωγράφου, 6939500777) ξεκινά με καφέ-πάρτι και τους συνταξιούχους των πέριξ σε πλήρη απαρτία. Μετά το μεσημέρι, θαμώνες ορκισμένοι του Σωτήρη πιάνουν τα μεσημεριανά πόστα του μεζέ, η Βίκυ, η γυναίκα του, σερβίρει, όσο εκείνος μαγειρεύει χωρίς βοήθεια όλα τα εξαιρετικά του πιάτα. Γαύρο, σαρδέλα στον φούρνο, μικρόψαρο σπαρταριστό, πατάτα κομμένη στο χέρι, λουκάνικο, τηγανητό κολοκυθάκι, προβατίνα στα κάρβουνα, μπιφτέκι και συκώτι στη σχάρα. Στον Ράκια, αξίζει να δοκιμάσεις τις στρουμπουλές ομελέτες που ψήνει αριστοτεχνικά, με πατάτες, λουκάνικο και τυρί. Με ένα τηλεφώνημα από την προηγούμενη, ο Ράκιας θα σου ετοιμάσει τα κρυμμένα μυστικά του: μοσχαροκεφαλή, γίδα βραστή και πατσά.

♦ Στις **Μουριές** (Κερατσινίου 15, Ακαδημία Πλάτωνος, 21052268058) του πάλαι ποτέ λαϊκού Μπύθουλα, όλη η γοητεία του τζαμαρία ολούθε παλιού καφενέ, πολύχρωμη και ρετουσαρισμένη από τα χέρια της επόμενης γενιάς. Απρόσμενα γλέντια και λάιβ, κόσμος πολύς, ωραίος και σιλάτος ό,τι μέρα και να έρθεις. Τα τραπεζάκια, σε όλα τα χρώματα της χαράς, γεμίζουν μπίρες και ρακή, η μαμά **Στέλλα** μέσα καθαρίζει πατάτες, τα παιδιά αναλαμβάνουν το σέρβις. Όνειρο τηγανητή πατάτα και κεφτεδάκι, μαυρομάτικα με πιπεριά Φλωρίνης, καλαμαράκι, μαραθόπιτα με σπιτικό φύλλο, φρέσκος κολιός-γούνα που ανοίγει στη μέση και περιχύνεται με ωραίο, ριγανάτο λαδοέλιονο, φρέσκο ψαράκι, συκώτι στη σχάρα και ένας ψωμωμένος, βελούδιος, ολόφρεσκος γαύρος μαρινάτος.

ΤΑΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ ΤΡΑΠΕΖΙ

Δεν είναι που στα υπόλοιπα θα βρεις εύκολα θέση, αφού τα περισσότερα καφενεία επιμένουν, και δικαίως, στη χαλαρή τους διάθεση και δεν χολοσκάνε με κρατήσεις. Όμως, σ' αυτά τα παρακάτω έχεις μια τύχη μόνο αν στρατοπεδεύσεις απ έξω με αντίσκηνο αποβραδής. Ή αν υπομονετικά περιμένεις να αδειάσει κανένα πλατύσκαλο, κοντινό πεζοδρόμιο ή καπό πλησίον παρκαρισμένου αυτοκινήτου. Όμως αυτή η «δεν με μέλει» διάθεση είναι και η πιο σωστή ανάγνωση ενός βέρου καφενέ.

♦ Σόμπα στο πεζοδρόμιο, κλασικές καρέκλες και το στρογγυλό τραπεζάκι που φωνάζει καφενείο, πλανόδιοι μουσικοί και οι γάτες της γειτονιάς να καϊδεύονται στα πόδια σου για το φουλ του κουλέρ λοκάλ. Η **Σβούρα** (Δράκου 8, Κουκάκι, 2109220919) που ξεκίνησε την καριέρα της στην Τήνο, είναι μια σταλιά, με φήμη δυσανάλογη με το μπόι της, κλασικά μεζεδάκια, ντάκο, απάκι, γεμιστή πατάτα, ρακόμελα και μουσικές που δυναμώνουν όσο μικραίνουν οι ώρες.

♦ Η κοσμοσυρροή κρύβει κάθε σπιθαμή του ντεκόρ, άντε με δυσκολία να διακρίνεις κάποιες από τις κλασικές φωτογραφίες με θέμα τη σκληροτράχηλη Πίνδο, του μεγάλου Κ. Μπαλάφα. Με ιστορία από το 1950, η **Μόκα** (Καλλιδρομίου 96, Εξάρχεια, 2108238421) ξεκίνησε σαν ηπειρώτικο καφενείο, τώρα την έχουν ερωτευτεί όλες οι φυλές των Εξαρχείων και του Ισραήλ. Το ίδιο θα πάθεις κι εσύ όταν δοκιμάσεις το απρόσμενα νοστιμότατο φαγητό, που με την απορία θα μείνεις πού στην ευχή το μαγειρεύουν μέσα σε δύο τετραγωνικά κουζίνακι; Η ωραιότερη φάβα που έχω δοκιμάσει, ανάλογοι γίγαντες που δεν τσιγκουνεύονται τα μυρωδικά, πολιτική σαλάτα, χοιρινό με πατάτες στον φούρνο, σαρδέλα ριγανάτη και σπαρταριστό μικρόψαρο στο ιδανικό τηγάνι, μελωμένο συκώτι στον φούρνο με μέλι πατατούλες και must τηγανητός γαύρος με τραγανή σιμιγδαλένια κρούστα. Το φαγητό όπως δεν το μαγειρεύει, ίσως, ποτέ η μαμά σου.

♦ Αν στα υπόλοιπα γίνεται ο χαμός, εδώ γίνεται ο κακός χαμός. Πατιό ο **Λούης** (Λεωνίδου 87, Μεταξουργείο, 2103476926) είναι ο θεός των καφενείων, εδώ που θα δώσει ραντεβού η μισή Αθήνα με την άλλη μισή, κάθε ώρα και στιγμή της ημέρας, για να μη σου μιλήσω καλύτερα για τη νύχτα. Δεν ξέρω αν είναι αυτό το ψηλοτάβανο, αρχοντικό εσωτερικό που θυμίζει ιστορικούς καφενέδες ή αυτό το πεζοδρόμιο που έχει ένα άλλο εύρος, μια άλλη, στεγασμένη χάρη, σαν μεγάλη φωλιά. Ψημένη ρακή στα πολύ σουξέ της, ο μεζές κρατά την παράδοση, είναι μεζές μεζεδένιος, στο μικρό πιατάκι: αλ-

ΚΥΨΕΛΑΚΙ

ΑΛΛΙΩΣ

ΑΓΙΟΣ

λαντικά, σουτζούκι, γλυκοπατάτα τηγανητή, μανιτάρια σοτέ, παντζαροσαλάτα με κολοκυθόπορο, ομελέτα με ανθότυρο.

ΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΑ ΠΟΥ ΗΡΘΑΝ ΓΙΑ ΝΑ ΜΕΙΝΟΥΝ

Κάποτε, όταν ξεκίνησε η κρίση το 2008, πολύς κόσμος που δούλευε στα έντυπα ή στη διαφήμιση αλλά και παιδιά από άποψη τσακωμένα με το «σύστημα» βρήκαν μια λύση ζωής σε συνεργατικές, παρεϊστικές προσπάθειες. Άλλες από αυτές επιβίωσαν, οι περισσότερες απέδειξαν πόσο δύσκολο είναι τελικά να λειτουργήσεις ομαδικά, ακόμη κι αν συνεργάζεσαι με τους κολλητούς σου. Τα συνεργατικά καφενεία ήταν τα πρώτα που έφεραν μια πολύχρωμη αισθητική στον νεο-καφενέ, τα πρώτα, επίσης, που έφεραν στα ψυγεία τους τοπικά αναψυκτικά, μπίρες μικρής παραγωγής και μεζέ με τοπική κατεύθυνση.

♦ Εκεί που σμίγουν 5 δρόμοι στα Κάτω Πετράλωνα, τα **Ανάκατα** (Πανδώρας 85 & Αλκμήνης, 2130375123) είναι η επιτομή του εναλλακτικού καφενέ, μια πολιτιστική κυψέλη με καλλιτεχνικές ανησυχίες, το μέρος όπου θα ακούσεις τζαζ αλλά και πανκ, αλλά και το πιο σωστό σημείο για να συνδυάσεις παγωμένες ρακές με ορεκτικότητες, πλούσιες ποικιλίες, ντάκο, ζουμνή φάβα και ταμπουλέ. Τοπ πιάτο το τoστ με ένα σφιχτό αυγό σε ροδέλες στο πλάι.

♦ Ολόχαρο σαν άνοιξη, φιστικί και κατακόκκινο, το **Περιβολάκι** (Αθηνάιου 7, Πετράλωνα, 2130237687) θες να το υιοθετήσεις. Να μείνεις εκεί όλη μέρα με ένα λάπτοπ και να το κάνεις γραφείο σου, να κάνεις ότι ζεις κάπου ωραία, στη Σύρο, ας πούμε, ή όποιο νησί προτιμάς. Με ποικιλίες και μπίρες και ζεστές βελούτε για τις κρύες νύχτες.

Ο ΝΕΟ-ΚΑΦΕΝΕΣ ΠΟΥ ΘΑ ΒΑΛΕΙ ΧΡΩΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗΣΟΥ

Ο παλιός καφενές δεν αγάπησε ποτέ την πολυχρωμία. Το ντεκόρ του ήταν φτιαγμένο από άντρες για άντρες, μια δωρική ιστορία που ενίοτε, εν αγνοία της, δημιουργούσε ατμόσφαιρες και στίλ, χωρίς καν να έχει την πρόθεση. Ο νεο-καφενές ενίοτε δεν φοβάται το χρώμα, αγαπάει τα cult μεμοραμπίλια, ψάχνει τη μορφή του σε παζάρια με αντίκες, φλερτάρει ανελέητα και σοβαρά με το κιτς και δεν θα πει όχι σε μια σκανδιναβική κονσόλα ή ένα 60s αμπαζούρ.

♦ Όσα είπα παραπάνω, χωράνε όλα στα ελάχιστα τετραγωνικά του **Τιτάνα** (Σιγμάνη 18, Ν. Κόσμος, 2109221154) στον οποίο θα αναγνωρίσεις πολλά από το παιδικό σου δωμάτιο και επίσης θα σου θυμίσει πώς γίνεται το τέλειο τoστ και πώς συνοδεύεται ιδανικά: με πατάκια. Ο Τιτάνας είναι το ελεγχόμενο χύμα που σε ξεαγχώνει, αυτός που σε βρβρίζει λουκούμι και γραβιέρα και παστέλι, ντόμπερμαν και Campari spritz, METAXA πεντάρκι και ποικιλίες με σαλαμάκι, τουρσιά και ελιές, ντολμαδάκια με γιαούρτι και σοκοφρέτα περιπτερού και γάλα με κόκο ποπς για πρωινό.

♦ Αν διάλεγες έναν καφενέ για το πρωινό σου ή το μπραντς, μάλλον θα προτιμούσες τον **Πέλοπς** (Χελντράιχ 7, Ν. Κόσμος, 2111157077). Για τα αυγά μάτια, τις ομελέτες, τα σουσαμένια κουλούρια, τα σάντουιτς, τις ζεστές πίτες, τις τάρτες, τα σπιτικά κέικ του. Γιατί το πρωινό του δεν θυμίζει τις τυποποιημένες αμερικανικές και γιατί είναι τόσο γλυκό και σπιτίσιο, που θα ξεμείνεις εκεί ως την επόμενη πείνα

του μεζέ, που δεν είναι μεζές αλλά φαγάκι της μαμάς, όπως λέμε σουτζουκάκια με πουρέ και λεμονάτο χοιρινό.

♦ Το **Κυψελάκι** (Ιθάκης 1, 2108831248) θα σε τραβήξει σαν μαγνήτης, ακόμη κι αν δεν το ξέρεις και απλώς περάσεις από μπροστά του. Με έναν τοίχο στο κόκκινο χρώμα του πάθους, το καρό ασπρόμαυρο πλακάκι και τις ανθισμένες γλάστρες του, είναι από τα μαγαζιά που ήρθαν να δώσουν το φρέσκο χρώμα που έλειπε στην γκριζάδα της παλιάς Κυψέλης. Από τον καφέ ως τα βραδινά κοκτέιλς, είναι ιδανικό για μια μεσημεριανή ανάπαυλα, με ντάκο, μπιφτεκάκια με δυόσμο, φαλάφελ και, φυσικά, αγαπημένες ποικιλίες.

ΜΕ ΟΠΙΟΜΑΣΙΑ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Παλιότερα, κάθε χωριό, πόλη ή νησί του χάρτη είχε στην Αθήνα τα δικά του στέκια. Εκεί που ο νιόφερτος θα έβρισκε δουλειά και συμπάρασταση, εκεί που μοιράζονταν νέα, δέματα και επιστολές από τους οικείους. Ο καφενές αντικαθιστούσε την αγκαλιά της οικογένειας, από την οποία σε χώριζαν χιλιόμετρα και θάλασσες. Σήμερα, στα «τοπικά» καφενεία δεν φτάνουν πια μετανάστες για μια καλύτερη τύχη στη μεγάλη πόλη, αλλά φτάνουμε όλοι εμείς, να «μυρίσουμε» για λίγο το νησί των διακοπών, την πατρίδα ή, άσχετα εντελώς, να δοκιμάσουμε μεζεδάκια με ατόφια υλικά, τυριά από παραγωγούς που δεν φτάνουν στα σούπερ μάρκετ. Να 'χεις τον νου σου και το τηλέφωνο του αφεντίου, να ενημερωθείς πότε στήνεται το πανηγύρι, που εδώ δεν έχει μόνιμο ραντεβού με συγκεκριμένους αγίους. Το κέφι ανάβει όταν συμφωνήσουν και μαζευτούν τα όργανα.

♦ Μωσαϊκά, μαρμάρινα τραπέζια και άρωμα από παλιά που δεν θα μυρίσεις ποτέ, γιατί περισσότερο σε βλέπω έξω στη λιακάδα, να σαλπάρεις για Νάξο με τον Γιώργο καπετάνιο και τιμονιέρη. Ψαράκι της ημέρας και μοσχοβολιστός κεφτές αλλά και τυριά από μικρούς παραγωγούς του νησιού, χοιρινό ναξιώτικο κοκκινιστό ρόστο και πατάτα απ' το χωριό και μπουναμάς τα μαγικά γλυκά του κουταλιού που στέλνει η μανούλα από την πατρίδα. Το **Καφενείο των φίλων** (Καυκάσου 172, Κυψέλη, 2108233222) είναι το απλό καφενείο της πλατείας, το «όλοι οι καλοί χωράνε», όπου αν κάτι έχει αλλάξει από τον παρελθόντα χρόνο, είναι το μέγεθος της μερίδας.

♦ Παθιασμένα Καρπαθιώτης, ο Γιώργος δίνει νέα πνοή στο παλιό πατρικό **Καστέλλο** (Ευριπίδου 88, πλ. Κουμουνδούρου, 2103212789), το οποίο θα σε μυήσει στον ήχο της καρπαθιώτικης τσαμπούνας και της τοπικής, διαφορετικής μαντινάδας, που, άμα έχει έμπνευση, κρατάει και μια νύχτα ολόκληρη. Αυτό όταν μαζευτούν οι παίκτες. Τις υπόλοιπες ημέρες, το γλεντάς με παστή, σπιτική μένουλα, μακαρούνες με τσιγαριστό κρεμμύδι από τα κεράκια της μανούλας, με ριάλ θινγκ κασιώτικο ντολμαδάκι, αρμοτύρι και αρωματικό παζιμάδι, κεφτέ και τηγανητή πατάτα του ονειρίου.

♦ Αποκούμπι κάθε θαλασσινού και Ικαριώτη από το 1956, το **Ικαριώτικο** (Αριστείδου 17, Πειραιάς, 2104130090) είναι ο απείραχτος καφενές της παράδοσης. Όταν χρειάστηκε να μετακομίσει λίγα μέτρα πιο 'κει από την παλιά του διεύθυνση, οι τοιχογραφίες με τα θαλασσοτοπία του νησιού ξανάγιναν από την αρχή, τα κάδρα με τις αιγαιοπελαγίτικες στιγμές ήρθαν ξανά στον –ίδιο– τόπο τους. Μαζί και οι καπεταναίοι με τις ιστορίες τους. Εδώ «παίζει» ακόμη ο ελληνικός, έχει πέραση και το τσιπουράκι με μεζέ, μαστιχωτό χταπόδι και φρέσκο ψαράκι, γίγαντες και τουρσί, ελιές, σαλαμάκι και τυρί, όπως παλιά. **Α**

Σημειώσεις Ενός Μονομανούς

CCCXIV Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΛΩΡΑΚΗ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟΥ
Περιπέτειες του John Peel

© ILEN TREVINOR/DAILY EXPRESS/HULTON ARCHIVE/GETTY IMAGES

Όσες ώρες κι αν έχεις πίσω από ένα μικρόφωνο, ο John Peel είχε περισσότερες. Και στάθηκε ο άνθρωπος που σε επηρέασε –μαζί με τον Γιάννη Πετρίδη– περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον. Κάθε Παγκόσμια Ημέρα Ραδιοφώνου ανατρέχεις στα βιβλία του και αναζητάς καινούργια έμπνευση...

Τόσο στο «Margrave Of The Marshes», που περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο πρωτότυπα κείμενα, όσο και στο «Olivetti Chronicles», που περιλαμβάνει κείμενα τα οποία είχαν δημοσιευτεί σε περιοδικά και εφημερίδες (The Listener, Oz, Sounds, Observer, Independent, Radio Times κ.λπ.), η γραφή του John Peel είναι γεμάτη χιούμορ και –πολύ συχνά– αυτοσαρκασμό. Πρόκειται για εκείνον τον ιδιαίτερο, απόλυτα αγγλικό τρόπο, που είχε να σχολιάζει τη μουσική αλλά και την κοινωνική πραγματικότητα, που όμως δεν έβγαине καθόλου αβίαστα, είχε μέσα του πολλή σκέψη. Κάποιες φορές πήγαινε καλά και κάποιες άλλες όχι και τόσο. Σ' ένα κείμενο για τον Robert Wyatt, που δημοσιεύτηκε στο Sounds στις 3 Αυγούστου του 1974, γράφει σχετικά με τους διαφορετικούς τρόπους που έστηνε την εκπομπή του: «Σε κάθε περίπτωση, προσπάθησα να κάνω εκπομπές με σχόλια πάνω στη μουσική που να περιέχουν αρκετή σκέψη, αν όχι βαθιά, να είναι τίμια, αν όχι πολύ καλά μελετημένα. Τελικά, μου έβγαине κάτι σαν το "Stars On Sunday" (σ.σ.: εκπομπή θρησκευτικού περιεχομένου –και αρκετά συντηρητική–, που μεταδιδόταν στο ITV από το 1969 μέχρι το 1979), ένα πράγμα δηλαδή που πατινάριζε στην επιφάνεια, ενώ δημιουργούσε την αίσθηση ότι πήγαινε σε βάθος. Την ίδια στιγμή, κι άλλες εκπομπές στο ίδιο ύψος με τη δική μου, προσπαθούσαν σκληρά να ακούγονται ακόμη πιο βαρετές. Έτσι, διάλεξα να φύγω από αυτό το άβολο στιλ, με το οποίο δεν μπορούσα καν να δουλέψω, πηγαίνοντας προς ένα ύψος που έλεγε ότι όταν παίζεις καλή μουσική, δεν είναι αναγκαίο να την εμπλουτίζεις με... νοσηρά σχόλια. Αυτή η οπτική με οδήγησε στο να γίνω κάπως επιπόλαιος, και προφανώς πρέπει να γυρίσω τα πράγματα λίγο προς τα πίσω... Πόσο πιο εύκολο θα ήταν να κάνω μια εκπομπή με το Top-40, που να έχει πολλά γέλια κι ακόμα περισσότερα jingles!».

Στο κεφάλι κάποιου που άκουγε την άνεση με την οποία ο John Peel ανακάτευε τα μουσικά είδη, την ευκολία με την οποία έπαιζε κάθε τι καινούργιο και τη γνώση που γεννούσε τα πιο εύστοχα σχόλια, σχηματιζόταν η αντίληψη ότι αυτός ο άνθρωπος δεν θα είχε κανένα πρόβλημα με τη δουλειά του στο BBC Radio 1. Όμως τα πράγματα δεν ήταν καθόλου έτσι. Συνεχώς του αφαιρούσαν ώρες από την εκπομπή του, για να τις δώσουν σε ειδικές εκπομπές που αφορούσαν ιδιώματα τα οποία εκείνος συνήθιζε να προβάλλει πιο πολύ. Αυτό έγινε με τη reggae, αυτό έγινε και με το jungle το 1996, δύο είδη που είχαν παίξει τρελά στην εκπομπή του – το δεύτερο προς μεγάλη δική μου απογοήτευση εκείνη την εποχή. Έτσι, ο John Peel βρίσκεται με 3 εκπομπές την εβδομάδα αντί για 5 και σ' ένα γράμμα που στέλνει στον διευθυντή του BBC Radio 1, Matthew Bannister, σημειώνει: «Εκείνο που με λυπεί ιδιαίτερα είναι ότι με τις δύο νέες εκπομπές που μπαίνουν, χάνω ραδιοφωνικό χρόνο. Ήδη αφήνω πολλά πράγματα που θα άξιζε να ακουστούν έξω από την εκπομπή μου και τώρα η κατάσταση χειροτερεύει. Προφανώς υπάρχει μέσα μου κάτι από τον παλιό hippie, αλλά υπάρχει κι ένα είδος προτεστάντη όσον αφορά τη δουλειά. Πιστεύω –κι ελπίζω να μη διαβαστεί λάθος αυτό– ότι οι εκπομπές στις οποίες έχω δουλέψει, εγώ κι οι συνεργάτες μου, έχουν συμβάλει στο να διατηρείται η βρετανική μουσική υγιής κι επιπλέον να έχει τη δυνατότητα συνεχώς να αναγεννάται».

Ο John Peel γεννήθηκε μία μέρα πριν από το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, το 1939, και πέθανε από καρδιακή προσβολή σ' ένα ταξίδι του στο Περού, στις 25 Οκτωβρίου του 2004. Κατά τη διάρκεια της ζωής του, μέσα από τα κείμενα και ιδίως τις ραδιοφωνικές του εκπομπές, έδειξε πόσα πράγματα μπορεί να πετύχει μια ραδιοφωνική εκπομπή όταν είναι γεμάτη από αγάπη για τη μουσική και έμπνευση. Από τη μια πλευρά, ενδεχομένως, δεν είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτο να τα γράφει κανείς αυτά σε μια εποχή που η playlist και η γκρίζα διαφήμιση, μέσω των λεγόμενων «αναφορών», απειλεί να γκρεμίσει ό,τι έχει απομείνει από το ραδιόφωνο όπως το υπηρέτησε ένας John Peel στη Βρετανία ή ένας Γιάννης Πετρίδης στην Ελλάδα. Από την άλλη, δεν υπάρχει και κανένας λόγος να σιωπά κανείς...

Θέατρο

© ROMANOS LIOYTAIS

«Αντικείμενα»

Όταν δύο άνθρωποι αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα...

Μια παράσταση βασισμένη στην αληθινή ιστορία
ενός εγκλήματος που είχε συγκλονίσει
το Παρίσι τη δεκαετία του 1930

Ένα πρωτότυπο θεατρικό κείμενο εμπνευσμένο από την ιστορία των αδερφών Παπέν, που δολοφόνησαν με βάνουσο τρόπο την εργοδότριά τους και την κόρη της εν μία νυκτί. Στο κείμενο, που υπογράφουν οι Γιάννης Αποσκίτης, Γιώργος Κατσής και Πάνος Παπαδόπουλος (οι δύο τελευταίοι έχουν αναλάβει και τη σκηνοθεσία), όλους τους γυναικείους ρόλους τους υποδύονται άντρες. Ο λόγος; Στόχος τους είναι να δοθεί μια ακόμη πιο σουρεαλιστική διάσταση στο έργο, να φανεί πόσο εγκλωβισμένοι είναι οι χαρακτήρες, οι οποίοι μένουν έγκλειστοι όχι μόνο σε ένα σπίτι, αλλά και σε σώματα και ρούχα που δεν είναι δικά τους.

Οι δυο υπηρέτριες, η Κριστίν και η Λεά (Γιώργος Κατσής, Πάνος Παπαδόπουλος), δουλεύουν ακατάπαυστα σε ένα πλούσιο σπίτι, χωρίς να μπορούν να βγουν έξω και να χαρούν λίγο τη ζωή τους. Από την άλλη, για την εργοδότριά τους (Κωνσταντίνος Πλεμμένος) δεν είναι παρά χρηστικά αντικείμενα, που δεν πρέπει να ονειρεύονται ούτε να έχουν επιθυμίες. Εκείνη είναι μια φιγούρα διαταραγμένη, με έντονα ναρκισσιστικά στοιχεία, που τις έχει ανάγκη, καθώς όλοι την έχουν εγκαταλείψει. Κατάκοιτη, η πρώην σταρ του θεάτρου, αναμένει ένα τηλεφώνημα που δεν έρχεται ποτέ.

Οι δυο αδερφές, όταν βρίσκονται μόνες τους το βράδυ στη σοφίτα, παίζουν μαζί –καθώς ποτέ δεν χάρηκαν την παιδική τους ηλικία– και ονειρεύονται ένα μετά... Παράλληλα, φαντασιώνονται ένα πλάνο εκδίκησης, που κάποια στιγμή θα πραγματοποιηθεί.

Η συνέχεια επί σκηνής. Άλλωστε όλα συνέβησαν ένα βράδυ στο Λε Μαν...

ΘΕΑΤΡΟ ΡΟΕΣ, Ιάκχου 16, Αθήνα, 2103474312
Παραστάσεις Δευτέρα & Τρίτη στις 21:00

ολυαναμενόμενη όσο και διαφημισμένη η νέα παράσταση του 26χρονου **Μάριο Μπανούσι** μετά τη θερμή υποδοχή που γνώρισε η πρώτη του τριλογία, εδώ και στο εξωτερικό, ειδικά η παράσταση «*Goodbye, Lindita*». Οι δημιουργηθείσες προσδοκίες, η αρωγή σημαντικών πολιτιστικών φορέων, η προώθησή του και θερμή υποδοχή του έργου του στο εξωτερικό είναι βέβαιο ότι βαρύνουν τον νεαρό καλλιτέχνη, ώστε να δημιουργήσει έργο τουλάχιστον εφάμιλλο με αυτό που τον καθιέρωσε.

Με το «*MAMI*» στρέφεται και πάλι σε μνήμες βιωμάτων, μετασχηματισμένες σε αισθητικό γεγονός. Αυτή τη φορά στο επίκεντρο θέτει τη μητέρα, εμβληματική όσο και γήινη μορφή, συνυφασμένη με την τροφή αλλά και παρούσα σε όλες τις φάσεις της ζωής του γιου, έως ότου οι ρόλοι αντιστραφούν: ο γιος θα φροντίσει την ανήμπορη πλέον μητέρα.

Στη μεγάλη κεντρική σκηνή της Στέγης τα μοναδικά σκηνικά αποτελούνται από ένα σπιτάκι και έναν φανοστάτη του δρόμου με ένα ποδήλατο ακουμπισμένο δίπλα του. Εικόνες διάσπαρτες θα λάβουν χώρα: μια γυναίκα που γεννά με γοερές φωνές από τους πόνους του τοκετού πάνω σε ένα κρεβάτι, μια νεαρή γυναίκα που θα ερωτευτεί τον γιο υπό το άγρυπνο βλέμμα της μάνας αλλά και ενός άλλου νεαρού· αυτού, ο οποίος, κάποια στιγμή, θα μπει ανάμεσα στα γυμνά σώματα του ζευγαριού, κλέβοντας τελικά τον άντρα· μια γυναίκα τροφός που βγάζει γάλα από τα στήθη της σε μια δεξαμενή με νερό· μια νέα γυναίκα, που μέσα από τη σχισμή ενός στρώματος, πάνω από το οποίο στέκεται με ανοιχτά τα πόδια, γεννάει δυο αγόρια που θα παλεύουν ολόγυμνα μεταξύ τους.

Και, τέλος, η ανήμπορη πλέον γριά μάνα, που την ταΐζει, τη φροντίζει, της αλλάζει την πάνα ο γιος της, μέχρι που εκείνη πεθαίνει και ο γιος, βουβός, θρηνεί όχι με ήχο αλλά με τις συσπάσεις, τα τεντωμένα ψηλά χέρια του, ολόκληρο το γυμνό του σώμα. Η μάνα πεθαίνει και όλα τα «παιδιά της» την καλύπτουν με όποια σκηνικά αντικείμενα και ρούχα χρησιμοποιήθηκαν στην παράσταση, μένοντας όλα τους ολόγυμνα, σε μια τελετουργική, αργών χρόνων εικόνα.

Και σε αυτή του την παράσταση, ο Μπανούσι δεν χρησιμοποιεί καθόλου λόγο. Αντίθετα, η μουσική του **Jeph Vanger** καλύπτει όλη την παράσταση, άλλοτε emphaticά, δημιουργώντας ένταση σχεδόν κινηματογραφική σε κάποιες εικόνες, άλλοτε χαμηλή, σβήνοντας απαλά στιγμές που είναι και οι καλύτερές της. Οι φωτισμοί του **Στέφανου Δρουσιώτη** παίζουν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία εικαστικότητας των εικόνων, βυθίζοντας το μεγαλύτερο μέρος της σκηνής στο σκοτάδι που ανοίγει απαλά σε ημίφως και φωτίζοντας εντονότερα κάποια στοιχεία του σκηνικού και κυρίως τα σώματα των ηθοποιών. Ο **Σωτήρης Μελανός**, μετά τα ευρηματικότερα σκηνικά του «*Goodbye, Lindita*», περιορίστηκε σε πιο απλές λύσεις, όπως το σπιτάκι/δωμάτιο, το οποίο κάποια στιγμή ανασπώνεται κάνοντας ορατό το εσωτερικό του, τον φανό του δρόμου, ένα ντιβάνι. Τα γυναικεία ρούχα του ίδιου είναι κυρίως λιτά λευκά φορέματα ή ενδύματα που φέρουν ελαφρά την πατίνα του χρόνου.

Γράφοντας προ καιρού κριτική για την παράσταση «*Ma Gkrav' ma*» του Δημήτρη Χαράλαμπόπουλου στο Εθνικό Θέατρο, είχα επισημάνει ότι ο νεαρός σκηνοθέτης έφερε στην παράστασή του έντονα στοιχεία που παρέπεμπαν σ' εκείνη του Μάριο Μπανούσι. Σημείωνα επίσης ότι εμμέσως παρέπεμπε στην παράσταση «*Περί της εννοίας του προσώπου του Υιού του Θεού*» του Ρομέο Καστελούτσι, και συγκεκριμένα με τη σκηνή όπου ο εγγονός πλένει και αλλάζει πάνες στην ανήμπορη γιαγιά, θυμίζοντας την αντίστοιχη του Καστελούτσι με τον γιο και τον ανήμπορο πατέρα του. Τώρα, μια πανομοιότυπη σκηνή αποφάσισε να εισαγάγει στην παράσταση του ο Μπανούσι, όταν ο γιος, όπως ήδη αναφέρθηκε, κάνει ακριβώς το ίδιο σε μια διόλου αμελητέας διάρκειας σκηνή. Η τόσο

σύντομη επανάληψη πανομοιότυπης σκηνής από δύο νέους δημιουργούς, δυστυχώς, ακυρώνει την όποια δύναμή της.

Από την άλλη, η μητέρα-τροφός με τα τεράστια στήθη παραπέμπει ευθέως στην υπερμεγέθη Κλυταιμνήστρα της «*Ορέστειας*» του Καστελούτσι, αυτή που ο ίδιος ο Ιταλός σκηνοθέτης είχε αποκαλέσει ως «μητέρα-φάλαινα», καθώς, εκεί, απορροφά τον γιο της Ορέστη. Τέλος, η σκηνή της γέννησης των δύο αγοριών μέσα από την οπή του στρώματος και τα ανοιχτά πόδια της γυναίκας, παραπέμπει αμυδρά στη σκηνή γέννησης του Διονύσου στο «*Dionysus '69*» του Richard Schechner, αναφορά του σκηνοθέτη σε τελετουργικό των Asmati της Δυτικής Παπούα.

Δεν έχω αντίρρηση για τις διαπαραστασιακές αναφορές, αρκεί να είναι οργανικά δεμένες και, κυρίως, να ανασπασιοδοτούνται εντός του νέου παραστασιακού γεγονότος. Δηλαδή, να μην αποτελούν απλή αντιγραφή εντός ενός πλαισίου που δεν τις ενσωματώνει λειτουργικά. Δεν έχω αντίρρηση, επίσης, με τους αργούς χρόνους με τους οποίους κινούνται τα πρόσωπα, προσδίδοντας έναν τελετουργικό χαρακτήρα στην όλη παράσταση. Οι αργοί σκηνικοί χρόνοι, άλλωστε, όπως τους έχει δώσει και καθιερώσει κατεξοχήν ο **Θεόδωρος Τερζόπουλος**, παραπέμπουν στον πραγματικό, ξεχασμένο πλέον, παραδοσιακό χρόνο και ταυτόχρονα στους χρόνους της αισχύλειας τραγωδίας.

Θα επικροτήσω, επίσης, τον τρόπο με τον οποίο τα ολόγυμνα σώματα των ηθοποιών ανάγονται σε κινούμενα γλυπτά ιδιαίτερης ομορφιάς, έτσι όπως λούζονται σε ζεστούς φωτισμούς ή αναδεικνύονται μέσα στο ημίφως. Το γυμνό σώμα, απενοχοποιημένο, «ντυμένο» με τους κατάλληλους φωτισμούς, γίνεται είτε σύμβολο ερωτικής δοτικότητας είτε σώμα-σήμα, δηλώνει, δηλαδή, την απόλυτη ένδειά του απέναντι στο πένθος, τον θάνατο της μάνας.

Παρ' όλα αυτά, η όλη αισθητική της παράστασης δεν κατάφερε να συν-κινήσει, να πάρει μαζί της τον θεατή. Δημιουργούσε απόσταση και εν μέρει κάποιες σκηνές της έμοιαζαν ασύνδετες με το κεντρικό ζητούμενο. Γι' αυτό και η προσωπική εικόνα που πέφτει στο τέλος –και που υποθέτουμε ότι αναπαριστά τη μητέρα του σκηνοθέτη με τον ίδιο μωρό να θηλάζει– μοιάζει περισσότερο να τοποθετεί εκβιαστικά την όλη παράσταση σε ένα ατομικό-συγκινησιακό πλαίσιο.

Μένουν, ωστόσο, οι ηθοποιοί/χορευτές που υπηρέτησαν με πλήρες δόσιμο το σκηνοθετικό όραμα. Με τα εύπλαστα σώματά τους να παίρνουν στάσεις εξω-ανθρώπινες, περπατώντας, για παράδειγμα, ανάσκελα στα πόδια και στα χέρια, θυμίζοντας παραστάσεις του **Δημήτρη Παπαϊωάννου**, έδειχναν την απόλυτη δοτικότητα τους στο σκηνοθετικό όραμα, έστω κι αν τέτοιες εικόνες έμεναν χωρίς δραματουργικό αντίκρισμα.

Η **Αγγελική Στελλάτου**, στον ρόλο της γριάς μάνας, υπήρξε συγκλονιστική στις στάσεις του σώματός της, στις εύπλαστες κινήσεις της, στην όλη της σκηνική παρουσία. Πολύ καλός κινησιολογικά, ο **Φώτης Στρατηγός** στον ρόλο του γιου, τον οποίο παρακολουθούμε σε όλες τις φάσεις της ζωής του, το δέσιμο με τη μάνα, τις ερωτικές του περιπέτειες, ενώ δημιουργήσε ωραία σύνολα στις εικόνες του με τον ιδιαίτερα εύπλαστο σωματικά **Δημήτρη Λαγό**. Αέρινες ή επιβλητικές, οι **Παναγιώτα Γιαγλή**, **Βασιλική Δρίβα** και **Ηλία Κουκουζέλη** συμπληρώνουν τη διανομή.

Παρά το γεγονός ότι η μεγάλη σκηνή δημιουργούσε βάθος που επέτρεπε το παιχνίδι με τους φωτισμούς, έχω την αίσθηση ότι μια μικρότερη σκηνή θα μπορούσε να κινητοποιήσει αποτελεσματικότερα το συγκινησιακό του θεατή. Ο Μάριο Μπανούσι έχει επιλέξει να εξορίσει τον λόγο από τις παραστάσεις του, στηριζόμενος σ' ένα θέατρο της εικόνας, το οποίο ακολουθούν κάποιοι από τους σημαντικότερους σύγχρονους σκηνοθέτες. Πιστεύω ότι αυτό που πρέπει να προσέξει είναι οι εικόνες του να είναι στιβαρές και, κυρίως, με ισχυρούς συνεκτικούς αρμούς μεταξύ τους. Κάτι που διέθετε αναμφισβήτητα η παράσταση «*Goodbye, Lindita*».

MAMI

Ο Μάριο Μπανούσι στη Στέγη

Μάριο Μπανούσι

«MAMI»

06/02 - 22/03/2025

Στέγη Ιδρύματος

Ωνάση

Καγετάνο Σότο Ντάριο Σούσα

«Ο ΔΙΚΟΣ ΜΑΣ ΤΣΑΪΚΟΦΣΚΙ ΕΧΕΙ ΜΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΛΟΓΙΚΗ»

Το έργο «Τσαϊκόφσκι» στην ΕΛΣ φωτίζει τις άγνωστες πλευρές του συνθέτη, μέσα από την αλληλογραφία του και τις λιγότερο γνωστές μουσικές του

Της ΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΣΚΙΝΑ

Στις 13 Φεβρουαρίου κάνει πρεμιέρα στην Εθνική Λυρική Σκηνή ο «Τσαϊκόφσκι» των Καγετάνο Σότο και Ντάριο Σούσα. Πρόκειται για μια παράσταση χορού αφιερωμένη στη ζωή του μεγάλου Ρώσου συνθέτη, που εμπνέεται από τις προσωπικές του επιστολές στα αγαπημένα του πρόσωπα. Εμείς μπήκαμε στις πρόβες, μιλήσαμε με τους δύο δημιουργούς και παρακολουθήσαμε και τον τρόπο που δουλεύουν με τους χορευτές. Κατά τη διάρκεια της κουβέντας μας μιλούσε περισσότερο ο Καγετάνο Σότο, ενώ ο Ντάριο Σούσα έκανε πάντοτε καίριες παρατηρήσεις για σημαντικές λεπτομέρειες. Ίδιος ήταν και ο τρόπος που τους είδα να δουλεύουν πάνω στο έργο με τους χορευτές. Ο Κ.Σ. δούλεψε τις λεπτομέρειες κάθε σκηνής και ο Ντ.Σ. παρακολουθούσε από πιο μακριά, παρεμβαίνοντας εκεί όπου έκρινε ότι χρειαζόταν.

— Την παράσταση την υπογράφετε μαζί. Είναι το πρώτο έργο που συνυπογράφετε; Πώς προέκυψε η ιδέα;

Κ.Σ. Προερχόμαστε από διαφορετικά backgrounds. Εγώ από ένα πιο καλλιτεχνικό, εκείνος από πιο τεχνοκρατικό, αλλά είμαστε ζευγάρι από το 1999. Όταν εγώ ξεκίνησα να εργάζομαι ως χορογράφος, είχα ανάγκη από μια πιο τεχνοκρατική υποστήριξη στη δουλειά μου, για τα οικονομικά και άλλα πρακτικά ζητήματα. Τότε ήταν που αρχίσαμε να συνεργαζόμαστε. Λόγω της δικής του περιέργειας και της αγάπης του για την τέχνη, ο Ντάριο άρχισε να εμπλέκεται λίγο περισσότερο στις δημιουργίες μου και έγινε ο ατζέντης μου. Οπότε ουσιαστικά δουλεύει εδώ και χρόνια μαζί μου ανεπίσημα. Με τον «Τσαϊκόφσκι» νιώσαμε ότι ήταν η ευκαιρία όχι να κάνει ο καθένας τα δικά του από την πλευρά του (εγώ χορογραφία, εκείνος σκηνογραφία), αλλά να κάνουμε τα πάντα μαζί.

— Επομένως δεν υπάρχουν μοιρασμένες αρμοδιότητες στην παράσταση;

Κ.Σ. Πολύς κόσμος μάς ρωτάει ποιος κάνει τι. Εμείς απαντάμε ότι εδώ τα κάναμε όλα μαζί. Ούτε εγώ ούτε ο Ντάριο βλέπουμε κάποιο όριο ο ένας στη δουλειά του άλλου. Όταν σκέφτομαι κάτι, του το λέω, το ίδιο κι εκείνος, και δίνουμε κουράγιο ο ένας στον άλλο, ώστε να προχωρήσουμε ένα βήμα παραπέρα. Εγώ είμαι ο χορευτής, αλλά κι ο Ντάριο έχει πολλές γνώσεις από χορό και μπορεί να δώσει κάποιες οδηγίες στους χορευτές όπου κρίνει. Από την άλλη, όλα τα υλικά για την παράσταση (κοστούμια, φώτα, σκηνικά), τα επιλέξαμε μαζί. Επομένως, δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι ρόλοι. Κρατάμε ο ένας το χέρι του άλλου και πάμε παραπέρα μαζί. Και μοιραζόμαστε τις ιδέες μας.

— Τι το ιδιαίτερο έχει ο δικός σας «Τσαϊκόφσκι»;

Ντ.Σ. Τα μπαλέτα που έχει συνηθίσει να παρακολουθεί το κοινό λειτουργούν λίγο πολύ με τον ίδιο τρόπο. Εμείς θέλαμε να δουλέψουμε πάνω σε δημιουργίες που δεν είχαν ξαναπαρουσιαστεί στο κοινό και να βρούμε και μια ιστορία ώστε να τις διηγηθούμε στον κόσμο όπως κανείς δεν το είχε κάνει μέχρι τώρα. Έτσι, ο δικός μας Τσαϊκόφσκι έχει μια εναλλακτική λογική. Μάλιστα, πέρα από το χορευτικό κομμάτι, υπάρχει και πολύ κείμενο, από τις επιστολές του Τσα-

© ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

© ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

ϊκόφσκι και αποσπάσματα εφημερίδων. Οπότε οι χορευτές μιλάνε κιόλας, κάτι που δεν συμβαίνει συνήθως επί σκηνής. **Κ.Σ.** Κι ο Ντάριο είναι πολύ καλός στο να τους καθοδηγεί σ' αυτό το κομμάτι.

— **Πότε έγινε η παγκόσμια πρεμιέρα της παράστασης; Πώς προέκυψε η παρουσίαση στη Λυρική;**

Ντ.Σ. Η πρεμιέρα έγινε πριν από δύο χρόνια. Έχει ανέβει από τότε συνολικά 4 φορές (Κροατία, Ιταλία και Γερμανία), ενώ αυτή είναι η πέμπτη.

Κ.Σ. Πώς προέκυψε; Ο Κωνσταντίνος Ρήγος, καλλιτεχνικός διευθυντής της ΕΛΣ, παρακολούθησε την πρεμιέρα στη Λειψία και μας προσκάλεσε να έρθουμε να το διδάξουμε στους χορευτές του.

— **Τι αλλαγές υπάρχουν σ' αυτή την εκδοχή σε σχέση με το πρώτο ανέβασμα;**

Κ.Σ. Κάθε φορά που δουλεύουμε με κάποιο μπαλέτο, αναζητούμε τρόπους να ανεβάσουμε τον πήχη. Οπότε πάντα κάνουμε αλλαγές. Γιατί οι καλλιτέχνες είναι κάθε φορά διαφορετικοί. Έπρεπε να καταλάβουν τις δικές μας φιλοδοξίες, να μπουν στον δικό μας κόσμο κι εμείς, από την άλλη, έπρεπε να τους κάνουμε τον χώρο ώστε να αναπτυχθούν μέσα από τη δική μας φιλοδοξία. Όχι απλώς να αντιγράψουν τις οδηγίες μας.

Παράλληλα, κάθε φορά που επεξεργαζόμαστε ένα έργο, προσπαθούμε να το πάμε ένα βήμα παραπέρα. Κοιτάμε την κάθε λεπτομέρεια που θα μπορούσε να ανεβάσει έστω και λίγο την παράσταση.

— **Ποιο ήταν το βασικό υλικό που σας ενέπνευσε; Πώς δουλέψατε το έργο;**

Ντ.Σ. Υπάρχουν πολλοί τρόποι να προσεγγίσεις μια προσωπικότητα. Εμείς δεν θέλαμε να χρησιμοποιήσουμε την παραδοσιακή μέθοδο.

Κ.Σ. Ο Ντάριο ήταν εκείνος που ανακάλυψε τις επιστολές του συνθέτη. Ήταν όλα τα γράμματα που είχαν απαγορευτεί από το Κρεμλίνο γιατί ήθελαν να αποκρύψουν την προσωπική του ζωή.

Θα παρομοιάζα τις επιστολές τού τότε με το Instagram και το Facebook τού σήμερα. Συνήθιζαν άλλωστε να γράφουν 3-4 γράμματα την ημέρα εκείνη την εποχή. Παράλληλα, οι επιστολές αντιπροσώπευαν και το κοινωνικό στάτους κάθε οικογένειας.

Κάπως έτσι ξεκινήσαμε να δουλεύουμε με τα γράμματα. Εγώ ήθελα να οργανώσω τα πάντα σε κεφάλαια. Κι ο Ντάριο αντιπρότεινε: να δημιουργήσουμε ένα βιογραφικό μπαλέτο. Και να τονίσουμε τις στιγμές που εμείς πιστεύουμε ότι πρέπει να τονιστούν. Και δε μιλάω για το επάγγελμά του, αλλά για την προσωπική του ζωή. Και ειδικότερα για όσα πράγματα ζούσε κρυφά...

— **Ποιες είναι οι άγνωστες πτυχές του Τσαϊκόφσκι που θέλατε να αναδείξετε με το έργο σας;**

Ντ.Σ. Ο Τσαϊκόφσκι δεν ήταν ένας παραδοσιακός άνθρωπος. Την έζησε τη ζωή του στο έπακρο. Έκανε μια τρελή ζωή. Έκανε πολλά πράγματα στο περιθώριο, ζούσε μέσα

στις αντιφάσεις. Αλλά έζησε αυτά που ήθελε.

Κ.Σ. Δεν θέλαμε να τονίσουμε τα επιτεύγματά του, αλλά να παρουσιάσουμε τον άνθρωπο πίσω από την αυθεντία. Αλλά και το πώς τον έβλεπαν οι άλλοι. Ποια ήταν η επιρροή που είχαν πάνω του τα μέλη της οικογένειάς του, η μητέρα του, τα δίδυμα αδέρφια του (ένας μάλιστα από τους δύο αυτούς αδερφούς του ήταν και ο βιογράφος του). Επίσης μαθαίνουμε ότι ήταν ομοφυλόφιλος και, φυσικά, αναγκασμένος να το κρύβει. Αλλά η οικογένεια και οι κοντινοί του φίλοι το γνώριζαν καλά. Ωστόσο, τον υποχρέωσαν να παντρευτεί, γιατί αυτό επέβαλε τότε η κοινωνία. Αυτό δεν τον εμπόδιζε να ζει τη ζωή του. Είχε πολλούς εραστές, κάπνιζε και ταξίδευε πολύ. Ήθελε να ταξιδέψει μακριά από τη Ρωσία, γιατί ένιωθε ότι δεν ταίριαζε σ' αυτή τη χώρα. Αλλά σε άλλα μέρη τον αντιμετώπιζαν ως ξένο.

— **Πόσο απαιτητικό είναι το έργο για τους χορευτές;**

Ντ.Σ. Είναι πολύ απαιτητικό. Έχει πολλές τεχνικές δυσκολίες και απαιτεί πολύ καλή φυσική κατάσταση και άρτια τεχνική.

Κ.Σ. Είναι πολύ δύσκολες οι χορογραφίες, όπως για κάθε χορευτή ανά τον κόσμο. Γιατί πρέπει να πας πιο πάνω από εκεί που ονειρεύεσαι. Πάντα λέμε στους χορευτές: αν δεν θες να έρθεις να χορέψεις μαζί μας, μην το κάνεις. Δεν θα σε υποχρεώσουμε. Αλλά αν θέλεις να έρθεις, τότε πρέπει να δουλέψεις πολύ σκληρά. Οι χορευτές λένε ότι είναι τεράστια πρόκληση γι' αυτούς αλλά το αγαπούν. Όσο για τις χορογραφίες της παράστασης, η βάση τους είναι κλασική, αλλά πηγαίνει προς τη μοντέρνα κατεύθυνση. Άλλωστε, χρειάζεται κλασική εκπαίδευση για να μπορέσεις να χορέψεις πιο μοντέρνα. Οπότε κάποιος χωρίς κλασική εκπαίδευση δεν θα μπορέσει ποτέ να χορέψει τα κομμάτια μας.

— **Με ποια κριτήρια επιλέξατε τη μουσική του έργου;**

Κ.Σ. Θέλαμε να επιλέξουμε όλα τα κομμάτια που το κοινό του μπαλέτου δεν συνδέει με τον Τσαϊκόφσκι. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα ακουστούν στην παράσταση τα πιο δημοφιλή του έργα, όπως η «Λίμνη των κύκνων», ο «Καρυοθραύστης», η «Ωραία κοιμωμένη». Έχει συνθέσει μια τεράστια ποικιλία από κομμάτια (συμφωνίες, κονσέρτα, μινουετα...), που προσπαθήσαμε να χρησιμοποιήσουμε ώστε να δείξουμε και μια άλλη πλευρά του.

Ντ.Σ. Υπάρχουν κάποια κομμάτια που είναι πολύ μελαγχολικά και κάποια άλλα πολύ αλέγκρα.

Κ.Σ. Το πιο σοκαριστικό στοιχείο είναι ότι κατά τη διάρκεια της Επανάστασης πολλά από αυτά τα κομμάτια είχαν απαγορευτεί. Και αυτή η «πολιτιστική ακύρωση» επανέρχεται στις μέρες μας. Νιώθω μεγάλη απελπισία για την πολιτική κατάσταση αυτή τη στιγμή στη Ρωσία.

— **Αποφασίσατε να φτιάξετε το έργο πριν ξεσπάσει ο πόλεμος με την Ουκρανία, έτσι δεν είναι;**

Ντ.Σ. Ακριβώς. Και ενώ ήμασταν σοκαρισμένοι με το πόσο καταπιεσμένος ήταν τότε ο Τσαϊκόφσκι, συνειδητοποίησα ότι κάπως έτσι είναι και σήμερα τα πράγματα

στη Ρωσία. Και το έχουμε βάλει αυτό στο έργο.

Κ.Σ. Όταν παρουσιάσαμε για πρώτη φορά το έργο, συνειδητοποιήσαμε ότι είχε ξεκινήσει μια ήπια αντι-γκέι προπαγάνδα. Τώρα τα πράγματα έχουν χειροτερέψει. Οπότε με τρομάζει το τι θα ακολουθήσει. Φαίνεται ότι δεν μαθαίνουμε από την ιστορία. Και σήμερα το έργο «Τσαϊκόφσκι» είναι πολύ επίκαιρο, ειδικά για τη Ρωσία. Γιατί στην εποχή που ζούσε ο συνθέτης, οι γυναίκες δεν είχαν δικαιώματα. Σήμερα, πηγαίνουμε προς τα πίσω δυστυχώς, έπειτα από τόσους αγώνες.

— **Πώς επιλέξατε τα κοστούμια και τα φώτα;**

Κ.Σ. Όταν σχεδιάζαμε τα κοστούμια, θέλαμε να επιλέξουμε υλικά που δεν χρησιμοποιούν άλλοι. Πήγαμε λοιπόν μαζί στη Νέα Υόρκη. Θέλαμε να φέρουμε το θέατρο μέσα στο θέατρο αλλά με υλικά που ο κόσμος δεν είναι συνηθισμένος να βλέπει. Γι' αυτό και επιλέξαμε αυτά τα κοστούμια που θα δείτε επί σκηνής, με υλικά που δεν συνηθίζουμε να βλέπουμε σε μπαλέτα.

Ντ.Σ. Το ίδιο συνέβη και με τα φώτα. Ψάχναμε κάτι που δεν το χρησιμοποιούν οι άλλοι. Η ιδέα μάς ήρθε όταν ήμασταν στο Βανκούβερ. Τα φώτα που χρησιμοποιούμε στην παράσταση προέρχονται από τη βιομηχανία του κινηματογράφου. Ψάχνοντας να βρω παρόμοια μ' αυτά που είχαμε δει στο Βανκούβερ, ανακάλυψα τα φώτα που έχουμε στην παράσταση στην Κροατία.

Κ.Σ. Είναι πολύ ιδιαίτερα, γιατί κάνουν αντικατοπτρισμούς πάνω στη σκηνή.

— **Σε ποια χώρα είναι η βάση σας;**

Είμαστε πολύ τυχεροί που ζούμε στη Βαρκελώνη, που είναι η πατρίδα μου. Επίσημα ζούμε στην Ισπανία, αλλά περνάμε και πολύ χρόνο στην Κροατία. Οπότε ζούμε ανάμεσα στη Βαρκελώνη και στο Ζάγκρεμπ. Στη Βαρκελώνη έχουμε ένα διαμέρισμα στο κέντρο της πόλης, με όλη την τρέλα. Αντίθετα, στο Ζάγκρεμπ ζούμε σ' ένα μικρό χωριό που ονομάζεται Σαμομπόρ, κοντά στη φύση, μέσα στην ηρεμία.

— **Στη δουλειά σας επιλέγετε τον δύσκολο δρόμο, τον μη δοκιμασμένο, αυτό που δεν κάνουν οι άλλοι. Γιατί;**

Ντ.Σ. Μας αρέσει να σκεφτόμαστε πάντα out of the box και να πηγαίνουμε τη δουλειά μας ένα βήμα παραπέρα. Πάντα βγαίνουμε από την comfort zone μας. Και πολλές φορές, όταν δουλεύουμε, το ένα πράγμα οδηγεί στο άλλο.

Κ.Σ. Ανέκαθεν πίστευα ότι οι έξυπνοι άνθρωποι δεν είναι ποτέ ευχαριστημένοι με τις απαντήσεις που δίνουν. Ψάχνουν συνεχώς πώς θα βελτιωθούν Ένας αληθινά σπουδαίος καλλιτέχνης είναι πάντα σεμνός. Η μετριότητα είναι εκείνη που προκαλεί έπαρση. Όσο καλύτερος είσαι, τόσο πιο ταπεινός είσαι. **A**

Ο Τσαϊκόφσκι έκανε πολλά πράγματα στο περιθώριο, μέσα στις αντιφάσεις. Αλλά έζησε τη ζωή του στο έπακρο.

INFO
Εθνική Λυρική
Σκηνή, Αίθουσα
Σταύρος Νιάρχος,
14, 16, 21, 22, 23
Φεβρουαρίου 2025
στις 19:30
(Κυριακή στις 18:30)

Βασίλης Καραποστόλης «Όταν η γνώση είναι ζωή»

Μιλήσαμε με τον καθηγητή με αφορμή το νέο του βιβλίο, μια πραγματεία για την παιδεία, την οικογένεια και τους νέους

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΗΜΟΥ

Γεννημένος στην Αθήνα, ο Βασίλης Καραποστόλης είναι ομότιμος καθηγητής Πολιτισμού και Επικοινωνίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Εκτός από τις μελέτες και τα δοκίμιά του για τα ήθη στον σύγχρονο κόσμο, από το 1995 έχουν δημοσιευθεί και πολλά λογοτεχνικά έργα του. Το νέο του βιβλίο, με τίτλο «Όταν η γνώση είναι ζωή» (εκδόσεις Πατάκη), απαρτίζεται από δοκίμια που μιλούν για την παιδεία, την οικογένεια και τους νέους σήμερα.

Όλα τα κείμενα που περιλαμβάνονται στον τόμο αυτό ξεκινούν από την πεποίθηση ότι ο άνθρωπος είναι ένα πλάσμα που κατά βάθος δυστυχεί όταν οι καταστάσεις τον σέρνουν πίσω τους. Ζώντας σε μια εποχή που διαμνύει στον άνθρωπο πως δεν χρειάζεται, αλλά δεν θα ήταν και ικανός να σχεδιάζει τη ζωή του και να παίρνει τις ανάλογες αποφάσεις, η μόνη διέξοδος είναι η γνώση και η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Ο Βασίλης Καραποστόλης μίλησε στην ATHENS VOICE για τη σημερινή κατάσταση της ελληνικής κοινωνίας, τα προβλήματα που την ταλανίζουν και τους τρόπους με τους οποίους κανείς μπορεί να οχυρωθεί απέναντι σε έναν καταγισμό πληροφοριών από τη μία, και στο φαινόμενο της «αποξένωσης» από την άλλη.

Βασίλης
Καραποστόλης
«Όταν η γνώση
είναι ζωή»
εκδ. Πατάκης

—Σίγουρα βιώνουμε μια κρίση σήμερα, που αφορά όχι μόνο τη νέα γενιά και την εκπαίδευση, αλλά απλώνεται σε όλους τους κοινωνικούς τομείς. Είναι κατά τη γνώμη σας μια κρίση άνευ προηγούμενου;

Το μεγαλύτερο πρόβλημα σήμερα είναι η ταπείνωση της ανθρώπινης νοημοσύνης. Βρισκόμαστε σε ένα σημείο οδυνηρό έπειτα από μια εξέλιξη που άρχισε εδώ και μερικές δεκαετίες. Τι συμβαίνει; Την ώρα που ο σύγχρονος άνθρωπος ακούει από παντού ότι αυξάνονται οι κάθε λογής πληροφορίες και γνώσεις, νιώθει ένα είδος παραζάλης, μια σύγχυση που τελικά προσβάλλει την ίδια του τη διάνοια. Νιώθει πως δεν μπορεί να καταλάβει ακόμα και αυτά που άμεσα τον αφορούν. Όλα γύρω του είναι σαν να έχουν στήσει έναν χορό που κοροϊδεύει το μυαλό του — αυτό το μυαλό που τόσο πολύ κολάκεψαν οι δύο προηγούμενοι αιώνες. Ποτέ πριν δεν κυριάρχησε τόσο πολύ ή αίσθηση πως η ανθρώπινη σκέψη ματαιοπονεί, πως, όσο και να δουλεύει, δεν πρόκειται να βγάλει άκρη.

—Στο βιβλίο υποστηρίζετε πως το πρόβλημα ξεκινά από τη γενικότερη κατάσταση της κοινωνίας, τα σημερινά πρότυπα, τις οικονομικές δυσκολίες και όλα αυτά που τελικά οδηγούν στην οργή των νέων. Υπάρχει

ΤΟ ΑΝ-ΘΡΩΠΙΝΟ ΠΛΑΣΜΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΖΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΗ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΝΑ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ ΤΙΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥ. ΓΙΑ ΝΑ ΤΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΕΙ ΟΜΩΣ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΜΕΝΟ ΝΑ ΔΟΚΙΜΑΣΕΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

περιθώριο να γίνουν βήματα προς το καλύτερο, κατ' αρχάς σε ατομικό επίπεδο;

Το χειρότερο που μπορεί να συμβεί στο μέσο άτομο σήμερα, από ψυχική άποψη, είναι να του πουν, και να το δεχτεί, να αποτραβηχτεί στον εαυτό του ώστε να ασφαλιστεί απέναντι στο χάος τού έξω κόσμου. Αυτό συνέβη στις μέρες μας. Δόθηκε το σύνθημα να βρει ο καθένας τον κρυμμένο και αυθεντικό εαυτό του. Για να τον κάνει τι όμως; Το ανθρωπινό πλάσμα χαρακτηρίζεται από την ανάγκη που έχει να αναπτύσσει τις δυνάμεις του. Για να τις αναπτύξει όμως είναι υποχρεωμένο να δοκιμάσει την αντίσταση των πραγμάτων. Και πώς θα τη δοκιμάσει αν μένει ζαρωμένο μέσα στο ατομικό του κελυφος; Η αντίφαση πληγώνει πολύ, ιδιαίτερα κάθε νέο άνθρωπο. Του ζητούν να αποκτά γνώσεις και δεξιότητες ίσα ίσα για να αμυνθεί απέναντι στη ζωή. Αλλά τότε η φυσική του ορμή πού θα πάει; Μοιραία θα αναχαιτιστεί και θα στραφεί αρχικά προς τα μέσα. Θα αισθανθεί ντροπή επειδή δεν ανέπτυξε τις δυνάμεις του και, για να καλυφθεί το έλλειμμα, η ντροπή θα γίνει οργή ασυγκράτητη. Η οργή των νέων σήμερα είναι μια αντίδραση στην τάση της σύγχρονης κοινωνίας να μεταχειρίζεται τη νεολαία σαν μια ηλικία πρόωρα κουρασμένη: της λένε πως δεν έχει να σχεδιάσει, έχει να διαχειριστεί, δεν έχει να δημιουργήσει, έχει ν' αρπάξει όσες μικροχαρές προλαβαίνει. Υπ' αυτές τις συνθήκες το μόνο που μένει είναι να μάθει ο νέος να στρέφει τα πυρά του εκεί που πρέπει. Να βάλλει εναντίον των διαφορών του και όχι εναντίον «παντός υπευθύνου».

—Αυτό μας φέρνει στο ζήτημα της εκπαίδευσης. Βλέπουμε κι εκεί μεγάλη ένταση. Ιστορικά, η αντίδραση των μαθητών απέναντι στους δασκάλους αποδιδόταν στην ανεπάρκεια των δεύτερων. Σήμερα όμως λέτε ότι το πρόβλημα είναι τελείως διαφορετικής φύσεως;
Αυτό που κυρίως άλλαξε τα τελευταία χρόνια είναι ότι το

σχολείο παρουσιάζεται στα μάτια των μαθητών σαν ένας θεσμός ήδη υπονομευμένος από το κοινωνικό περιβάλλον. Ενώ έξω από το προαύλιο οργιάζουν οι περισπασμοί, μέσα στις τάξεις οι δάσκαλοι ζητούν τη συγκέντρωση της προσοχής. Ενώ έξω ερεθίζεται με κάθε μέσο η ανυπομονησία, μέσα στις τάξεις παρέχονται οδηγίες για το πώς θα προσδεύσει κανείς σταδιακά, με υπομονή και με μέθοδο. Αν και αυτό δεν δηλώνεται φυσικά ποτέ, οι δυνάμεις της αγοράς κάνουν το σχολείο να μοιάζει σχεδόν παραπλανητικό. Είναι σαν να προσπαθεί να πείσει τα παιδιά πως τα σημαντικά πράγματα στη ζωή μένουν σταθερά, την ίδια στιγμή που τα πάντα φωνάζουν το αντίθετο. Και βέβαια οι νέοι δεν έχουν την πείρα για να καταλάβουν πως το να τρέχεις πίσω από τα εφήμερα δεν είναι απόλαυση, είναι δουλεία. Γι' αυτό και σκοπός της εκπαίδευσης παραμένει η «απαλλαγή από την τυραννία του παρόντος», για να θυμηθούμε τη ρήση του Κικέρωνα. Πόσοι δάσκαλοι όμως κατέχουν τη σχετική τέχνη και έχουν και το θάρρος να επιμένουν σ' αυτή την αρχή;

—Σε κάποιο σημείο του βιβλίου σας δίνετε ένα παράδειγμα από το έργο του Τζόυς «Το πορτρέτο του καλλιτέχνη» όπου ο ήρωας του μυθιστορήματος καταλήγει να εύχεται απλώς να γίνει «χρήσιμος». Είναι αυτό το αντίδοτο στη δυστυχία που μαστίζει τους νέους σήμερα;

Όσο περνά ο καιρός, τόσο περισσότερο ενισχύεται η υποψία σε πολλούς νέους ότι οι όποιες προσπάθειές τους έχουν ελάχιστες πιθανότητες να καρποφορήσουν. Εξαπλώνεται προκαταβολικά μια αίσθηση στείρότητας. Από την άλλη, πολλαπλασιάζονται οι προτροπές να αυξήσουν τα εφόδια τους. Για ποιο σκοπό όμως; Το αποτέλεσμα είναι –για να παραλλάξουμε ένα διάσημο απόφθεγμα– οι νέοι να έχουν όλα τα προσόντα εκτός από το προσόν να τα χρησιμοποιήσουν. Τίποτα δεν είναι πιο αποκαρδιωτικό για έναν άνθρωπο από το να του δείξουν πως είναι περιττός. Πόσο μάλλον όταν ξεκινά τη ζωή του. Το να περισσεύεις σημαίνει πως δεν υπάρχει λόγος να υπάρχεις, και τότε το μόνο που μένει είναι να εφεύρεις εσύ τον λόγο. Έτσι, το να γίνει κανείς χρήσιμος είναι μια απόφαση ενάντια στην ανυπαρξία. Κανείς στο βάθος δεν αρκείται στο να εξυπηρετεί αποκλειστικά τον εαυτό του. Ο βαθύτερος πόθος μας είναι να αποδείξουμε πως είμαστε απαραίτητοι στον κόσμο. Ακόμη και ο πιο αδύναμος, ο καταδικωμένος, ο άρρωστος είναι απαραίτητοι για να μπορεί να φανεί αν υπάρχει στους άλλους αρκετή συμπόνια, ή και αρκετή θέληση, για εξάλειψη του πόνου και της αδικίας.

—Στο κείμενο «Η βράβευση» περιγράψετε μια σκηνή όπου ένας μαθητής γυμνασίου παίρνει διάκριση από τους καθηγητές αφότου έγραψε την καλύτερη έκθεση στην τάξη. Η βράβευση αυτή τελικά κάθε άλλο παρά χαρά τού φέρνει. Τι μας διδάσκει αυτό το επεισόδιο;

Όταν επιδιώκει κανείς να διακριθεί –ή και όταν του τυχαίνει–, πρέπει να ξέρει πως θα πληρώσει ένα τίμημα. Το τίμημα αυτό είναι ο φθόνος. Στις μεγαλύτερες ηλικίες, λίγο ως πολύ, οι άνθρωποι που ξεχωρίζουν το παίρνουν κάποτε απόφαση πως, αν κερδίσουν μια επιδοκμασία, κάποιοι άλλοι θα θεωρήσουν πως αφαιρέθηκε από εκείνους. Είναι σαν η επιτυχία των μεν να υπενθυμίζει την αποτυχία των δε. Στις μικρότερες, ωστόσο, ηλικίες είναι πολύ πιο δύσκολο η ψυχή να προφυλαχτεί απ' αυτό το κεντρί. Ο νέος που ξεχωρίζει νιώθει μαζί με την ικανοποίηση ένα είδος λύπης, καθώς αποκόβεται από τους υπόλοιπους. Στο εξής θα πορευτεί μοναχός του. Τον περιμένουν τα συγχαρητήρια, οι κολακείες, η υποκρισία, οι τρικλοποδιές. Δεν θα είναι εύκολο. Ίσως όμως στην πορεία αντιληφθεί κάτι σημαντικό που θα διορθώσει κάπως την κατάσταση. Είναι η υποχρέωση επιστροφής ενός μέρους των ατομικών κερδών στο κοινό ταμείο. Ο επιτυχημένος γίνεται τότε δωρητής. Και είναι δίκαιο αυτό, γιατί όποιος διακρίνεται έχει πάντα κάποιες οφειλές στην κοινότητα των αφανών, ακόμη και σ' εκείνους που τον εμπόδισαν να ανέλθει. Χωρίς αυτούς θα ήταν λιγότερο έτοιμος να αγωνιστεί.

—Όσον αφορά την οικογένεια, οι ρόλοι σήμερα έχουν αλλάξει σε σχέση με τις προηγούμενες γενιές. Είναι προβληματική η αλλαγή αυτή; Και αν ναι, πώς μπορεί να διορθωθεί προς το καλύτερο;

Η οικογένεια σήμερα βρίσκεται, παραδόξως, στην ίδια μοίρα με τη νεότητα: η κοινωνία την αντιμετωπίζει περίπου ως περιττή. Οι εμπειρίες των γονέων, οι νοουθεσίες τους, οι αντιλήψεις τους θεωρείται ότι δεν συμβαδίζουν με όσα κινούνται στον σύγχρονο ρυθμό. Η οικογένεια δυσφημίζεται από την αγορά. Θα περίμενε κανείς να δοθεί μια μάχη, οι γονείς να υπερασπιστούν μαχητικά, για χάρη του κύρους τους, τις πεποιθήσεις τους. Πλην όμως εγκατέλειψαν τις πεποιοθήσεις τους φοβούμενοι πως διαφορετικά δεν θα ήταν αρκετά ευέλικτοι. Όταν όμως ελίσσεσαι αδιάκοπα, χάνεται το στίγμα σου. Οπότε τα παιδιά δεν βλέπουν στους γονείς τους αυτό που θα ήθελαν να δουν, έστω και αν για ένα διάστημα το αμφισβητήσουν. Είναι ανησυχνητικό να λείπει από τους προστάτες τους η αυτοπεποίθηση. Δεν εννοώ την κούφια ισχυρογνωμοσύνη που προκάλεσε και προκαλεί τόσες εξεγέρσεις των νέων κατά της γονεϊκής εξουσίας. Εννοώ τη θέληση εκείνη που δεν

διστάζει να πει αυτό είναι καλό και εκείνο κακό, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα τα κριτήρια και τα στοιχεία στα οποία βασίζεται. Μόνο αν λήξει αυτή η φυγομαχία η οικογένεια έχει ελπίδα να διασωθεί.

—Εκτός από τον ρόλο της οικογένειας και του σχολείου υπάρχει βέβαια και ο ρόλος του διαδικτύου και αυτού του τεράστιου όγκου πληροφοριών που δεχόμαστε παθητικά σε καθημερινή βάση. Πώς θα πρέπει οι νέοι να μάθουν να διαχειρίζονται αυτές τις πληροφορίες;

Το διαδίκτυο εξ ορισμού αντιτίθεται τόσο στην οικογένεια όσο και στο σχολείο, αφού προωθεί την ιδέα της ισοδυναμίας όλων με όλα. Με χίλιους τρόπους μάς λέει ότι τίποτα δεν υπερέχει του αντιθέτου του. Στην ουσία πρόκειται για τη διοχέτευση τεράστιων δόσεων σχετικισμού στα νεανικά μυαλά. Θεωρείται πως ό,τι κυκλοφορεί νομιμοποιείται, αφού κατάφερε να κυκλοφορεί. Προφανώς, θα έπρεπε κατά κάποιον τρόπο να κριθεί και να αξιολογηθεί. Όμως αυτό δεν μπορεί να το εξασφαλίσει οποιαδήποτε δεξιότητα διαχείρισης των πληροφοριών. Απαιτείται ιδιαίτερη γνώση. Αυτό σημαίνει πως στο σχολικό πρόγραμμα θα πρέπει να δοθεί χώρος ώστε οι μαθητές να μαθαίνουν να ζυγίζουν το σημαντικό έναντι του ασήμαντου, να μαθαίνουν να βλέπουν πίσω από τις «έξυπνες λύσεις» στις θόνες τους την κενότητα, την ανοησία ή την πονηριά. Φυσικά άλλες λειτουργίες του διαδικτύου μπορούν να αξιοποιηθούν καλύτερα. Ας μην ξεχνάμε όμως τη βασική διαφορά: πως, αν το διαδίκτυο θέλει τον άνθρωπο να περιδιαβάζει συνεχώς, η εκπαίδευση και ακόμη πιο πολύ η παιδεία τον θέλει να θεμελιώνεται. Για να σκεφτείς πρέπει να σταθείς.

—Δίνεται όμως αρκετή ώθηση στη σκέψη; Μήπως η σκέψη μοιάζει σήμερα κάπως κουραστική;

Αν το να σκέφτεται κανείς στην εποχή μας προκαλεί κούραση, αυτό δηλώνει πως κάτι άλλο θα μπορούσε να σκεφτεί στη θέση μας και να μας απαλλάξει από τον κόπο. Ως γνωστόν, προσφέρονται τελευταία –και θα προσφέρονται όλο και περισσότερο– τέτοιοι μηχανισμοί αυτόματου λογισμού. Το ερώτημα είναι τι θα γίνει με τη φυσική όρεξη του ανθρώπου να γνωρίζει τα πράγματα αυτοπροσώπως και εν συνεχεία να επεξεργάζεται τις γνώσεις του. Η αριστοτελική ιδέα ότι η εργασία της νόησης κανονικά συνοδεύεται από μια ιδιαίτερη ηδονή, επιβεβαιώνεται από την καθημερινή εμπειρία. Κάθε φορά που συνδέουμε μια αιτία με ένα αποτέλεσμα νιώθουμε πως τιμάμε μια έμφυτη ικανότητά μας. Είμαστε πλασμένοι λοιπόν για να εξηγούμε και να κατανοούμε. Ό,τι μας εμποδίζει σ' αυτό είναι εκθρόνός μας. Μας εμποδίζει να βρούμε την ιδιαίτερη εκείνη χαρά της γνώσης που αρμόζει στους ανθρώπους.

—Θεωρείτε πως υπάρχει τρόπος αυτή η χαρά να ενταχθεί σε ένα εκπαιδευτικό μοντέλο που να ταιριάζει στην εποχή μας; Και ποιο θα ήταν αυτό;

Προϋπόθεση για να αποκτήσει θέληση η γνώση μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι να αναθεωρηθεί μια αντίληψη που τείνει να κυριαρχήσει και αφορά τη διέγερση των ενδιαφερόντων των μαθητών. Επικράτησε η άποψη ότι η ανία των διδασκομένων μειώνεται όταν οι διδάσκοντες παίζουν έναν ρόλο σαν του ξεναγού. Συνοδεύουν τα παιδιά στις βόλτες τους ανάμεσα σε θέματα-εκθέματα στο τεράστιο μουσείο του πολιτισμού και της επιστήμης. Εκεί οδηγεί η λεγόμενη «πολυθεματικότητα» στα σχολικά βιβλία. Το μάτι του παιδιού περνά από σελίδα σε σελίδα παίζοντας με διάφορα εικονίδια και λεζάντες. Αλλά τότε γιατί παραπονόμαστε για το ότι η προσοχή των νέων δεν συγκεντρώνεται πουθενά; Για να εστιάσει η προσοχή σε ένα αντικείμενο, πρέπει από το αντικείμενο να δίνεται κάποια υπόσχεση: η υπόσχεση μιας ανακάλυψης, της λύσης σ' ένα αίνιγμα, της εύστοχης ερμηνείας μιας συμπεριφοράς. Η χαρά της γνώσης έρχεται μόνο όταν σε απορροφά αυτό που αρχικά σε κεντρίζει.

Στο συλλογικό επίπεδο –μιας κοινωνίας, μιας χώρας– η απορρόφηση αυτή δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο αν την εκπαίδευση τη δώσει μια ενοποιητική αρχή (σκαθισμένη από την ιστορία του τόπου και τα συμφέροντά του). Είναι αυτό που χρειάζεται σήμερα πάνω απ' όλα. Σε έναν κόσμο, σε έναν πλανήτη στον οποίο η αταξία έχει γίνει καθεστώς, είναι θέμα επιβίωσης να μπορεί ένα άτομο, όπως κι ένας λαός, να ορίζει τις προτεραιότητές του αντί να σέρνεται από δω και από εκεί. Οι αλαζόνες και ισχυροί του κόσμου έχουν σήμερα για όπλο τους την παρασκευή ενός ειδικού ναρκωτικού για τα πλήθη: της «ποικιλίας» των εντυπώσεων, σε συνδυασμό με το γρήγορο πέρασμα από μια εικόνα σε άλλη, από μια διάθεση σε άλλη. Απέναντι σ' αυτή τη διασπορά άλλο αντίβαρο δεν έχουμε από την πνευματική συνοχή. Αφού ο άνθρωπος νους έγινε νομάς, μετά εξερευνητής, έπειτα περιπληγής και κατόπιν τουρίστας, ήρθε ο καιρός να ξαναριζώσει κάπου – για να μην τρελαθεί. **■**

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΕ ΑΙΤΙΑ

Ο Γκούραμ Ντοτσανασβίλι αγαπούσε πολύ τη λογοτεχνία

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Όποτε με βγάλε ο δρόμος –και η ταξιδιωτική μανία μου– σε χώρες εξωτικές, ψάχνω να βρω κάποιο βιβλίο ντόπιου συγγραφέα για να διαβάσω. Συνήθως μεταφρασμένο στα αγγλικά. Έτσι συνέβη κι όταν, πριν λίγα χρόνια, ταξίδεψα στη Γεωργία. Αφού προσγειώθηκα στην Τιφλίδα και περπάτησα ονειροπολώντας πλάι στο ποτάμι που τη διασχίζει, αφού πήρα το τρένο ως το Βατούμι, την παλιά Κολχίδα απ' όπου ο Ιάσων έκλειψε τη Μήδεια (για κακή τύχη όλων), αφού επισκέφτηκα το σπίτι του Στάλιν στο πατρογονικό του χωριό κι ήπια το αγαπημένο του γεωργιανό κρασί, έψαξα επιτέλους να βρω κάποιο βιβλίο Γεωργιανού συγγραφέα.

Στην Τιφλίδα υπάρχουν μερικά πολλά όμορφα μικρά βιβλιοπωλεία που λειτουργούν και σαν καφέ. Σε ένα από αυτά μου πρότεινε μια ευειδής υπάλληλος –που είχε ολοφάνερα προβεί σε πλαστική επέμβαση μύτης– να διαβάσω το βιβλίο ενός αυτόχθονα συγγραφέα, που η νουβέλα του υπήρχε μεταφρασμένη στα αγγλικά. Ο συγγραφέας λεγόταν Γκούραμ Ντοτσανασβίλι και το βιβλίο του είχε τίτλο: «Ο άνθρωπος που αγαπούσε πολύ τη λογοτεχνία». Υπέθεσα ότι αναφερόταν σε μένα κι έτσι το αγόρασα και κάθισα παρευθύς να το διαβάσω στο κηπάριο του βιβλιοπωλείου νίνοντας έναν καπουτσίνο.

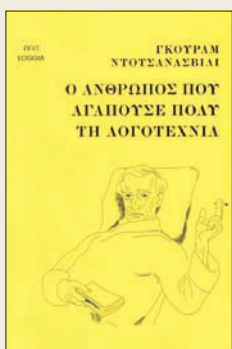
Προχθές, καθώς μπήκα σε ένα βιβλιοπωλείο στο κέντρο της Αθήνας, έπεσα πάνω στο ίδιο βιβλίο, αυτή τη φορά μεταφρασμένο στα ελληνικά από τις εκδόσεις Loggia. Το πήρα όχι μόνο για να το διαβάσω και στη γλώσσα μου, αλλά και για να θυμηθώ εκείνη την όμορφη αίσθηση που μου είχε αφήσει η Τιφλίδα.

Πρόκειται για μια ευφάνταστη ιστορία που περιπαίζει με χιούμορ τη γραφειοκρατία του σοβιετικού καθεστώτος, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύει τα συναρπαστικά αποτελέσματα που φέρνει η λογοτεχνία στην ψυχοσύνθεση ενός αναγνώστη. Μια ωραία πρωία, ένας νέος υπάλληλος λαμβάνει την εντολή από τον προϊστάμενό του

να διεξάγει μια έρευνα για την προσωπική ζωή των πολιτών, ώστε το κράτος να φροντίσει για την καλύτερη υγεία τους – ει δυνατόν. Ο νεαρός υπάλληλος, γεμάτος σφρίγος και ανάγκη να αποδείξει στον προϊστάμενο την αξία του εφορμά με το ερωτηματολόγιο ανά χείρας. Παίρνει συνεντεύξεις από διάφορους που συναντάει στον δρόμο του, ώσπου πέφτει πάνω σε έναν ηλικιωμένο φωτογράφο που έχει ένα παράξενο κουσούρι: αγαπάει πολύ τη λογοτεχνία.

Αναστατωμένος από τις απαντήσεις του φωτογράφου, ο νεαρός υπάλληλος σπεύδει να ενημερώσει τον προϊστάμενό του για το σπάνιο αυτό εύρημα και μαζί πλέον επιστρέφουν στο μαγαζί του φωτογράφου, όπου ακολουθεί μια συζήτηση περί λογοτεχνίας και άλλων δαιμονίων τέτοιας υφής που ο προϊστάμενος, αφού ξεροκαταπιεί κάμποσες φορές, αφού ρίξει εξοργισμένα βλέμματα στον υφιστάμενό του και αφού αρνηθεί να ποζάρει για τον φωτογράφο που αγαπούσε πολύ τη λογοτεχνία, τρέπεται σε φυγή ακολουθούμενος από τον νεαρό υπάλληλο αλλά και από τον φωτογράφο που επιμένει να τον απαθανάτισει.

Να τιμήσω εδώ τον μεταφραστή **Δημήτρη Τσεκούρα** και τις εκδόσεις Loggia που μας δίνουν την ευκαιρία να διαβάσουμε αυτήν την αριστουργηματική νουβέλα, που δύσκολα λησμονείται από όλους εμάς που αγαπήσαμε πολύ τη λογοτεχνία.

Γκούραμ Ντοτσανασβίλι
Ο άνθρωπος που αγαπούσε πολύ τη λογοτεχνία
εκδ. Loggia

Το υπερθέαμα της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας

Του ΗΛΙΑ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΥ*

Ενώ έξω περνάει ο παλιατζής που αγοράζει «παλιές μπανιέρες», εγώ κάθομαι στον αναπαυτικό μου καναπέ ένα ηλιόλουστο πρωινό του Φεβρουαρίου και ξεφυλλίζω το νέο βιβλίο του Γιώργου Αριστίνου για τον «Μοντερνισμό στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία», με τίτλο «**Νάρκισσος και Ιανός**», που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Νίκας.

Σύμπτωση; Δεν νομίζω.

Πατί, αντίθετα με ό,τι θα μπορούσε να υποθέσει κανείς (μη ειδικός και εκτός του φιλολογικού ιερατείου), ο Μοντερνισμός δεν αποκλείει το παλιό, αλλά μάλλον το ενσωματώνει με έναν τρόπο που το εισάγει κι αυτό στην όποια Αναγέννηση. Με την έννοια αυτή, πολλοί παλαιοί λογοτέχνες και καλλιτέχνες ανήκουν στη Νεωτερικότητα, επειδή την προετοιμάζουν ή επειδή συμβάλλουν στον ανεστραμμένο διάλογο του παλιού με το καινούργιο. Αργότερα, αυτός ο διάλογος παίρνει σάρκα και οστά και διαπερνά οριζοντίως όλες τις μορφές τέχνης, γίνεται παράκαιρος, με εξέχον παράδειγμα –επειδή το διάβαζα πρόσφατα– τη σχέση του έργου του **Φράνσις Μπέικον** (του ζωγράφου) με τον **Τ.Σ. Έλιοτ** (τον ποιητή).

Έτσι, ανάλογα με το πού δίνεται η έμφαση από τους εκάστοτε σχολιαστές και ιστορικούς της τέχνης, ο Μοντερνισμός αποκτά πολλούς ορισμούς, πράγμα που μάλλον εμπλουτίζει την ιστορία του «είδους», παρά τη συσκοτίζει.

Στο επίμετρο της έκδοσης υπάρχει ένα κείμενο του **Μάνου Στεφανίδη** για τη Νεωτερικότητα στην τέχνη (και εννοεί κυρίως τη ζωγραφική), στο οποίο βρήκα μια πολύ ενδιαφέρουσα υπόθεση εργασίας, κατά την οποία ένας συγγραφέας του 19ου αιώνα (ο **Ρίτσαρντ Μπρέντελ**) αναφέρεται στις απαρχές του Μοντερνισμού, τοποθετώντας τον στο 1851 ακριβώς, όπου συμβαίνει μια εικαστική (εικάζω) έκθεση στο Λονδίνο και όπου θα μπορούσε να διακρίνει κανείς τον θρίαμβο του αστισμού, της αποικιοκρατίας και του καπιταλισμού –εμπλουτισμένων μάλιστα από νέες αναπαραστατικές τεχνικές όπως η φωτογραφία και ο κινηματογράφος–, αξίες τις οποίες τα ίδια τα

καλλιτεχνικά κινήματα καλούνται να ανατρέψουν. Κατά τον Στεφανίδη, από εκεί αρχίζει, ταυτόχρονα με την αποθέωση, και η αμφισβήτηση της κλασικής τέχνης και του κλασικού ιδεώδους (που συνδέονται με τον ακαδημαϊσμό), και το ζητούμενο δεν είναι πια το «ωραίο» αλλά η «παραβατικότητα» στην οποία μας προσκαλεί το έργο τέχνης σε σχέση με το κατεστημένο κάλλος.

Όμως το βιβλίο του Αριστίνου δεν είναι μια πραγματεία για τον Μοντερνισμό (τον όρο τον χρησιμοποιώ ισοδύναμα με τη Νεωτερικότητα), αν και μπορεί κανείς να συναγάγει αρκετές θεωρητικές αποφάνσεις και καταληξίες στις επί μέρους αναφορές.

Αν βέβαια κάποιος ενδιαφέρεται για το θεωρητικό μέρος, μπορεί να διαβάσει την εκτενέστατη εισαγωγή για την παγκόσμια/Δυτική λογοτεχνία των δύο τελευταίων αιώνων (ουσιαστικά), με όλες τις προεκτάσεις που μπορεί να διευκολύνουν αυτή τη δύσκολη διάβαση από την ποίηση έως την αρχαία τραγωδία.

Αν χρειάζεται να κάνω μια σύνοψη, το έργο αυτού του Αριστίνου θα μπορούσε να θεωρηθεί και μνημειώδες, αφού σε αυτό συντίθενται αποσπάσματα κειμένων εκατό και πλέον συγγραφέων, σχολιασμένα από τον ίδιο ή/και χρωματισμένα

με έναν τρόπο κατά τον οποίο δημιουργείται μια σχεδόν πλήρης εικόνα της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας, ένα πανόραμα δηλαδή με όλες τις αναπόφευκτες αντιρρήσεις γι' αυτούς που έμειναν απέξω ή που δεν πρόλαβαν να ενσωματωθούν στον ήδη ογκωδέστατο τόμο (700 σελ.). Άλλωστε, ο Αριστίνος αποφεύγει εντέχνως τον σκόπελο μιας οποιασδήποτε ομαδοποίησης ή κατάταξης, πλην της χρονολογικής, αφήνοντας τα υπόλοιπα στον αναγνώστη.

Είναι βέβαια προφανές, γι' αυτό και το βιβλίο το συνιστώ και στους μη ειδικούς, ότι σε κάθε έναν από τους αναφερόμενους συγγραφείς μπορεί να βρει κανείς εκείνο το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό που κάνει τον έναν να διαφέρει από τους άλλους και ταυτοχρόνως να συνεισφέρει στη διαμόρφωση μιας ποικιλότητας με ατέλειωτα είδη, που ο αριθμός τους αυξάνεται

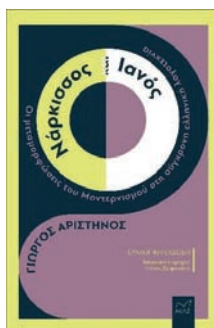
αντιστρόφως ανάλογα με την απόσταση που μας χωρίζει απ' αυτά. Ποιος μπορεί δηλαδή να μετρήσει όλα τ' αστέρια; Όσα δεν βλέπουμε δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν.

Στο υπερθέαμα λοιπόν αυτό του Αριστίνου, το κεντρικό με το βελονάκι ενός λογίου, δεν υποκαθίσταται η ανάγκη για την αυθεντική προσέγγιση της λογοτεχνίας (χωρίς δηλαδή τη μεσολάβηση), αλλά η δυνατότητα που μπορούμε να αποκτήσουμε για μια δεύτερο επιπέδου ανάγνωση, που ενδεχομένως δεν μας πέρασε από το μυαλό με την πρώτη φορά, όπου το ζητούμενο δεν ήταν η γνώση αλλά η «απόλαυση του κειμένου». Να δώσω δύο τυχαία παραδείγματα: η αναφορά στον Βαλντινό μάς βάζει να ανασυλλογιστούμε όχι μόνο το πόσο μας συγκίνησαν τα έργα του, αλλά και το ποιο ήταν εκείνο το ιδιαίτερο στοιχείο που τον κάνει να ξεχωρίζει ανάμεσα στα τόσα και τόσα που γράφτηκαν για τον Εμφύλιο: αναφέρομαι όχι στην πολιτική προσέγγιση βέβαια, αλλά στη χρήση της γλώσσας, στον «κοινό λόγο» όπως τον ονομάζει ο Αριστίνος. Στην «Ορθοκωστή» λέει, παραδείγματος χάριν, «έχουμε ένα πειστικό παράδειγμα μιας δανεισμένης αλλά ακαριαίας ως προς την ευστοχία της γλώσσας». Ένα γλωσσικό επίτευγμα, θα μπορούσα να πω, ίσως μοναδικό στην ιστορία των ελληνικών γραμμάτων, στο οποίο καλούμαστε να δώσουμε τη δέουσα σημασία, αν τυχόν μας διέφυγε σε μια λιγότερο ώριμη φάση της ζωής μας.

Επίσης –η επιλογή μου είναι δειγματοληπτική και σχεδόν τυχαία–, πόσοι εκ των αναγνώστών σκέφτηκαν διαβάζοντας τον **Μιχάλη Μοδινό**, ότι αυτό που τον κάνει ιδιαίτερο και μοναδικό δεν είναι μόνο ότι διαβάζεται ευχάριστα, όπως πολλές άλλωστε καλογραμμένες περιπέτειες σε εξωτικά μέρη, αλλά το γεγονός ότι στα μυθιστορηματά του ο «τόπος» γίνεται πρωταγωνιστής, δηλαδή παύει να είναι ένα αδρανές φόντο όπου εξελίσσεται η δράση των ανθρώπων –επινοημένων ή μη. «Εδώ, η φύση δεν είναι απρόσωπη», λέει ο Αριστίνος, «ένας κόσμος έξω από την ιστορία (αυτό) που έκανε τον **Σαρτρ** να δηλώσει ότι ο άνθρωπος είναι αντι-φύση. Στον Μοδινό, ο φυσικός κόσμος είναι με κάποιον τρόπο ενανθρωπισμένος (...)

Έτσι, για να φτάσω στον τίτλο απ' όπου και ξεκίνησα, ο μεν Νάρκισσος κατά κάποιον τρόπο μας προσκαλεί να ξαναδούμε και να ξαναδούμε την ομορφιά, και ο Ιανός μας υπενθυμίζει τη dualτικότητα των πραγμάτων ή την πολλαπλότητα των κόσμων. Η Νεωτερικότητα δεν έχει άλλη φιλοδοξία από το να προσθέσει έναν ακόμα διευκρινιστικό όρο στη Βαβέλ των παρεξηγήσεων.

Ο Ηλίας Ευθυμιόπουλος είναι συγγραφέας. Το τελευταίο του βιβλίο, «**BARCELONA**», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια

Γιώργος Αριστίνος
Νάρκισσος και Ιανός
εκδ. Νίκας

ΤΟ ΡΟΜΑΝΤΙΚΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΠΟΥ ΚΕΡΔΙΣΕ ΤΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ ΚΡΙΤΙΚΩΝ, ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ

TOP 15

goodreads
CHOICE
AWARDS

NOMINEES

KATHERINE CENTER

Η ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ

ΕΝΑΣ
ΕΚΘΑΜΒΩΤΙΚΟΣ
ΣΟΥΠΕΡ ΣΤΑΡ

ΜΙΑ
ΕΡΓΑΣΙΟΜΑΝΗΣ
ΣΩΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ

ΕΝΑ
ΜΥΣΤΙΚΟ

ΤΙ ΘΑ
ΜΠΟΡΟΥΣΕ ΝΑ
ΠΑΕΙ ΣΤΡΑΒΑ;

«Ίσως το καλύτερο βιβλίο της Center – μία γοητευτική ρομαντική ιστορία με αξιαγάπητους χαρακτήρες. Θα το λατρέψετε!»
- *Booklist*

«Η Center συνδυάζει το χαρακτηριστικό χιούμορ της με καλογραμμένους χαρακτήρες και μία δόση δράσης. Το αποτέλεσμα είναι μία ρομαντική κομεντί που δεν μπορεί παρά να σας κλέψει την καρδιά.»
- *Kirkus Reviews*

Αναζητήστε το στα βιβλιοπωλεία και στο www.anubis.gr

www.anubis.gr

Βρείτε μας στα social media

SCAN ME

εκδόσεις **ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ**

Ιχνηλασία της τοπικής εβραϊκής ιστορίας

Το Ολοκαύτωμα στην Σκιπιάδα και η δημόσια ιστορία

ΙΡΩΝΑ ΕΤΣ ΑΛΑΪΗ

Μνήμη, αναπαράσταση και φιλοσοφία στη λογοτεχνία του στρατοπέδου

Ανδρέας Φραγκιάς, Όμηρος Πέλλας, Αλέξανδρος Σολζένιτσιν

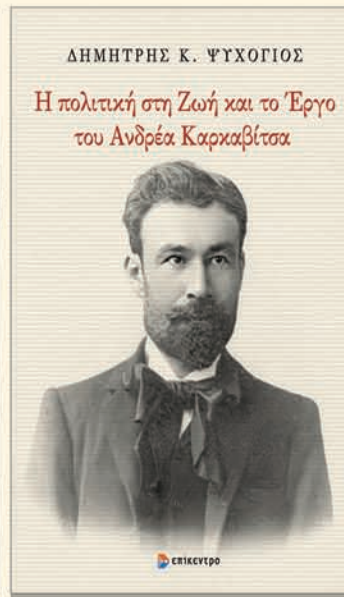
Αντί προλόγου: Άρης Σπυλιανός

...τρεις Κυριακές, Δευτέρα μία...

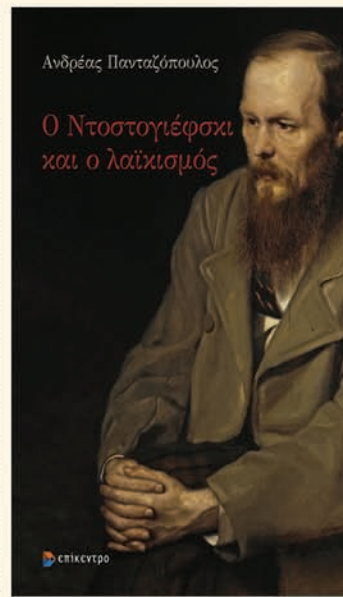
Θανάσης Τριανταφύλλου

Μικτοκείμενα

Η πολιτική στη Ζωή και το Έργο του Ανδρέα Καρκαβίτσα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Κ. ΨΥΧΟΓΙΟΣ

Ο Ντοστογιέφσκι και ο λαϊκισμός

Ανδρέας Πανταζόπουλος

Ιχνηλασία της τοπικής εβραϊκής ιστορίας

Το βασικό ερώτημα που προσπαθεί να απαντηθεί μέσω της παρούσας μελέτης, είναι εάν και σε ποιον βαθμό η ιστορική λήθη και η άγνοια για τη γενοκτονία των Ελλήνων Εβραίων συνεχίζει να υφίσταται στη σχολική εκπαίδευση, παρά τις διεθνείς εξελίξεις για την Εκπαίδευση του Ολοκαυτώματος από παγκόσμιους εκπαιδευτικούς οργανισμούς.

Μνήμη, αναπαράσταση και φιλοσοφία στη λογοτεχνία του στρατοπέδου

Στο βιβλίο αυτό μελετώνται συγκριτικά τρία εμβληματικά έργα της στρατοπεδικής λογοτεχνίας που διασώζουν την ιστορική μνήμη για τις συνθήκες διαβίωσης των κρατούμενων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης του Ολοκληρωτισμού (Ναζισμού και Σταλινισμού) στην Ευρώπη και κατά τη διάρκεια του Ελληνικού Εμφυλίου.

...τρεις Κυριακές, Δευτέρα μία...

Τρία ζευγάρια φίλων από την Αθήνα διοργανώνουν μια μικρή απόδραση σαββατοκύριακου στο χιονομένο Πήλιο. Τυχαία γνωρίζονται με ένα άλλο, ομόφυλο ζευγάρι ηλικιωμένων. Ο αποκλεισμός λόγω του χιονιού συντελεί στο να γίνουν συζητήσεις ποικίλης ύλης... Το βιβλίο είναι γραμμένο ως μια άτυπη διλογία, με δομημένη μυθοπλασία σε πολλά ενδιαφέροντα επίπεδα...

Η πολιτική στη Ζωή και το Έργο του Ανδρέα Καρκαβίτσα

Βιογραφία του Ανδρέα Καρκαβίτσα στο πλαίσιο της εποχής του με τις έντονες πολιτικές συγκρούσεις, στις οποίες έλαβε κι εκείνος μέρος γεμάτος ιδέες και ρομαντισμό. Η έρευνα του Ψυχολογίου φωτίζει την καθημερινότητα και τις δυσκολίες του συγγραφέα και μαζί τις πολιτικές συνθήκες και συνθήκες που τον ταλαιπώρησαν.

Ο Ντοστογιέφσκι και ο λαϊκισμός

Το δοκίμιο αυτό παρουσιάζει κριτικά τη λαϊκιστική προβληματική του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, τον «Ορθόδοξο λαϊκισμό» του, αφού προηγουμένως θίγει τα προβλήματα της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης του ατομικού εγωισμού, της δημοκρατικής πολιτικής αντιπροσώπευσης και κυριαρχίας σε μια εποχή, όπως η σημερινή που, στο όνομα της ηθικολογίας, ουδετεροποιεί την πολιτική.

Αθήνα: Ασκληπιού 21 • τηλ.: 210 3811077

Θεσσαλονίκη: Πλατεία Ναυαρίνου 9 • τηλ.: 2310 256146

e-mail: books@epikentro.gr

www.epikentro.gr

Είμαι ακόμη εδώ (I'M STILL HERE / AINDA ESTOU AQUI) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Βάλτερ Σάλες ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Φερνάντα Τόρες, Σέλτον Μέγιο, Φερνάντα Μοντενέγκρο

Ο πρώην βουλευτής του εργατικού κόμματος και νυν πολιτικός μηχανικός Ρούμπενς Πάιβο και η σύζυγός του, Εουνίσο, ζουν μαζί με τα πέντε παιδιά τους σε μια μονοκατοικία στην παραλία του Ρίο ντε Τζανέιρο. Παρ' ότι η πολιτική κατάσταση είναι έκρυθμη (τα πρώτα χρόνια της στρατιωτικής χούντας στη Βραζιλία, 1965-1986) η οικογένεια των Πάιβο καταφέρνει να ζει ήρεμα χάρη στη μεταξύ τους αγάπη. Όμως τα σύννεφα δεν αργούν να φανούν όταν μια μέρα άντρες της στρατιωτικής αστυνομίας εισβάλλουν στο σπίτι τους και συλλαμβάνουν τον Ρούμπενς. Λίγες μέρες μετά κι ενώ η Εουνίσο δεν έχει καμία απολύτως ενημέρωση σχετικά με το πού βρίσκεται ο άντρας της, οδηγείται κι εκείνη (μαζί με τη μεγάλη κόρη της) στα γραφεία της ασφάλειας για ανάκριση.

Η νέα ταινία του Βραζιλιάνου σκηνοθέτη Βάλτερ Σάλες («Κεντρικός σταθμός», «Ημερολόγια μοτοσικλέτας», «On The Road») είναι ένα ταπεινό, χαμηλόφωνο δράμα βασισμένο σε πραγματικά γεγονότα. Το σενάριο αποτελεί μεταφορά του αυτοβιογραφικού βιβλίου του μικρού γιου της οικογένειας Μαρτσέλο και πετυχαίνει να «δέσει» άψογα το πολιτικό σχόλιο για την περίοδο της βραζιλιάνικης δικτατορίας με το ανοικτό τραύμα (η αναζήτηση του πατέρα) της οικογένειάς του. Η αφήγηση του Σάλες επικεντρώνεται στην περήφανη φιγούρα της μητέρας, η οποία αναγκάζεται να αναλάβει τον ηγετικό ρόλο στην οικογένειά της. Ρόλο που μέχρι τότε κρατούσε ο σύζυγός της, μ' εκείνη να αποτελεί την υποστηρικτική δύναμη σε ό,τι έκανε ο Ρούμπενς. Τώρα η Εουνίσο οφείλει να πάρει τις κρίσιμες αποφάσεις για το μέλλον της ίδιας και κυρίως των παιδιών της. Η υπέροχη, γεμάτη εσωτερικότητα και συγκλονιστικές παύσεις, ερμηνεία της Φερντάντα Τόρες διαπερνά τη ραχοκοκαλιά του έργου, με τη δραματουργία να αποδίδεται εξαιρετικά τόσο στη γενναία στάση της στην κτηνωδία των χουντικών, όσο και στις τρυφερές λεπτομέρειες όταν προσπαθεί να κρατήσει τα παιδιά της μακριά από τη φρικτή αλήθεια για την τύχη του πατέρα τους, που είναι ένας από τους χιλιάδες εξαφανισμένους αντιφρονούντες. Με στιβαρή πολιτική ματιά αλλά και συγκίνηση, το λυρικό εκτόπισμα του «Είμαι ακόμη εδώ» είναι —μαζί με τη συγκλονιστική πρωταγωνίστριά του— το ακαταμάχητο όπλο της ταινίας. Βραβείο σεναρίου στη Βενετία και 3 υποψηφιότητες για Όσκαρ (καλύτερου φιλμ, Α' γυναικείου ρόλου και διεθνούς φιλμ) για ένα έργο που αφήνει στην άκρη τα μεγάλα πολιτικά λόγια για να αφηγηθεί μια ανθρώπινη ιστορία. Το «Είμαι ακόμη εδώ» μιλά όχι μόνο για μια σκληρή περίοδο στην ιστορία της Βραζιλίας, αλλά και για τον ρόλο της οικογένειας. Οι αξίες που θα κληροδοτήσουν οι γονείς στα παιδιά τους είναι η μόνη και πραγματική περιουσία τους.

ΑΚΟΜΗ

►►► Το νέο φιλμ της Marvel είναι ο πολυδιαφημισμένος «**Captain America: Θαυμαστός Καινούργιος Κόσμος**» (**Captain America: Brave New World**) του Τζούλιους Όνα, αλλά δεν έγινε έγκαιρα δημοσιογραφική προβολή για να έχουμε άποψη. ►► Το animation «**Dog Man**» (") του Πίτερ Χάστινγκς, που βασίζεται στην ομώνυμη σειρά βιβλίων του Ντέιβ Πίλκι, έχει ήρωα έναν αστυνομικό που είναι μισός σκύλος-μισός άνθρωπος. ►►► Άλλη μια ταινία γύρω από το φαινόμενο της **Μαρίας Κάλλας** είναι το ντοκιμαντέρ των Μιχάλη Ασθενίδη και Βασίλη Λούρα «**Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία: Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας**» ("). Όπως μαρτυρά κι ο τίτλος, πρόκειται για την ελληνική περίοδο της κορυφαίας σοπράνο μέσα από σπάνιο αρχειακό υλικό, ανέκδοτες συνεντεύξεις και ηχητικά ντοκουμέντα.

Αγαπούσε τα λουλούδια περισσότερο **1/2

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Πάννης Βεσλεμές ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Πάνος Παπαδόπουλος, Γιώργος (Τζούλιο) Κατσής, Άρης Μπαλής, Σάντρα Σαραφάνοβα, Αλεξία Καλτσίκη, Ντομνίκ Πινιόν

Τρία αδέρφια που ζουν σε πολυτελή κατοικία πειραματίζονται με κάποια ζώα και μια περίεργη ντουλάπα-χρονοκάψουλα σχεδιασμένη να τα σε άλλο σύμπαν. Ο σκοπός των εκκεντρικών «επιστημόνων» είναι να επαναφέρουν στη ζωή τη νεκρή μητέρα τους.

Ο Πάννης Βεσλεμές λατρεύει το φανταστικό. Από τη «Νορβηγία» του, όπου ένας χορευταράς βρικολάκας (Βαγγέλης Μουρίκης) έβρισκε νόημα ύπαρξης στη νυχτερινή και underground Αθήνα, είχαμε διαπιστώσει την ικανότητά του να αφηγείται περίεργες ιστορίες όπου το χιούμορ και η φαντασία αλληλεπιδρούσαν θαυμάσια. Κάτι αντίστοιχο επιχειρείται κι εδώ, σε μια πιο τρυφερή και συνάμα σκληρή δημιουργία γύρω από τις σχέσεις γονιών-παιδιών. Το «Αγαπούσε τα λουλούδια περισσότερο» καταφέρνει να μας βάλει στη μαγική ντουλάπα κάποιων βασανισμένων αγοριών και να χαθούμε στα τρομακτικά αλλά και τόσο μελαγχολικά σύμπαντά της.

Το πιο πολύτιμο φορτίο (LA PLUS PRECIEUSE DES MARCHANDISES / THE MOST PRECIOUS OF CARGOES) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Μισέλ Χαζαναβίσιους ΜΕ ΤΙΣ ΦΩΝΕΣ ΤΩΝ: Ντομνίκ Μπλαν, Γκρεγκορί Γκαντεμπούα, Ντενί Πονταλιντές, Ζαν-Λουί Τρεντινιάν

Στη διάρκεια του Β' ΠΠ σε ένα δάσος της Πολωνίας, μια χωρική εντοπίζει ένα μωρό. Παρά τις αντιρρήσεις του ξυλοκόπου συζύγου της, θα το σώσει και θα το φροντίσει. Καθώς το ζευγάρι δεν έχει δικά του παιδιά, θα αφοσιωθεί στο μεγάλωμά του.

Υποψήφιο για τον Χρυσό Φοίνικα στις περσινές Κάννες, πρόκειται για ένα συγκινητικό animation το οποίο ξετυλίγει μια ιστορία που σχετίζεται με τη φρίκη του Ολοκαυτώματος. Ο Χαζαναβίσιους ενισχύει με εύστοχες σεναριακές πιναλίες το τυφλό μίσος των χωρικών για τους «Ακαρδους», πριν παραδώσει το απλόχερο μάθημα ανθρωπιάς με τρόπο που απλώς συγκλονίζει. Όλο το δεύτερο μέρος του φιλμ, που είναι φτιαγμένο με πραγματικές ζωγραφιές (σε σκούρες και θολές κυρίως αποχρώσεις), συγκλονίζει, ενώ η σεκάνς του Λουσοβίτς θα σας αφήσει άφωνους.

Τρελή από έρωτα - Μπρίτζετ Τζούνες: Η επιστροφή (BRIDGET JONES: MAD ABOUT THE BOY) **

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Μάικλ Μόρις ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Ρενέ Ζελβέγκερ, Τσιουετέλ Ετζιόφορ, Λίο Γούντολ, Κόλιν Φερθ, Χίου Γκραντ

Μετά τον θάνατο του αγαπημένου της Μαρκ σε ανθρωπιστική αποστολή στο Σουδάν, η Μπρίτζετ δυσκολεύεται να μεγαλώσει τα δύο παιδιά της. Επιστρέφει στην παλιά της δουλειά, ενώ οι φίλες της την πιέζουν να φλερτάρει και πάλι.

Το διάσημο franchise της ρομαντικής κομεντί φτάνει αισίως στην 4η ταινία. Η Ρενέ Ζελβέγκερ (δύο Όσκαρ, παρακαλώ) επιστρέφει, έπειτα από 8 χρόνια, στον ρόλο της Αγγλίδας δημοσιογράφου που παλεύει με τη δίαιτα, για να κάνει restart στη ζωή της. Πιο συναισθηματικό από τα προηγούμενα φιλμ και με αρκετές κωμικές στιγμές (το χάος των τηλεοπτικών εκπομπών βγάζει γέλιο), ενώ κεντρικό θέμα του σεναρίου ο έρωτας που δεν επηρεάζεται από τη διαφορά ηλικίας (η Μπρίτζετ τα φτιάχνει με τον νεαρό Λίο Γούντολ του «One day»).

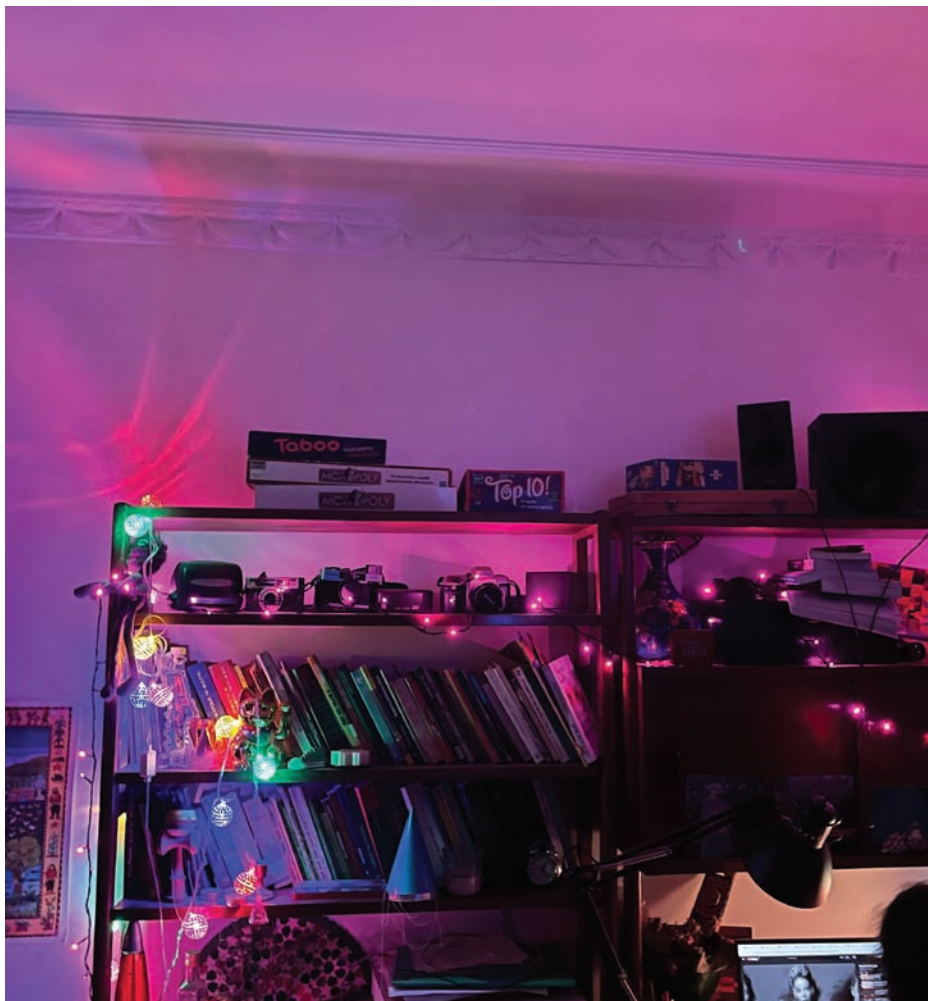
«ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΕΙΝΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ, ΕΝΩ Η ΑΘΗΝΑ ΜΙΑ ΣΚΟΤΕΙΝΗ ΣΚΟΥΛΗΚΟΤΡΥΠΑ» (ΑΓΑΠΟΥΣΕ ΤΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ)

Clubbing

#13 ΘΑ ΠΑΣ;

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΜΙΑ ΠΟΛΗ ΠΟΥ ΧΟΡΕΥΕΙ ΑΚΟΜΑ

Του ΓΙΑΝΝΗ Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

In σπιτόπαρτα we trust

Παρασκευή βράδυ. Έντεκα και κάτι. Βγαίνω στην Πατισίων για να πάρω το 608 και ο παγωμένος αέρας στεγνώνει τα χείλη μου. Πού το βρήκαμε όλο αυτό το κρύο Φλεβάρη μήνα; Κατεβαίνω πλατεία Αμερικής και το κόβω προς Δροσοπούλου. Μια γρήγορη στάση στον **Λογιότατο** της Δροσοπούλου. Μπορεί να το έχετε δει. Είναι ένα δίπατο νεοκλασικό, στη συμβολή των οδών Δροσοπούλου και Θήρας. Οικία του πρέσβη **Ιωάννη Λογιώτατου**, χτισμένη το 1922, έχει μετατραπεί από το 2023 σε μπαρ.

Διασχίζοντας το κατώφλι του νεοκλασικού, στα αριστερά κρέμονται σαν εικονίσματα πορτρέτα Ρώσων συγγραφέων. Ένα καθράκι, ξέχωρο, έχει ένα κείμενο. Είναι ένα απόσπασμα από τη «Γραμμή του ορίζοντος», κάτι από αυτά τα γουστόζικα που έγραφε ο **Βακαλόπουλος** για την Κυψέλη. Όπως ότι, τάχα, «Πάλι υπήρχαν τρία μέρη στον κόσμο· η Κυψέλη, η Ελλάδα και ο πλανήτης Γη. Τώρα βγαίνουν και λένε ότι ο κόσμος είναι ένας, όμως λένε ψέματα κι αυτό φαίνεται στα μάτια τους». Κάτω από τα καθράκια, ένα μανουάλι με κεριά σε προσκαλεί ν' ανάψεις ένα κεράκι. Συμπαθής εστετισμός. Άναψα, φυσικά.

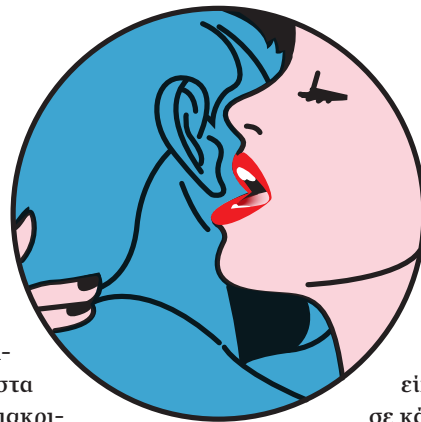
Μπαίνω και, προς μεγάλη μου έκπληξη, ο ντιτζέι έχει κέφια. Τι **Τάνια Τσανακλίδου** και **Μιχάλη Δέλτα** με το αιθέριο «Μια αγάπη μικρή» έβαλε, τι το «Παράξενα πλάσματα» της **Billie Kark**, λες και ακούς techno παραδοσιακά. Όλοι χορεύουν εκστατικά. Και τσουπ. Η γνώριμη φωνή της **Ιουλίας Καραπατάκη** σ' ένα club mix του «Τακούνια για καρφιά» που δεν είχα ξανακούσει. Πλάκα έχουν τα ρεμίζ λαϊκών τραγουδιών. Ρίχνουν αγαπημένα κομμάτια στην αγκαλιά νέων, αναπάντεχων κοινών.

Τέρμα η στάση. Προορισμός το σπιτόπαρτο της φίλης Ηλιάνθης, που πήρε το πτυχίο της. Στο ασανσέρ της πολυκατοικίας της, φαρδύ πλατύ, ένα κολλημένο χαρτί αναγράφει: «Αγαπημένοι γείτονες! Σήμερα θα κάνουμε ένα πάρτι στον 4ο! Γιορτάζουμε πτυχίο και δέκα χρόνια φιλίας. Μας συγχωρείτε εκ των προτέρων για την ενόχληση. Είστε όλοι ευπρόσδεκτοι».

Το διαμέρισμα στον 4ο είναι όπα. Δύο αφορμές για γιορτή, όπως καταλάβατε. Στο σαλόνι χορεύουν όλοι **Μηρίτνεϊ** και **Γκάγκα**, ο ντιτζέι, σφηνωμένος πίσω από έναν ντέσκοπ, βάζει μουσικές από YouTube, σκιπάροντας αστραπιαία τις διαφημίσεις. Τα τζάμια της μπαλκονόπορτας έχουν θαμπώσει από τα κνώτα και το εξωτερικό κρύο. Ένα δάχτυλο έγραψε πάνω: «Όταν βλέπεις και σ' ερωτεύομαι, δεν θα με διακόπτεις». Στην κουζίνα τρία αγόρια χειρονομούν μια σκεβρωμένη παγοθήκη μπας και βγάλουν κανένα έξτρα παγάκι για τα τζιν τόνικ τους. Ευτυχία.

Μίλα μου Βρόμικα - RELOADED

Της ΤΖΕΝΗΣ ΜΕΛΙΤΑ

Εγώ είμαι ένας άνθρωπος που ταξιδεύω

αρκετά και όλα τα χρήματά μου τα ξοδεύω στα ταξίδια, κοντινά και μακρινά. Μακρινά ταξίδια, επειδή θέλουν αρκετό budget, κάνω 2 το χρόνο συνήθως. Η φάση είναι ότι έσκασε γκομενάκι από το πουθενά. Δεν έχουμε καιρό που έχουμε γνωριστεί, αλλά είμαι αρκετά τοιμημένη μαζί του και αυτός μαζί μου. Το κακό είναι ότι περάσαμε 10 υπέροχες μέρες μαζί και τώρα ήρθε η στιγμή που πρέπει να ταξιδέψω και θα λείπω 15 μέρες, και το χειρότερο είναι ότι μετά κάθονται μια εβδομάδα και ταξιδεύω πάλι. Αυτός το πήρε πολύ στραβά και, επειδή δεν μπορεί να ακολουθήσει —όπως είναι λογικό— στο ταξίδι, μου είπε αν μπορώ να ακυρώσω το ένα τουλάχιστον από τα δύο, γιατί θα κάνει κακό στη σχέση μας —σύμφωνα με τα λεγόμενά του— το να λείπω τόσες μέρες. Τι λες να κάνω; Είμαι πολύ προβληματισμένη.

Αρχικώς, γιατί να κάνει κακό στη σχέση σας; Ίσα ίσα, θα φουντώσει περισσότερο το πάθος μεταξύ σας, γιατί θα σου λείψει και θα του λείψεις. Δεύτερον, εγώ λέω να είσαι ο εαυτός σου, αυτός που αγαπά και λατρεύει τα ταξίδια. Δεν έχει κανείς δικαίωμα να σου στερήσει κάτι που αγαπάς! Άσε που, φαντάζομαι, θα τα είχες κλείσει καιρό πριν τον γνωρίσεις τα εισιτήρια, οπότε δεν μπορείς να τα ακυρώσεις, γιατί θα έχεις προπληρώσει αρκετά χρήματα. Αν συνεχίσω και με άλλα επιχειρήματα, δεν θα τελειώσω ποτέ! Να κάνει υπομονή, να μιλάτε στα Skype, τηλέφωνα, βιντεοκλήσεις και άντε με το καλό το επόμενο ταξιδάκι μαζί!

Τζένη μου, δεν θα το πιστέψεις, αλλά έζησα τη σκηνή από το «Είσαι το ταίρι μου» που ο Νίκος έκανε πρόταση γάμου στη Βίκυ όταν είχαν κλειστεί στο ασανσέρ! Εμείς δεν γνωριζόμαστε ούτε 6 μήνες. Η σχέση μας έχει ολοκληρωθεί ερωτικά, περνάμε ωραία μαζί, επικοινωνούμε φουλ, αλλά στην αρχή τα πάντα στις σχέσεις είναι ωραία κι εγώ είμαι γενικά απαισιόδοξο άτομο! Που λες λοιπόν, μπαίνουμε στο ασανσέρ και

πέφτει το ρεύμα, τα-ραχτήκαμε και οι δυο, εγώ περισσότερο, γιατί είχαν σβήσει και τα φώτα σε κάποια φάση, αλλά μετά από 3 λεπτά ευτυχώς επανήλθε.

Μέσα σ' αυτά τα 3 λεπτά μου έκανε πρόταση κι εγώ δέχτηκα! Μετά, όμως, έκανα δεύτερες σκέψεις και σκέφτομαι ότι είναι πολύ νωρίς για πρόταση γάμου...

Είναι νωρίς για τα δικά μου δεδομένα, αλλά αυτό δεν σημαίνει κάτι. Η ζωή συμβαίνει στο τώρα και φέρνει διλήμματα, απρόοπτα και εκπλήξεις. Άσε που μια πρόταση γάμου σε καλασμένο ασανσέρ, όσο να πεις, είναι αρκετά πρωτότυπη! Δηλαδή, αν έλεγες όχι, πόσο περισσότερο άβολο θα γινόταν το σκηνικό, ούτε θέλω να φανταστώ. Για μένα, ζύγισε μέσα σου τι θες «στο τώρα» να κάνεις, συμβουλέψου και δυο ανθρώπους που εμπιστεύεσαι, και ζήσε!

Σου έχω στείλει και παλιότερα για ένα θέμα που είχα, και τώρα —όπως καταλαβαίνεις— προέκυψε καινούργιο. Γνώρισα ένα παιδί που έχει μια αρκετά κακή συνήθεια. Παιζει καθημερινά παιχνίδια στο PlayStation με κάτι φίλους του. Δηλαδή, μπορεί να περάσει και 3-4 ώρες μέσα στη μέρα με διάφορα τέτοια παιχνίδια. Άμα κερδίζει, όλα καλά και μέλι γάλα, αλλά όταν χάνει, μου κατεβάζει κάτι μούτρα σαν να είναι 15χρονο και ορκίζεται ότι δεν θα παίξει την επόμενη μέρα και ότι βαρέθηκε, ενώ κάνει κλασικά τα ίδια — μία που το λέει, μία που το ξεχνάει και πάλι τα ίδια. Του έχω μιλήσει αρκετές φορές, αλλά δεν χαμπαριάζει και με στενοχωρεί. Δεν ξέρω πόσο ακόμα θα αντέξω αυτή την κατάσταση...

Αυτά τα πράγματα είναι κάπως δύσκολο ν' αλλάξουν αν δεν θέλει ο ίδιος να ασχοληθεί με κάτι άλλο και να ξεφύγει. Εσύ δεν μπορείς να κάνεις και πολλά. Καλά κάνεις και του μιλάς, αλλά, όπως φαίνεται, δεν είναι αρκετό. Χτύπα του ένα καμπανάκι ότι δεν περνάς καλά με αυτά τα δεδομένα και δες πώς θα αντιδράσει.

Και πραγματικά δεν χρειάζεται να «αντέξεις» κάτι περαιτέρω, όπως λες, άμα δεν περνάς καλά.

Κριός

20 Μαρτίου - 19 Απριλίου

Καλή εβδομάδα, αγαπημένε μου Κριέ! Άκρως δημιουργικό επτάημερο! Θα φτιάξεις πράγματα από το μηδέν, θα εκφράσεις τις ιδέες σου και θα περάσεις καλά. Αν θέλεις να ασχοληθείς με τον εαυτό σου, ή να σε περιποιηθείς γενικώς, είναι ίσως από τις καταλληλότερες εβδομάδες. Επιπλέον οι διαπροσωπικές σου σχέσεις, όπως και το ευρύτερο περιβάλλον σου, φωτίζονται, κι αυτό σου φτιάχνει το κέφι. Στα θέματα καρδιάς, αν είσαι μπακούρι, θα κάνεις κάποια αξιολογή γγνωριμία, απλώς δεν θα μείνει για πάντα. Οπότε μην επενδύσεις και πάρα πολλά. Αν δεν είσαι μπακούρι, πρόσεχε τις ζήλιες σου ή τις εκρήξεις σου, αν δεν θες να τρομάξεις το ταίρι σου.

Ταύρος

20 Απριλίου - 19 Μαΐου

Καλή εβδομάδα, Ταύρε μου! Επτάημερο που φέρνει στο προσκήνιο την οικογενειακή σου εστία. Τα καβγάκια εκεί δεν θα λείψουν, αλλά μέσω αυτών θα βρεις τρόπους να βελτιώσεις το μεταξύ σας. Ξεκίνα βρίσκοντας τι σου φταίει και γίνεσαι ανασφαλής. Παράλληλα, τυχόν εκκρεμότητες βρες τον χρόνο να τις φέρεις εις πέρας. Στα ερωτικά σου, αν ανήκεις στους ελεύθερους, να ξέρεις πως υπάρχει κάποιος μυστικός θαυμαστής που μάλλον τώρα θα βρει το κουράγιο να σου αποκαλυφθεί. Αν ανήκεις στους δεσμευμένους, απόφυγε τις παρορμητικές αλλά και τις έντονες αντιδράσεις. Ταυτόχρονα, δείξε και λίγη κατανόηση στο ταίρι σου.

Δίδυμοι

20 Μαΐου - 20 Ιουνίου

Καλή σου εβδομάδα, Δίδυμε! Προσοχή στη διαχείριση εξελίξεων ή και νέων πληροφοριών. Μη χάσεις την μπάλα και τα κάνεις όλα κ@λο! Θεματάκια με οικογένεια ή άτομα του κύκλου σου δες τα λίγο πιο προσεκτικά για να τα διευθετήσεις. Αν, τώρα, θες τον χρόνο σου για να χαλαρώσεις, μπορείς να οργανώσεις αναζωογονητικές εξόδους με τα φιλαράκια σου. Στα γκομενικά, αν δεν έχεις ταίρι, μην παρυσυρθείς από το ερωτικό κλίμα της εβδομάδας και τα δώσεις όλα εξαρχής σε κάποια νέα γνωριμία, γιατί προβλέπεται μάλλον εφήμερη. Αν, πάλι, έχεις ήδη ταίρι, να ξέρεις πως παλιοί καβγάδες ίσως έρθουν ξανά στο προσκήνιο. Διαχειρίσου το με ηρεμία.

Καρκίνος

21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ μου Καρκίνε! Θέματα πιο εσωτερικά έρχονται στο προσκήνιο. Δίνεις μεγαλύτερη βαρύτητα στην αυτοπεποίθησή σου και στο πώς μπορείς να την ανεβάσεις. Παράλληλα, σε καίει πολύ το οικονομικό. Επειδή θα υπάρξουν κάποια έκτακτα έξοδα, σε προειδοποιώ. Η καριέρα σου μπορεί να πάρει φωτιά μόνο αν γίνεις λίγο πιο κοινωνικός, αλλά κι αν στρώσεις κ@λο και δουλέψεις! Στα ερωτικά, προβλέπεται νέος, εκρηκτικός και πολλά υποσχόμενος έρωτας. Απλώς να μην πέσεις στην παγίδα της εξιδανίκευσης. Αν, πάλι, δεν είσαι ελεύθερος, γίνε λίγο πιο εκφραστικός, αλλά όχι drama queen!

Λέων

22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου

Καλή εβδομάδα, Λεόντά μου! Θες για λίγο να εστιάζεις στην πάρτη σου, και δεν έχεις άδικο. Αρκετά τα εμπόδια κι οι ανατροπές. Παρ' όλα αυτά, μες σ' αυτό το σκ@τοκλίμα, θα μαζέψεις τα κομμάτια σου και θα προχωρήσεις. Αν είχες καιρό κάτι στα σκαριά, θα μπορέσεις να το ολοκληρώσεις. Κάνε πράγματα που σε χαλαρώνουν. Παράλληλα, ανοίξου στους γύρω σου. Σε θέματα καρδιάς, θα γνωρίσεις κάποιον νέο έρωτα ή θα προχωρήσεις κάποιο ήδη υπάρχον ειδύλλιο. Αν δεν είσαι αδέσμευτος, προσγειώσου και κατέβασε λίγο τις απαιτήσεις σου. Κοινώς, μη θες να είσαι μονίμως εσύ το επίκεντρο της προσοχής.

Παρθένος

23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Παρθενάκι μου! Δούλεψε με τον ψυχισμό σου, ώστε να ανακαλύψεις τι σου προκαλεί στρες ή σε φοβίζει. Θα σου γίνουν κάποιες αποκαλύψεις, αλλά μην επηρεαστείς υπερβολικά. Ευνοούνται πολύ τα οικονομικά σου, αν βάλεις κι εσύ το χεράκι σου! Στα αισθηματικά σου, αν κάνεις παρέα με τη μοναξιά, να ξέρεις πως ευνοούνται οι νέες γνωριμίες και το φλερτ. Πρέπει, βέβαια, να κρατάς μικρό καλάθι. Αν, πάλι, δεν κάνεις παρέα με τη μοναξιά, προσπάθησε να μεταφέρεις τις σκέψεις σου με τρόπο γλυκό. Αλλιώς σε βλέπω να περνάς μόνος σου τη μέρα του Αγίου Βαλεντίνου!

Ζυγός

22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου

Καλή εβδομάδα, φίλε Ζυγέ! Άκρως κοινωνικό σε βρίσκει αυτό το επτάημερο, καθώς στρέφεται προς τις παρέες και τις εξόδους σου αλλά και προς νέες γνωριμίες. Πιθανόν να ξεκινήσεις και καμιά καινούργια, ομαδική δραστηριότητα, διευρύνοντας τον κύκλο σου. Βρες όμως χρόνο και για σένα. Χρειάζεσαι ηρεμία και το ξέρεις! Όσον αφορά τα ερωτικά σου, αν δεν έχεις μόνιμο δεσμό, δεν αποκλείεται σε κάποια από τις εξόδους σου να σου γυαλίσει κάποιος. Απλώς θα ήθελα να κρατήσεις χαμηλά την μπάλα όσον αφορά τις προσδοκίες σου. Αν, πάλι, έχεις ήδη μόνιμο δεσμό, περνά quality time με το ταίρι σου ή κάντε κάποιες πιο ουσιαστικές συζητήσεις.

Σκορπιός

23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Σκορπιέ μου! Βάζεις εσένα στο επίκεντρο κι αυτό δεν αρέσει σε πολλούς. Θα ήθελα να προσέξεις λίγο περισσότερο την υγεία σου. Ταυτόχρονα, καλό θα ήταν να αποφύγεις πάσης φύσεως υπερβολές. Στα θετικά τώρα, κάποια επαγγελματικά θέματα μπορούν να πάρουν εξαιρετική τροπή, αρκεί να φιξάρεις λίγο κάποια θολά σημεία γύρω από αυτά. Στα γκομενικά σου, αν είσαι μπακούρι, αφήσου στο φλερτ, μέρες που είναι. Όλο και κάποιος σε περιτριγυρίζει που μπορεί να σε κάνει να νιώσεις πρωτόγνωρα συναισθήματα. Αν, πάλι, δεν είσαι μπακούρι, μπορείς τώρα να εκφραστείς πιο εύκολα και να επιδιώξεις μια πιο ουσιαστική ένωση με το ταίρι σου.

Τοξότης

22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Τοξοτάκι μου! Άκρως περιπετειώδης η διάθεσή σου. Επιζητάς τόσο τη δράση, όσο και τη διευρύνση των γνώσεών σου. Γενικά, θες να βγεις από τη ρουτίνα σου και κάνεις ό,τι μπορείς γι' αυτό. Για να μη σου καϊδέω, όμως, μόνο τα αυτιά, θέλω να προσέξεις θέματα νομικά ή γραφειοκρατικά. Στο ερωτικό τοπίο, αν ανήκεις στους αδέσμευτους, θα έχεις ευκαιρίες για αξιόλογες γνωριμίες, απλώς θα πρόκειται για κάτι το ασταθές. Αν αυτό επιζητάς κι εσύ για τώρα, go for it. Αν όχι, απόλαυσε τη στιγμή χωρίς πολλά πολλά! Αν ανήκεις στους δεσμευμένους, μη δώσεις υποσχέσεις που ξέρεις εξαρχής πως δεν μπορείς να τηρήσεις.

Αιγόκερως

21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητέ μου Αιγόκερε! Το επτάημερο θα κινηθεί γύρω από τα οικονομικά σου. Δεν αποκλείεται να προχωρήσεις κάποια επενδυτικά σχέδια που είχες καιρό κατά νου. Ωστόσο, πρόσεχε, γιατί όλο και κάποιος ενδέχεται να σου ζητήσει ξανά δανεικά! Παράλληλα, το σπίτι σου είναι ένας άλλος τομέας που απαιτεί καλύτερη διαχείριση, καθώς δεν αποκλείεται να προκύψουν απρόσμενα έξοδα κι εκεί. Στα αισθηματικά, αν είσαι ελεύθερος, σε χαρακτηρίζει το πάθος! Θα σε συμβούλευα να μην επενδύσεις πολλά από την αρχή. Αν είσαι δεσμευμένος, μην αφήνεις θολά σημεία στη σχέση σου, γιατί ίσως αυτά σε κάνουν ανασφαλής και γκρινιάρη!

Υδροχόος

20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου

Καλή εβδομάδα, Υδροχόε! Στο προσκήνιο σχέσεις και συνεργασίες. Αν δεν θες να χάσεις ανθρώπους από τη ζωή σου, βάλε κι εσύ λίγο νερό στο κρασί σου και μην το απαιτείς αυτό μόνο από τους άλλους. Ή μπορείς, ας πούμε, να μάθεις κάποτε να εκφράζεις τα θέλω και τα συναισθήματά σου με τρόπο σωστό κι όχι γαϊδουρινό. Στα αισθηματικά, αν δεν έχεις σχέση, φλέρταρε μεν, με μέτρο δε. Η ατμόσφαιρα είναι απρόβλεπτη, οπότε δεν ευνοεί κάτι το σταθερό. Αν, πάλι, έχεις ήδη σχέση, ήρθε η ώρα να μιλήσεις λίγο πιο ανοιχτά στο αμόρε και να εκφράσεις τα πιο κρυφά σου συναισθήματα. Πού ξέρεις; Ίσως αυτό σας φέρει πιο κοντά.

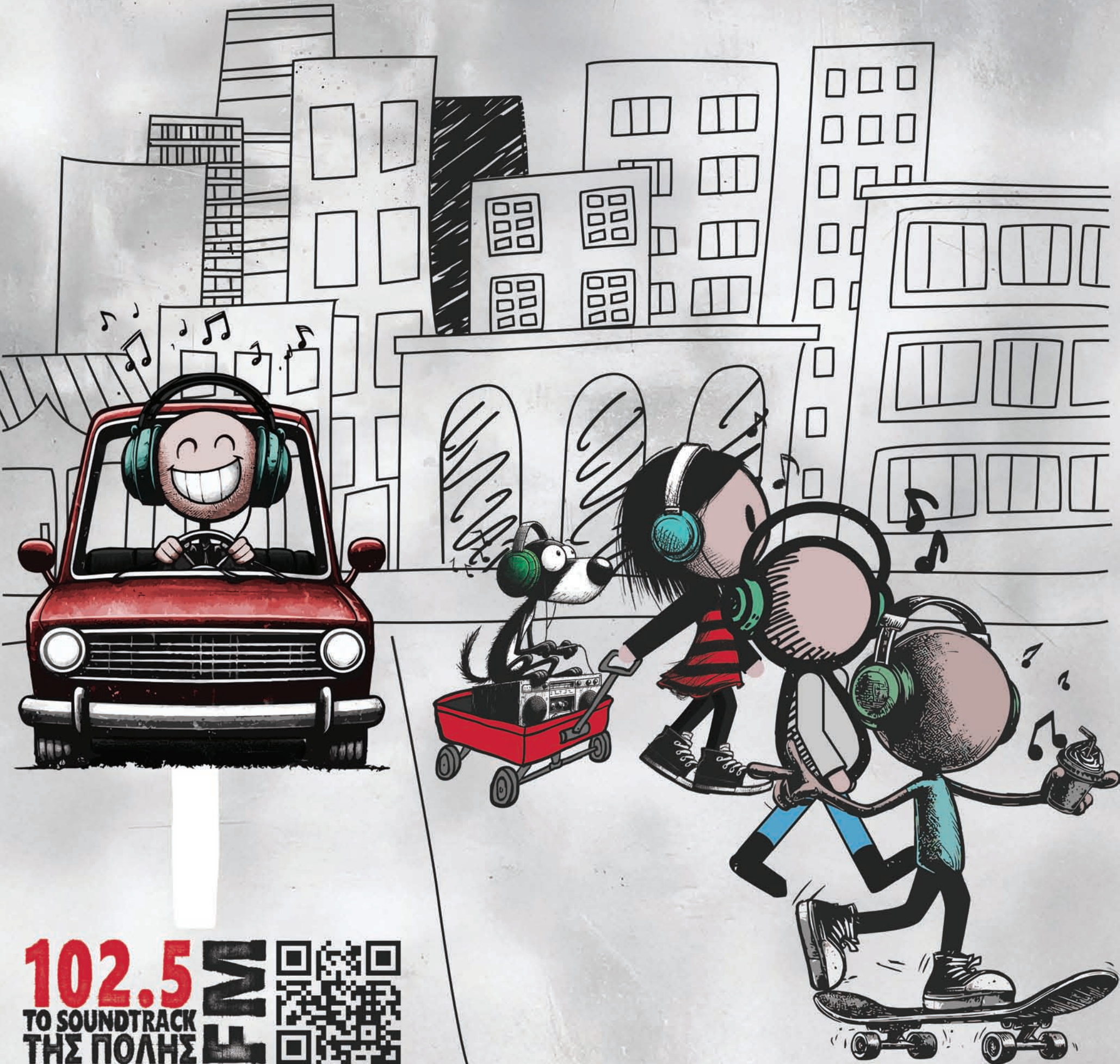

Ιχθύες

18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου

Καλή εβδομάδα, αγαπημένε Ιχθύ! Τα επαγγελματικά ίσως έρθουν στο προσκήνιο. Πολλά τα ξαφνικά γεγονότα, οπότε καλό είναι να προχωρήσεις σε αναθεωρήσεις. Η τσέπη σου γεμίζει, καθώς αυξάνονται οι ευκαιρίες και οι προοπτικές. Το μόνο που χρειάζεται είναι να μην τις χάσεις μέσα απ' τα χέρια σου! Η υγεία σου απαιτεί προσοχή κι όχι άλλες ατασθαλίες! Στα γκομενικά, αν είσαι μπακούρι, ίσως κάνεις αξιόλογες γνωριμίες. Μην κοιτάς όμως μόνο το περιτύλιγμα, η ουσία είναι στην προσωπικότητα. Αν, πάλι, δεν είσαι μπακούρι, νιώθεις έντονη την ανάγκη να έρθεις πιο κοντά με το αμόρε. Μέρες που είναι, λοιπόν, κάνε ό,τι περνάει από το χέρι σου για να το πετύχεις.

102.5
TO SOUNDTRACK
ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Καλό για σένα, καλό για όλους:

Κάνουμε πραγματικότητα
το αύριο που φανταζόμαστε.

www.lidl-hellas.gr/sustainability

ΣΤΟΝ ΔΡΟΜΟ
ΓΙΑ ΕΝΑ
ΚΑΛΥΤΕΡΟ
ΑΥΡΙΟ

**Για ακόμη μία χρονιά, οι δράσεις μας
φέρνουν ένα καλύτερο αύριο λίγο πιο κοντά.**

Πρωταγωνιστούμε σε **δράσεις αναδάσωσης** και περιβαλλοντικής αποκατάστασης. Συλλέγουμε απορρίμματα σε όλη την Ελλάδα, μέσα από το **Plastic Free Greece**. Στηρίζουμε τον οργανισμό **«Το Χαμόγελο του Παιδιού»** και συνεργαζόμαστε με τη **UNICEF** για την καταπολέμηση κάθε μορφής βίας κατά των παιδιών. Τρέχουμε για καλό σκοπό με το **#teamLidl**, στηρίζοντας τους φορείς Μαζί για το Παιδί, Ορφανοτροφείο Μέλισσα και Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Αρωγής. Ταυτόχρονα, προφέρουμε Υποτροφίες στο Κέντρο για Χαρισματικά και Ταλαντούχα Παιδιά του **Κολlegίου Ανατόλια**, ενώ δωρίζουμε τα προϊόντα μας στο **Κ.Υ.Α.Δ.Α.** σε συνεργασία με το Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Αρωγής.

